

V l á d n í n á v r h

ZÁKON

ze dne 2022,

kterým se mění zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, se mění takto:

1. V § 2 se písmena c) a d) zrušují.

Dosavadní písmena e) až n) se označují jako písmena c) až l).

2. V § 2 písm. c) se slova „je koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem“ nahrazují slovy „v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje právnickou osobu nebo právní uspořádání“.

CELEX: 32015L0849

3. V § 2 písm. d) se slova „kterými koncový příjemce může nepřímo získávat prospěch nebo kterými osoba s koncovým vlivem může nepřímo uplatňovat svůj vliv, včetně vlastnické a řídicí struktury“ nahrazují slovy „jejichž prostřednictvím jsou právnická osoba nebo právní uspořádání vlastněny nebo kontrolovány“.

CELEX: 32015L0849

4. V § 2 písm. e) se slova „možnost nepřímého získávání prospěchu nebo možnost nepřímého uplatňování koncového vlivu“ nahrazují slovy „vlastnictví nebo kontrola právnické osoby nebo právního uspořádání“.

CELEX: 32015L0849

5. V § 2 písm. f) se slova „možnost získávání prospěchu nebo možnost uplatňování koncového vlivu“ nahrazují slovy „vlastnictví nebo kontrola právnické osoby nebo právního uspořádání“.

CELEX: 32015L0849

6. § 3 se zrušuje.

CELEX: 32015L0849

7. § 4 zní:

„§ 4

(1) Korporaci v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje každá fyzická osoba, která přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání

- a) má podíl v korporaci nebo podíl na hlasovacích právech větší než 25 %,
- b) má právo na podíl na zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku větší než 25 %,
- c) uplatňuje rozhodující vliv v korporaci nebo korporacích, které mají v dané korporaci samostatně nebo společně podíl větší než 25 %, nebo
- d) uplatňuje rozhodující vliv v korporaci jinými prostředky.

(2) Rozhodující vliv v korporaci uplatňuje ten, kdo na základě vlastního uvážení, bez ohledu na to, zda a na základě jaké právní skutečnosti, může přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání dosáhnout toho, že rozhodování nejvyššího orgánu korporace odpovídá jeho vůli.

(3) Rozhodující vliv v obchodní korporaci uplatňuje ovládající osoba podle zákona upravujícího právní poměry obchodních korporací.

(4) Má se za to, že rozhodující vliv v korporaci uplatňuje ten, kdo může jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu korporace.

(5) Má se za to, že rozhodující vliv v jiné než obchodní korporaci, v bytovém nebo sociálním družstvu nebo v investičním fondu v právní formě akciové společnosti s proměnným základním kapitálem uplatňuje každá fyzická osoba, která je členem jejich statutárního orgánu nebo osobou v obdobném postavení nebo osobou zastupující právnickou osobu v tomto orgánu.

(6) Pro účely výpočtu výše nepřímého podílu v korporaci se v případě

- a) řetězení podílů, které mají navázané osoby nebo právní uspořádání, násobí a
- b) větvení součiny podílů z jednotlivých řetězení sčítají.

(7) Pro účely určení skutečného majitele investičního fondu v právní formě akciové společnosti s proměnným základním kapitálem se nepřihlíží k investičním akciím, ledaže stanovy spojují s těmito akciemi obdobné hlasovací právo jako u zakladatelských akcií.“.

CELEX: 32015L0849

8. V § 5 odst. 1 písm. b) se slova „je-li osobu s koncovým vlivem v korporaci“ nahrazují slovy „uplatňuje-li v korporaci rozhodující vliv“.

CELEX: 32015L0849

9. V § 5 odst. 2 se slova „Je-li osobu s koncovým vlivem v korporaci“ nahrazují slovy „Uplatňuje-li v korporaci rozhodující vliv“, slova „je koncovým příjemcem“ se nahrazují slovy „je skutečným majitelem“, slova „skutečnými majiteli“ se nahrazují slovy „skutečným majitelem“, slovo „jsou“ se nahrazuje slovy „je také“ a slova „a každá fyzická osoba, která je jejím koncovým příjemcem“ se zrušují.

10. V § 5 odst. 3 se slova „Je-li osobou s koncovým vlivem právnická osoba, jejíž skutečný majitel je určen podle odstavce 1 nebo 2, platí, že každá osoba v jejím vrcholném vedení je také“ nahrazují slovy „Platí, že skutečný majitel korporace podle odstavce 1 nebo 2 je“ a na konci textu odstavce se doplňují slova „,, ve kterých je uplatňován rozhodující vliv“.

11. Za § 5 se vkládá nový § 5a, který zní:

„§ 5a

(1) Fundaci, ústav, obecně prospěšnou společnost nebo právní uspořádání v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje každá fyzická osoba, která v nich uplatňuje rozhodující vliv.

(2) Rozhodující vliv ve fundaci, ústavu a obecně prospěšné společnosti uplatňuje ten, kdo na základě vlastního uvážení, bez ohledu na to, zda a na základě jaké právní skutečnosti, může přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání dosáhnout toho, že rozhodování statutárního nebo jiného řídicího orgánu odpovídá jeho vůli.

(3) Rozhodující vliv na správu právního uspořádání uplatňuje ten, kdo na základě vlastního uvážení, bez ohledu na to, zda a na základě jaké právní skutečnosti, může přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání prosazovat svou vůli na rozhodování svěřenského správce.“

12. V § 7 se vkládá nový odstavec 1, který zní:

„(1) Skutečného majitele nemají

- a) stát a územní samosprávný celek, dobrovolný svazek obcí, státní příspěvková organizace, příspěvková organizace územního samosprávného celku, a
- b) česká právnická osoba založená nebo zřízená za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu, které nemají průmyslovou nebo obchodní povahu, pokud Česká republika, kraj nebo obec ji převážně financují, uplatňují v ní rozhodující vliv nebo jmenují nebo odvolávají většinu osob, které jsou členy jejího statutárního nebo kontrolního orgánu; v případě obchodní korporace se vždy vyžaduje, aby veškeré podíly v ní měly přímo nebo nepřímo Česká republika, kraj nebo obec.“

Dosavadní text se označuje jako odstavec 2.

13. V § 7 odst. 2 úvodní části ustanovení se slova „Platí, že“ nahrazují slovy „Má se za to, že podle odstavce 1 písm. b)“.

14. V § 7 odst. 2 se písmena a) až c), h) a j) až n) zrušují.

Dosavadní písmena d) až g), i), o) a p) se označují jako písmena a) až d), e), f) a g).

15. V § 7 odst. 2 písm. f) se slova „na prospěchu“ zrušují a za slova „podíly a“ se vkládají slova „podíly na“.

16. V § 9 odst. 2 se slova „nebo 38“ nahrazují slovy „38 nebo § 41 odst. 3“.

CELEX: 32015L0849, 32018L0843

17. V § 9 odst. 3 se slovo „určený“ zrušuje a za text „a)“ se vkládají slova „nebo § 5 odst. 3“.

CELEX: 32015L0849, 32018L0843

18. V § 10, § 55 odst. 2 a v § 56 odst. 2 písm. b) se slova „, koncový příjemce, osoba s koncovým vlivem“ zrušují a slova „může koncový příjemce získávat prospěch nebo osoba s koncovým vlivem uplatňovat svůj vliv“ se nahrazují slovy „právnícká osoba nebo právní uspořádání jsou vlastněny nebo kontrolovány“.

CELEX: 32018L0843

19. V § 14 odst. 4 písm. b) se slovo „fundace“ nahrazuje slovy „právnícké osoby“, text „§ 34“ se zrušuje a slovo „upravující“ se nahrazuje slovem „upravujícího“.

CELEX: 32018L0843

20. V § 15 odst. 1 písm. b) se slova „může koncový příjemce získávat prospěch nebo osoba s koncovým vlivem uplatňovat svůj vliv na zahraniční právnickou osobu“ nahrazují slovy „je vlastněna nebo kontrolována zahraniční právnická osoba“.

CELEX: 32015L0849, 32018L0843

21. V § 16 odst. 2 se na konci textu písmene r) slovo „a“ nahrazuje čárkou a vkládají se nová písmena s) a t), která znějí:

„s) poskytovateli pro účely vedení řízení o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci,

t) Radě pro rozhlasové a televizní vysílání pro účely výkonu její působnosti a“.

Dosavadní písmeno s) se označuje jako písmeno u).

CELEX: 32018L0843

22. V 16 odst. 3 se text „s)“ nahrazuje textem „u)“.

CELEX: 32018L0843

23. V § 23 odst. 3 písm. d) a v § 53 odst. 1 a 2 se slovo „prospěchu“ nahrazuje slovy „zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku“.

CELEX: 32015L0849, 32018L0843

24. Za § 33 se vkládá nový § 33a, který zní:

„§ 33a

(1) Soud, který je příslušný k řízení o zápisu, určí na návrh právnické osoby, zda je, nebo není právnickou osobou podle § 7 odst. 1 písm. b). Je-li to vhodné k ochraně práv třetích osob, určí tak i bez návrhu.

(2) Rozhodne-li soud, že právnická osoba je právnickou osobou podle § 7 odst. 1 písm. b), zajistí do 3 dnů ode dne, kdy rozhodnutí nabylo právní moci, aby byla tato skutečnost

uveřejněna prostřednictvím evidence skutečných majitelů na internetových stránkách ministerstva.“.

25. V § 38 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. b) se slova „právnícké osoby“ nahrazují slovem „korporace“.

26. V § 38 se na konci textu odstavců 1 a 2 doplňují slova „, jsou-li splněny podmínky odstavce 7“.

27. V § 38 odstavce 3 a 4 znějí:

„(3) Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel veřejné obchodní společnosti, která nemá více než 3 společníky, automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

a) v rámci zápisu do obchodního rejstříku jako její společník, nebo

b) jako skutečný majitel korporace zapisované do veřejného rejstříku, která je společníkem veřejné obchodní společnosti, jsou-li splněny podmínky odstavce 7.

(4) Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel spolku, pobočného spolku, zahraničního pobočného spolku, zájmového sdružení právnických osob, mezinárodní nevládní organizace, společenství vlastníků jednotek, odborové organizace, organizace zaměstnavatelů, okresní a regionální komory podle jiného zákona nebo bytového nebo sociálního družstva automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána v rámci zápisu do veřejného rejstříku jako člen jejich statutárního orgánu nebo osoba v obdobném postavení nebo osoba zastupující právnickou osobu v tomto orgánu.“.

28. V § 38 se doplňují odstavce 5 až 7, které znějí:

„(5) Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel honebního společenstva, politické strany, politického hnutí, církve, náboženské společnosti a ostatních právnických osob podle zákona upravujícího církev a náboženské společnosti automaticky propíše fyzická osoba, která je vedena v registru osob podle zákona upravujícího základní registry (dále jen „registr osob“) jako člen jejich statutárního orgánu nebo fyzická osoba v obdobném postavení nebo osoba zastupující právnickou osobu v tomto orgánu.

(6) Pro účely automatického průpisu podle odstavce 3 se podíly společníků veřejné obchodní společnosti považují za stejně velké.

(7) Pro účely automatického průpisu podle odstavce 1 písm. b), odstavce 2 písm. b) a odstavce 3 písm. b) se za podíl zakládající postavení skutečného majitele považuje

a) 40% nebo větší podíl v navázaných korporacích, ledaže má někdo stejný nebo větší podíl,

b) nepřímý podíl ve společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti nebo veřejné obchodní společnosti větší než 25 %, nebo

c) 40% nebo větší podíl ve společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti nebo veřejné obchodní společnosti a v navázaných korporacích, ledaže má někdo stejný nebo větší podíl, jde-li o skutečného majitele podle § 5.“.

29. V § 39 se za slovo „rejstříku“ vkládají slova „nebo registru osob“.

30. V § 40 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který zní:

„(2) Den zápisu nebo výmazu skutečnosti ve veřejném rejstříku nebo v registru osob působící automatický průpis se automaticky propíše jako den, od kterého nebo do kterého je fyzická osoba skutečným majitelem; tento údaj nepůsobí nesrovnalost ani porušení povinnosti podle § 9 odst. 1.“.

31. V § 41 se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Je-li u korporace, u které se neuplatní § 38, určen skutečný majitel pouze podle § 4 odst. 5 nebo § 5 odst. 1, může tato korporace v rámci návrhu na zápis navrhnout soudu nebo v rámci žádosti o zápis požádat notáře, aby byla jako její skutečný majitel automaticky propisována každá fyzická osoba, která je ve veřejném rejstříku nebo registru osob zapsána jako člen jejího statutárního orgánu nebo fyzická osoba v obdobném postavení nebo osoba zastupující právnickou osobu v tomto orgánu.“.

32. V § 45 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Byla-li evidující osoba vyzvána k odstranění nesrovnalosti spočívající v tom, že do evidence skutečných majitelů nebyl zajištěn zápis žádného údaje, zapíše soud poznámku o nesrovnalosti, aniž by o tom vydával rozhodnutí, již po marné výzvě podle § 43.“.

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 3.

CELEX: 32018L0843

33. V § 48 odst. 3 se slova „, koncového příjemce, osoby s koncovým vlivem“ zrušují a slova „může koncový příjemce získávat prospěch nebo osoba s koncovým vlivem uplatňovat svůj vliv“ se nahrazují slovy „právnická osoba nebo právní uspořádání jsou vlastněny nebo kontrolovány“.

34. V § 53 odst. 1 a v § 54 odst. 1 se na konci textu odstavce doplňují slova „; to neplatí v případě skutečného majitele, který jím je podle § 5 odst. 1 a 3 na základě svého postavení osoby ve vrcholném vedení“.

CELEX: 32015L0849, 32018L0843

35. V § 54 odst. 2 se číslo „15“ nahrazuje číslem „30“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Ministerstvo spravedlnosti do 1 měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona prostřednictvím nastavení informačního systému evidence skutečných majitelů zajistí, aby automaticky propsané údaje podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, byly uvedeny do souladu s ustanoveními části třetí hlavy V zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, a aby

byly automaticky propsány údaje podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

2. Ministerstvo spravedlnosti do 1 měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona prostřednictvím nastavení informačního systému evidence skutečných majitelů v rámci údaje zapsaného do evidence skutečných majitelů podle § 13 písm. b) zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nahradí označení povahy postavení skutečného majitele „koncový příjemce“ nebo „osoba s koncovým vlivem“ nebo „koncový příjemce i osoba s koncovým vlivem“ v případě korporací označením „skutečný majitel podle § 4 zákona č. 37/2021 Sb.“ a v případě právních uspořádání a právnických osob, které nejsou korporacemi, označením „skutečný majitel podle § 5a zákona č. 37/2021 Sb.“ a v rámci údaje zapsaného do evidence skutečných majitelů podle § 13 písm. c) zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nahradí označení podílu skutečného majitele „podíl na prospěchu“ označením „podíl“. Údaj o podílu na hlasovacích právech a údaj o přímém podílu na prospěchu zapsaný do evidence skutečných majitelů podle § 13 písm. c) zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se považuje také za údaj o podílu podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.
3. Osoby, o kterých podle § 7 písm. h) a j) až n) zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, platilo, že nemají skutečného majitele, zajistí do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, aby platné údaje o jejich skutečném majiteli odpovídaly požadavkům zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Na tyto osoby se do okamžiku prvního zápisu údajů do evidence skutečných majitelů ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nejdéle však do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nepoužijí ustanovení části třetí hlavy VI a části čtvrté zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, ani ustanovení dalších zákonů vyžadující zjišťování skutečného majitele v evidenci skutečných majitelů.
4. Na právnické osoby a právní uspořádání vzniklé v období 1 měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se po tuto dobu nepoužijí ustanovení části třetí hlavy VI a části čtvrté zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, ani ustanovení dalších zákonů vyžadující zjišťování skutečného majitele v evidenci skutečných majitelů.
5. Osoba, která splnila povinnost podle § 9 zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zajistí do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, aby platné údaje odpovídaly požadavkům zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. K údajům, které byly zapsány do evidence skutečných majitelů podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, a které se podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, do evidence skutečných majitelů nezapisují, se nepřihlíží. Tyto údaje nepůsobí nesrovnalost ani porušení povinnosti podle § 9 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, to však nebrání provést jejich výmaz na návrh nebo na žádost.
6. Vyhovuje-li v případě osoby podle bodu 5 ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona stav zápisu požadavkům zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, platí, že do okamžiku zápisu do evidence skutečných majitelů podle zákona č.

37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nejdéle však do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, tento stav zápisu nepůsobí nesrovnalost ani porušení povinnosti podle § 9 odst. 1 zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, ani nesrovnalosti podle jiného zákona, a v těchto případech se nepoužijí ustanovení § 42 až 51 a části čtvrté zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Je-li v případě osoby podle bodu 5 ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona skutečným majitelem podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, osoba, která jím podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nebyla, nepoužijí se ve vztahu k tomuto skutečnému majiteli do okamžiku jeho zápisu do evidence skutečných majitelů podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nejdéle však do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, ustanovení § 52 až 54 zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

7. Za den, od kterého je skutečným majitelem podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, osoba, která jím podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nebyla, se považuje den nabytí účinnosti tohoto zákona.
8. Návrh na zápis, který byl doručen soudu, nebo žádost o zápis, která byla podána notáři, přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posoudí podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.
9. Zápis nebo automatický průpis na základě návrhu doručeného soudu nebo žádosti podané notáři před uplynutím 1 měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se provede nejdříve po uplynutí této doby; lhůta pro provedení zápisu po tuto dobu neběží.
10. Od soudního poplatku za první návrh na zápis doručený nejdříve v den nabytí účinnosti tohoto zákona a za další návrh, byl-li jemu předcházející návrh odmítnut, se osvobozují osoby podle bodu 3 a 5, a to nejdéle do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. října 2022.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (dále jen „návrh“ nebo „návrh zákona“).

Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace schválených usnesením vlády není k návrhu zákona zpracováno, neboť ministr pro legislativu předseda Legislativní rady vlády rozhodl (č. j.: 14086/2022-UVCR) na základě žádosti předkladatele a jím předloženého přehledu dopadů návrhu zákona, že se toto hodnocení v souladu s čl. 76 odst. 2 Legislativních pravidel vlády neprovede.

I. OBECNÁ ČÁST

1. Vysvětlení nezbytnosti návrhu

Návrhem zákona se reaguje na probíhající řízení o porušení povinnosti pro nesprávné provedení směrnice (řízení č. 2021/2162) dle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie. Formální upozornění v řízení o porušení povinnosti (dále také „formální upozornění“) bylo České republice doručeno 12. listopadu 2021 s termínem pro vyjádření do 10. února 2022. Česká republika zaslala svou odpověď v termínu.

Evropská komise (dále také „Komise“) spatřuje nesoulad právní úpravy zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (dále „zákon o ESM“), se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES (tzv. IV. AML směrnice), ve znění změnové směrnice 2018/843 (tzv. V. AML směrnice). Dle názoru Komise nebyly splněny povinnosti z čl. 3 odst. 6 a čl. 30 AML směrnice¹, konkrétně je nesprávná transpozice spatřována

1. ve vymezení skutečného majitele, konkrétně v nadbytečnosti prvku tzv. koncového příjemce podle § 2 písm. c) zákona o ESM, a
2. v některých výjimkách z evidenční povinnosti dle § 7 zákona o ESM.

Před odesláním finální odpovědi České republiky probíhala na pracovní úrovni jednání se zástupci Komise (DG FISMA), kdy byla z jejich strany vyjadřována možnost ustoupit

¹ Je-li v dalším textu odkazováno na AML směrnici, pak na její konsolidované znění (dostupné např. na webových stránkách Evropské komise <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1549981458508&uri=CELEX:02015L0849-20180709>).

minimálně od první z uvedených výtek. Komise však následně shledala, že se s podaným vysvětlením nespokojuje. Konkrétně to zástupci Komise sdělili zástupcům Ministerstva spravedlnosti 17. února 2022 na jednání k Národnímu plánu obnovy. Urgentní novelou zákona o ESM současně Komise dodatečně podmínila možnost podání první žádosti České republiky o platbu v rámci Národního plánu obnovy.

Ačkoli konečné slovo při posouzení správnosti stávající právní úpravy může dát pouze Soudní dvůr EU, vzhledem k pozici České republiky ve vztahu k Národnímu plánu obnovy bylo nezbytné akceptovat požadavky Komise a připravit urychleně návrh zákona. Hlavním cílem návrhu zákona je co nejrychleji splnit požadavky Komise. To znamená upravit zákon o ESM ve dvou výše zmíněných oblastech, aby již nemohly vznikat na straně Komise jakékoli pochybnosti o správnosti transpozice a aby nebylo ohroženo čerpání prostředků z Národního plánu obnovy. Z tohoto důvodu byl také návrh podrobně konzultován se zástupci Komise.

Pro úplnost je třeba doplnit, že v návaznosti na odpověď České republiky na formální upozornění a předloženou argumentaci Komise ustoupila od své 3. výtky vyjádřené ve formálním upozornění. Tato výtky se týkala absence výjimky pro kótované společnosti v české právní úpravě. Komise potvrdila, že v tomto směru považuje právní úpravu zákona o ESM za souladnou s AML směrnicí.

Návrhem zákona se obecně chce předejít tomu, aby Komise přistoupila k další fázi řízení, tj. zaslala odůvodněné stanovisko. Cílem je jednak minimalizovat rizika právní nejistoty ohledně správnosti vnitrostátní právní úpravy, jednak předejít ohrožení čerpání plateb z unijních strukturálních a investičních fondů.

2. Zhodnocení platného právního stavu

Zákon o ESM je platný od 19. ledna 2021. Účinnosti nabyl 1. června 2021. Cílem zákona o ESM je předně řádně transponovat do českého právního řádu některé nové požadavky týkající se evidování skutečných majitelů podle tzv. V. AML směrnice a v té souvislosti revidovat relevantní transpozici novelizované IV. AML směrnice. Transpoziční lhůta V. AML směrnice uplynula 10. ledna 2020.

Zákon o ESM nahradil předchozí úpravu evidování skutečných majitelů podle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů (dále „rejstříkový zákon“), a také některé části zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále „AML zákon“).

Zásadní změny, které V. AML směrnice přinesla, byl (1) požadavek na veřejnost alespoň některých údajů o skutečných majitelích, (2) zavedení mechanismů ověřování a kontroly pravdivosti údajů vedených v evidenci, jakož i (3) stanovení efektivních sankcí.

Stěžejní přínos zákona o ESM oproti předchozí úpravě spočívá v zavedení veřejnosti alespoň části evidovaných údajů o skutečných majitelích právnických osob. Část údajů (jméno, rok a měsíc narození, stát bydliště, státní občanství a údaje specifikující pozici skutečného majitele)

je zdarma k dispozici na internetu, a to bez potřeby registrace. Významnou změnou bylo též zavedení mechanismů kontroly údajů a jejich případného revidování. V tomto ohledu hraje klíčovou roli příslušný soud, které může vést tzv. řízení o nesrovnalostech. Byly doplněny V. AML směrnici požadované sankční mechanismy

Dále zákon o ESM zavedl mechanismy, které vedly k administrativnímu zjednodušení pro velkou část korporací a dalších právnických osob. Předně se jedná o režim tzv. automatických průpisů, díky kterým jsou sofistikovaně čerpána data z veřejných rejstříků a evidence svěřenských fondů podle rejstříkového zákona. Další zlepšení představuje umožnění provádět zápisy do evidence skutečných majitelů prostřednictvím kteréhokoli notáře. To je jednak finančně výhodnější, jednak rychlejší a méně formalizované než soudní zápis.

2.1. Evropská právní úprava

AML směrnice je důležitým předpisem evropského práva v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu. Směrnice vychází zejména ze standardů přijatých Finančním akčním výborem (*Financial Action Task Force*, dále jen „FATF“), mezinárodní mezivládní organizací, která je obecně považována za nejvýznamnějšího tvůrce globálních standardů boje proti praní špinavých peněz. AML směrnice mimo jiné upravuje systém posuzování rizik, definice praní peněz, skutečného majitele nebo politicky exponované osoby, hodnocení rizik, hloubkovou kontrolu klienta a dále povinnost členských států zavést spolehlivé mechanismy hlášení potenciálních nebo skutečných případů porušení vnitrostátních transpozičních předpisů.

AML směrnice v článku 3 odst. 6 upravuje vymezení skutečného majitele a dále v člancích 30 a 31 stanovuje požadavky na evidování údajů o skutečných majitelích. Členské státy mají zejména povinnost zajistit, aby společnosti, jiné právnické osoby zapsané v rejstříku na jejich území (respektive založené podle práva členského státu) a svěřenské fondy a jiná právní uspořádání měly povinnost získat a schraňovat adekvátní, přesné a aktuální informace o svém skutečném majiteli, a aby tyto informace byly uchovávány v centrálním registru (tato povinnost odpovídá doporučením č. 24 a 25 FATF).

2.2. Výtky podle formálního upozornění Komise

Návrh zákona přímo reaguje na Komisi zahájené řízení o porušení povinnosti pro nesprávné provedení směrnice (řízení č. 2021/2162) dle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie. Formální upozornění Komise obsahuje tři následující výtky.

1. Nesprávné provedení čl. 3 odst. 6 AML směrnice týkajícího se definice skutečného majitele:
 - 1.A. Definice „skutečného majitele“.
 - 1.B. Společnosti kotované na regulovaném trhu, na které se vztahují požadavky na zveřejnění informací.
2. Nesprávné provedení článku 30 AML směrnice týkajícího se povinností skutečných majitelů:
 - 2.A. Chybějící identifikace skutečných majitelů u zvláštních typů soukromých právnických osob.

Návrhem zákona se reaguje na výtky 1.A. a 2.A, u nichž Komise vysvětlení podané Českou republikou neakceptovala.

Ad 1.A.

Argumentace podaná ve formálním upozornění je stran této výtky velmi stručná. V upozornění jsou pouze citovány § 2 písm. c) a § 3 zákona o ESM, které upravují pojem koncového příjemce. Následně je konstatováno, že definice stanovená v zákoně o ESM se odchyluje od definice uvedené ve AML směrnici, a proto nesprávně provádí její čl. 3 bod 6. Dle Komise zákon o ESM zavádí zejména kritérium finančního prospěchu, které AML směrnice nestanoví. Jak se následně ukázalo, Komise tím nechtěla zpochybnit zohledňování prospěchu jako takové, ale spíše považuje za problematické formální členění pojmu skutečného majitele na dvě složky.

Kritika kritéria prospěchu by navíc s ohledem na charakter transponovaného unijního předpisu byla nedůvodná. Směrnice je podle čl. 288 Smlouvy o fungování EU „závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům“. Nadto je AML směrnice tzv. směrnicí minimální harmonizace. Její čl. 5 explicitně připouští, že členské státy mohou přijmout „přísnější opatření za účelem předcházení praní peněz a financování terorismu“. Skutečnost, že AML směrnice zavádí minimální společné standardy, je i potvrzena v samotném návěti čl. 3 odst. 6 AML směrnice použitím slova „přínejmenším“. Stávající právní úprava dle názoru předkladatele v souladu se zásadou tzv. transpoziční volnosti² odpovídá povaze AML směrnice coby směrnice minimální harmonizace.

V navazujících jednáních se zástupci Komise byla následně vyjádřena obava, že česká úprava nemusí postihovat všechny skutečné majitele dle AML směrnice. I přes podaná detailní vysvětlení (jak v oficiální odpovědi České republiky, tak i v komunikaci na pracovní úrovni se zástupci Komise) nebyly pochybnosti Komise rozptýleny. Konkrétní nedostatky či pochybnosti stran vymezení skutečného majitele v české právní úpravě však ze strany Komise pojmenovány nebyly, a to ani v navazujících jednáních. Zástupci Komise sdělili, že je nezbytné, aby textace vymezení v české právní úpravě co nej přesněji odpovídala textaci AML směrnice. V těchto intencích byl návrh změny vymezení skutečného majitele připraven a je navrhován. Předkládaný návrh změn § 2 až 5 zákona o ESM je výsledkem konzultací se zástupci Komise.

V rámci formálního upozornění, ani během souvisejících jednání se zástupci Komise, nebyly nedostatky českého vymezení skutečného majitele podle § 2 až 6 zákona o ESM jasné identifikovány.

Výtky komise týkající se vymezení skutečného majitele souvisí spíše s interpretační nejasností směrnice vymezení a nelze je považovat za doklad nesprávné transpozice. S ohledem na jasný požadavek Komise a nemožnost získání jednoznačného rozhodnutí Soudního dvora EU bez rizik popsaných výše se však přistupuje k revizi vymezení skutečného majitele. V podrobnostech blíže zvláštní část důvodové zprávy.

² Viz rozsudek *von Colson*, 14/83, EU:C:1984:153, bod 15.

Ad 1.B.

Dle formálního upozornění je spatřován nedostatek v tom, že zákon o ESM neupravuje výjimku z evidenční povinnosti pro společnosti, jejichž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu. Dovolává se přitom čl. 3 odst. 6 písm. a) bodu i) AML směrnice, který stanoví:

[pojem skutečného majitele v případě společností zahrnuje přinejmenším] fyzickou osobu nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují právnickou osobu prostřednictvím přímého nebo nepřímého vlastnictví dostatečného akciového či vlastnického podílu nebo hlasovacích práv v uvedené právnické osobě, včetně akcií na doručitele, nebo prostřednictvím kontroly jinými prostředky nad uvedenou právnickou osobou, jež není společností kotovanou na regulovaném trhu, která podléhá požadavkům na zveřejnění informací v souladu s právem Unie nebo která podléhá rovnocenným mezinárodním standardům zajišťujícím přiměřenou transparentnost informací o vlastnictví.

Od uvedené výtky bylo Komisí v návaznosti na poskytnutá vysvětlení ustoupeno. Pro úplnost lze v této věci stručně uvést následující.

Z AML směrnice neplyne, že by se u kotovaných společností neměl zjišťovat skutečný majitel. Čl. 3 bod 6 písm. a) bod i) AML směrnice pouze stanoví, že se u těchto společností neuplatní kritérium dostatečně velkého podílu jako určující. Jinými slovy, výjimka se neváže přímo k možnosti mít skutečného majitele, ale jen k tomu, že jeho pozice nemusí být nezbytně vyhodnocována na základě velikosti podílů. Kotované společnosti totiž z materiálního hlediska skutečného majitele zcela jistě mít mohou, případně u nich lze bez problémů určit skutečného majitele náhradního.

Výjimka je navíc výslovně podmíněna tím, že kotovaná společnost „... *podléhá požadavkům na zveřejnění informací v souladu s právem Unie nebo [...] podléhá rovnocenným mezinárodním standardům zajišťujícím přiměřenou transparentnost informací o vlastnictví*“. Předpokladem výjimky je skutečnost, že požadavek na potřebnou transparentnost v podobě zveřejnění potřebných informací je zajištěn jinými nástroji. Zásadní je, že aktuálně neexistuje unijní právní předpis ani rovnocenný mezinárodní standard, který by zajišťoval přiměřenou transparentnost a zveřejnění potřebných informací v případě kotovaných společností. Při nesplnění této podmínky není dán důvod výjimku upravovat. Navíc AML směrnice upravuje pravidlo nelogicky pouze ve vztahu ke kotovaným společnostem samotným, nikoli však k jejich dceřiným společnostem. Využitelnost pravidla by byla v praxi velmi omezená.

AML směrnice v tomto ohledu představuje minimální harmonizaci a nebrání tomu, aby členský stát přijal přísnější opatření za účelem předcházení praní peněz a financování terorismu (čl. 5 AML směrnice). Je zřejmé, že právě nevyužití příznivějších postupů pro kotované společnosti, resp. identifikace jejího skutečného majitele, členskými státy, je takovým opatřením. Obdobně výjimku nestanoví např. právní úpravy Rakouska nebo Belgie.

Je dále třeba upozornit na doporučení FATF, která jsou důležitým výkladovým rámcem pro AML směrnici. Doporučení FATF, konkrétně interpretační poznámka k doporučení č. 10 FATF³, zmiňují specifický režim kotovaných společností. Předně tento režim je pouze možností, nikoli povinností. Doporučení FATF nestanoví, že kotované společnosti skutečného majitele nemají, ale pouze stanoví, že za splnění podmínky odpovídající transparentnosti není nezbytné skutečného majitele zvláště zjišťovat. Doporučení FATF podmiňuje tento režim tím, že kotované společnosti podléhají požadavkům zajišťujícím transparentnost adekvátní té, které je dosahováno při zjišťování skutečného majitele.

Materiály FATF současně stanoví, že by kótovaná společnost nemohla být z hlediska praní peněz a financování terorismu riziková, ale že se s ní pojí potenciálně nižší riziko. Konkrétní kotovaná společnost může být podrobena přísnější kontrole, protože je riziková, například z důvodu rizikové země původu člena statutárního orgánu či rizikové země, kam má být poskytnut předmět obchodu, a z toho důvodu vůči ní může být aplikována zesílená identifikace a kontrola klienta (*enhanced customer due diligence* - ECDD). Mezi opatření ECDD spadá např. i zjištění dalších informací o skutečném majiteli.

Zavádění jakéhokoli speciálního režimu ve vztahu ke kótovaným společnostem není důvodné ani vhodné. Tyto korporace se v principu neliší od těch nekótovaných s množstvím společníků. Je třeba si dále uvědomit, že smyslem úpravy evidování skutečných majitelů je rozkrýt složitou korporátní strukturu. V situaci, kdy je česká korporace nepřímou ovládána prostřednictvím řetězce jiných korporací zahraničí kótovanou společností, není tato skutečnost bez dalšího evidentní. Byť by tuto informaci mělo být možné zjistit ze zprávy o vztazích (uložené ve sbírce listin), nejde o údaj jednoduše zjistitelný nebo vždy dohledatelný. V evidenci skutečných majitelů je struktura vztahů povinně zapisovaným údajem, který je součástí výpisu a je strojově čitelný. Prostřednictvím evidování skutečného majitele se proto pro uživatele jednoduše vyjasňuje, jaká je struktura vztahů a že na jejím vrcholu je kotovaná společnost.

Plnění evidenční povinnosti, kterou kótované společnosti mají již dnes, není nijak zásadně zatěžující ani neproporcionální. V případě českých kótovaných společností bude navíc možné nově využít automatický průpis podle § 41 odst. 3 zákona o ESM v navrženém znění.

Ad 2.A.

Formální upozornění konečně spatřuje nesoulad s požadavky AML směrnice v některých výjimkách upravených v § 7 zákona o ESM. Problematické jsou výjimky pro soukromoprávní právnické osoby, zvláště pro ty bez vztahu k veřejnoprávním korporacím.

Česká republika v rámci své odpovědi na formální upozornění detailně vysvětlila, že institut skutečného majitele zásadně není na subjekty spadající pod režim § 7 zákona o ESM aplikovatelný, respektive že jeho prostřednictvím nelze dosáhnout vyšší míry transparentnosti, než jaká již je zaručena z povahy těchto právnických osob. Tyto entity jsou zpravidla upraveny zvláštními zákony, slouží omezeným účelům, neumožňují strukturu vztahů a nejsou rizikové

³ Doporučení FATF č. 10; str. 66, odst. 5.

z hlediska praní peněz a financování terorismu. Jsou také evidovány ve zvláštních rejstřících, ve kterých jsou kromě základních identifikačních údajů zaznamenávány také informace o členech statutárních orgánů, což dle názoru České republiky odpovídá požadavku transparentnosti plynoucí z AML směrnice. Pochybnosti Komise se však stran výjimek podle § 7 písm. h) a j) až n) zákona o ESM odstranit nepodařilo.

Ačkoli má předkladatel za to, že stávající česká právní úprava § 7 zákona o ESM je souladná s cíli a smyslem AML směrnice, s ohledem na jednoznačný názor Komise a nemožnost získání jednoznačného rozhodnutí Soudního dvora EU bez rizik popsanych výše se přistupuje k revizi předmětného ustanovení. Předkládaný návrh změn § 7 zákona o ESM je výsledkem konzultací se zástupci Komise. V podrobnostech viz zvláštní část důvodové zprávy.

2.3. Související česká právní úprava

AML zákon

AML zákon je hlavní transpozicí a adaptací směrnic a nařízení Evropské unie, které směřují proti praní špinavých peněz (AML směrnice, nařízení č. 1889/2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do společenství nebo je opouštějící, nařízení č. 2015/847 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků).

Vymezení skutečného majitele klienta podle AML zákona odkazuje na vymezení skutečného majitele dle zákona o ESM. Povinná osoba podle AML zákona musí v rámci kontroly klienta v konkrétních případech zjistit a zaznamenat údaje k ověření totožnosti skutečného majitele a postup při jeho zjišťování (§ 9 AML zákona). Pokud nelze provést identifikaci anebo kontrolu klienta, povinná osoba odmítne uskutečnění obchodu (§ 15 odst. 1 AML zákona).

Kontrolu klienta provádí povinná osoba v rozsahu potřebném k posouzení možného rizika legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, produktu nebo obchodu (§ 9 odst. 3 AML zákona). Pro posouzení rizikovitosti ve všech případech, kdy je nutné provádět kontrolu klienta, však musí povinná osoba znát smysl a účel transakce i vlastnickou strukturu a skutečného majitele klienta. Povinné osoby musí vždy skutečného majitele zjišťovat také z evidence skutečných majitelů. Pro tento účel jim je zajišťován dálkový přístup ke všem údajům v evidenci. Povinné osoby mají dále podle § 15a AML zákona povinnost oznamovat nesrovnalosti, které zjistí při provádění kontroly klienta, soudu, který evidenci skutečných majitelů vede. Úprava vychází z požadavku čl. 30 odst. 4 AML směrnice.

Ve vztahu ke skutečnému majiteli dle AML směrnice je třeba uvést, že druhá část vymezení skutečného majitele, tj. tzv. skutečný majitel transakce, je stále vymezen v § 4 odst. 4 AML zákona. Skutečný majitel je AML směrnicí vymezen jako (1) ten, kdo vlastní nebo kontroluje klienta nebo (2) ten, jehož jménem se činnost nebo transakce provádí. Druhý prvek definice je vázán nikoli ke klientovi (tj. právnické osobě nebo právnímu uspořádání), ale ke konkrétní transakci nebo aktivitě. Lze hovořit o skutečném majiteli jednotlivé transakce, respektive

skutečném majiteli určitého jednání.⁴ Tento aspekt zůstává relevantní pouze v kontextu provádění kontroly klienta v režimu AML zákona, nikoli však pro účely evidování skutečných majitelů dle požadavků čl. 30 a 31 AML směrnice.

Návrh zákona tím, že zasáhne do základního vymezení skutečného majitele, bude mít vliv i na postupy dle AML zákona. Potřeba změny AML zákona jako takového však nevystává.

Další zákony

Některé další zákony využívají institut skutečného majitele, a to zejména při zjišťování potenciálního střetu zájmů.

Podle § 122 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o zadávání veřejných zakázek“), je zadavatel povinen zjistit údaje o skutečném majiteli vybraného dodavatele, je-li českou právnickou osobou (s výjimkou právnických osob, které skutečného majitele nemají), přímo z evidence skutečných majitelů. Zadavatelé mají zajištěn dálkový přístup ke všem údajům v evidenci skutečných majitelů. Údaje zjištěné z evidence údajů o skutečných majitelích je zadavatel povinen uvést v dokumentaci o veřejné zakázce. Pokud dodavatel nesplnil svou evidenční povinnost vůči evidenci, má zadavatel povinnost vybraného dodavatele, který je českou právnickou osobou, ze zadávacího řízení vyloučit.

Zjišťování skutečného majitele probíhá u některých příjemců dotací ze strany poskytovatelů. Nezbytnou součástí žádosti o poskytnutí dotace je výpis z evidence skutečných majitelů [§ 14 odst. 3 písm. e) bod 2. zákona 218/2000 Sb. a § 10a odst. 3 písm. f) bod 2. zákona č. 250/2000 Sb.]. Nepředložení údajů o skutečném majiteli znemožňuje poskytnout dotaci.

Se zjišťováním skutečného majitele pracuje i § 177 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví povinnost věřiteli, který nabyl pohledávku postoupením nebo obdobným způsobem po zahájení insolvenčního řízení anebo v posledních 6 měsících před zahájením insolvenčního řízení, doložit v příloze přihlášky pohledávky čestné prohlášení o tom, kdo je jeho skutečným majitelem.

S pojmem skutečného majitele pracují i některé další zákony v souvislosti s posuzováním důvěryhodnosti osoby při udělování licencí a povolení. Takovými zákony jsou např. zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, nebo zákon č. 277/2013 Sb., o směnářské činnosti.

Poplatky za zápis, změnu a výmaz údajů o skutečném majiteli jsou upraveny v zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Poplatky za návrh na zápis údajů do evidence skutečných majitelů soudem jsou stanoveny v položce 11 přílohy uvedeného zákona. Poplatek je stanoven ve trojí výši (4 000 Kč, 2 000 Kč a 500 Kč) s ohledem na právní formu osoby, jejíž skutečný majitel má být zapsán.

⁴ Tzv. obchod ve smyslu § 4 odst. 1 AML zákona.

Návrh nevyvolá potřebu úpravy jiných zákonů pracujících s pojmem skutečného majitele.

Podzákonné předpisy

Náležitosti formulářů využívaných v rámci fungování evidence skutečných majitelů jsou upraveny ve vyhlášce č. 180/2021 Sb., o náležitostech formulářů k evidenci skutečných majitelů a o změně souvisejících vyhlášek. Dále jsou ve vyhlášce č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), upraveny odměny pro notáře za úkony spojené se zápisem skutečného majitele do evidence.

Návrh zákona nevyvolá potřebu úpravy prováděcích předpisů.

2.4. Zhodnocení platného právního stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Stávající právní úprava není v rozporu se zákazem diskriminace, ani nemá dopad na rovnost mužů a žen.

3. Odůvodnění hlavních principů návrhu

Hlavními principy navrhované úpravy jsou následující.

Soulad s právem EU – Navrhovaná úprava má zajistit, aby již nemohly vznikat pochybnosti o řádnosti transpozice ustanovení AML směrnice týkajících se vymezení a evidování skutečného majitele do českého právního řádu. Přiblížení formulace vymezení skutečného majitele předloze AML směrnice a limitace výjimek v § 7 zákona o ESM zajistí, že soulad s čl. 3 odst. 6 a čl. 30 AML směrnicí bude evidentní.

Návrh zákona a především jeho klíčové části měnící § 2 až 7 zákona o ESM byly konzultovány přímo se zástupci Komise. K upravenému znění návrhu zákona zástupci Komise na pracovní úrovni sdělili, že tato podoba sleduje výsledky dosavadních diskuzí a žádostí Komise o vyjasnění a úpravu.

Snížení administrativní zátěže – Návrh zákona je veden snahou minimalizovat a změkčit dopad nové úpravy na dotčené subjekty, především na ty, které řádně plnily své povinnosti podle úpravy stávající. Předkladatel si je vědom složitosti upravované problematiky i faktu, že měněná právní úprava je stále relativně nová.

U subjektů, které budou mít nově evidenční povinnost (některé subjekty v současnosti spadající pod režim § 7 zákona o ESM), se chce využít v maximální možné míře mechanismu automatického průpisu. Tím by mělo dojít k zásadnímu odbřemenění dotčených subjektů i registrujících autorit.

Mechanismus automatického průpisu se návrhem dále rozvíjí a zdokonaluje. Dochází k jeho rozšíření i na veřejné obchodní společnosti. Dále se v § 41 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu zavádí možnost automatického propisování údajů o členech statutárních orgánů

v případech, kdy je dán důvod určit náhradního skutečného majitele podle § 5 odst. 1 zákona o ESM. Jedná se o významnou změnu s pozitivním dopadem na velké množství evidujících osob.

Část zapsaných údajů se navrhuje přímo zákonem přeznačit, aby vyhovovaly nové terminologii. Změny v evidenci zajistí prostřednictvím informačního systému Ministerstvo spravedlnosti. K zajištění souladu zápisu nad rámec automatizovaných úprav se stanovují přechodná období.

Transparentnost – Obecným principem návrhu zůstává stejně jako u měněného zákona zajištění a posílení transparentnosti právnických osob a právních uspořádání. Transparentnost, „průhlednost“ organizační a personální struktury právnických osob, tj. jak je vlastněna a kontrolována, je klíčová v rámci hodnocení rizikovosti a důvěryhodnosti právnických osob.

Transparentnost má využití jako jedno z opatření v boji s práním špinavých peněz, ale i dalších oblastech práva. Institut skutečného majitele se uplatňuje při zjišťování střetu zájmů, potenciálních daňových úniků nebo posuzování důvěryhodnosti osoby při udělování veřejnoprávních povolení (viz výše).

4. Zhodnocení slučitelnosti návrhu s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů EU nebo obecnými právními zásadami práva EU, popřípadě i s legislativními záměry a s návrhy předpisů EU

Návrh zákona reaguje na probíhající řízení o porušení povinnosti pro nesprávné provedení směrnice (řízení č. 2021/2162) dle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie. Cílem je zajistit, aby již nemohly vznikat pochybnosti o provedení ustanovení AML směrnice týkajících se vymezení a evidování skutečného majitele do českého právního řádu.

Návrh zákona a především jeho klíčové části měnící § 2 až 7 zákona o ESM byly konzultovány přímo se zástupci Komise. Mělo by být zajištěno, že česká úprava bude vyhovovat interpretaci AML směrnice, kterou zastávají zástupci Komise. Odstranění výtek Komise je podmínkou pro zastavení uvedeného řízení pro porušení povinnosti.

Převážná část návrhu je transpoziční. Oproti stávající podobě implementace se volí více přímočarý způsob, kdy návrh vymezení skutečného majitele korporace v zásadě přejímá z čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) AML směrnice. Jednotlivá transpoziční ustanovení jsou náležitě odůvodněna ve zvláštní části důvodové zprávy.

Návrh zákona zohledňuje podobu návrhu nařízení o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (tzv. návrh AML nařízení⁵) z července 2021. Cílem nařízení je mimo jiné sjednotit pojem skutečného majitele, který je v současnosti v členských státech transponován a interpretován nejednotně. Návrh AML nařízení obsahuje detailnější vymezení skutečného majitele. Ačkoli návrh je stále předmětem vyjednávání, lze předpokládat, že záměru vymezit skutečného majitele v přímo aplikovatelném nařízení bude dosaženo.

⁵ Dostupné na internetových stránkách Evropské unie [zde](#).

Návrh zákona čerpá z návrhu AML zařízení zejména při vymezení uplatňování rozhodujícího vlivu (čl. 42 odst. 1 návrhu AML nařízení) a při formulaci materiálního testu podmiňujícího výjimku z evidenční povinnosti (čl. 42 odst. 5 návrhu AML nařízení).

5. Zhodnocení souladu návrhu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Návrh je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána. Návrh je transpozicí AML směrnice, která vychází zejména z doporučení 24 a 25 FATF. Finanční akční výbor je mezinárodní mezivládní organizace, která je obecně považována za nejvýznamnějšího tvůrce globálních standardů boje proti praní špinavých peněz. Členem FATF je i Evropská komise, přidruženým členem FATF je tzv. Moneyval, neboli Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Moneyval byl založen v roce 1997 a v roce 2011 byl přijat nový statut, kterým byl Moneyval povýšen na nezávislý monitorovací orgán v rámci Rady Evropy, jenž je přímo odpovědný Výboru ministrů. Při své činnosti vychází ze standardů FATF.

6. Zhodnocení souladu návrhu s ústavním pořádkem České republiky

Souladu právní úpravy evidování skutečných majitelů s relevantními právy dle Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) se rozsáhle věnuje důvodová zpráva k návrhu zákona o evidenci skutečných majitelů.⁶ Ve vztahu ke změně základního vymezení skutečného majitele lze na tento rozbor (právo na vlastnictví podle čl. 11 Listiny a právo podnikat podle čl. 26 Listiny) odkázat.

Návrhem se ruší některé části § 7 zákona o ESM. Navrhuje se rozšířit spektrum právnických osob, které mají skutečného majitele a mají povinnost jej evidovat. Mezi těmito subjekty jsou zvláštní právní formy soukromoprávních právnických osob. V kontextu souladu návrhu s ústavním pořádkem je třeba okomentovat zrušení výjimek pro církve a náboženské společnosti [§ 7 písm. j) zákona o ESM], politické strany a politická hnutí [§ 7 písm. k) zákona o ESM] a odborové organizace a organizace zaměstnavatelů [§ 7 písm. l) zákona o ESM].

Obecně lze poznamenat, že povinnosti spojené s určováním a evidováním skutečných majitelů nijak nezasahují do vnitřního ani vnějšího fungování zmíněných právnických osob. Smyslem úpravy není dané vztahy limitovat, ale pouze je prostřednictvím evidence zaznamenat a zprostředkovat. Zápisy v evidenci jsou ze své povahy deklaratorní.

6.1. Politické strany a politická hnutí

Článek 22 Listiny stanovuje, že zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti (navazuje na čl. 5 a čl. 20 Ústavy). Požadavek na evidování skutečných majitelů u politických stran a politických hnutí je požadavkem formálním, který není pro fungování

⁶ Dostupné na webu Poslanecké sněmovny ČR: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=177826>.

právnícké osoby podmínkou. Případné neevidování neohrožuje fungování politické strany nebo hnutí, ani jej nijak nelimituje ve výkonu práva účastnit se politické soutěže.

Evidenční povinnost nelze v důsledku považovat za omezení sdružovacího práva (ve smyslu č. 20 odst. 2 a 3 Listiny). Evidenční povinnost má sice podle návrhu dopadat na politické stany a hnutí, ale jejich vznik ani existenci nijak nepodmiňuje.

Požadavek na evidování skutečných majitelů představuje jedno z opatření k předcházení trestné činnosti, konkrétně velmi závažné legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Jde o nezbytný nástroj předcházení trestným činům (srov. č. 20 odst. 3 Listiny). Jde nadto o prostředek, který je harmonizován na úrovni členských států Evropské unie.

Případné sankce (pokuty) za porušení evidenční povinnosti jsou přiměřené sledovaným cílům, tj. posílení transparentnosti právníckých osob. V tomto ohledu již dnes zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování politických stran a politických hnutí, ve znění pozdějších předpisů, zavádí daleko přísnější sankce zaměřené na posílení transparentnosti těchto subjektů. Další následky porušení evidenční povinnosti upravené v § 52 a násl. zákona o ESM nejsou zásadně na případy politických stran a politických hnutí aplikovatelné.

Ústavní mantinely nejsou v případě politických stran a politických hnutí návrhem dotčeny.

6.2. Církevní právnícké osoby

Podle čl. 16 odst. 2 Listiny církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce, nezávisle na státních orgánech. Těchto zaručených svobod se navrhovaný požadavek na evidování skutečného majitele nedotýká. Jak bylo již uvedeno v případě politických stran a hnutí, skutečný majitel je pouze evidován, oznamován. Nejde o orgán právnícké osoby, ale pouze pojem identifikující již existujícího člověka fungujícího v rámci dané právnícké osoby. Jeho evidování není podmínkou pro vznik či existenci církevních právníckých osob.

Aplikací pojmu skutečného majitele z povahy věci nelze zasáhnout do vnitřních záležitostí církevní právnícké osoby, ale nanejvýš je rozkrýt, což odpovídá požadavku transparentnosti plynoucímu z AML směrnice. V případě církví a náboženských společností je již dnes zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, zajištěna vysoká míra transparentnosti. Požadavek na evidování skutečného majitele je v porovnání se stávajícími požadavky uvedeného zákona na registraci církevní právnícké osoby do příslušného veřejného rejstříku násobně menším zásahem.

Evidování skutečných majitelů představuje jedno z opatření předcházení trestné činnosti, konkrétně velmi závažné legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Jde o nezbytný nástroj přispívající k veřejné bezpečnosti a pořádku (srov. č. 16 odst. 4 Listiny). Nadto se jedná o nástroj harmonizovaný na úrovni členských států Evropské unie.

Případné sankce (pokuty) za porušení evidenční povinnosti jsou přiměřené sledovaným cílům, tj. posílení transparentnosti právníckých osob. Další následky porušení evidenční povinnosti

upravené v § 52 a násl. zákona o ESM nejsou zásadně na případy církevních právnických osob aplikovatelné.

Aplikace pojmu skutečného majitele na církevní právnické osoby sama o sobě neznámá, že by soudy přezkoumávaly předpisy kanonického práva. Skutečný majitel je právní konstrukt, kterým se zachycují, pojmenovávají určité vztahy v realitě. Registrace údajů o skutečných majitelích nepředstavuje zásah či modifikaci těchto vztahů, ale pouze jejich zaznamenání. S tímto zaznamenáním není spojeno hodnocení zákonnosti daného vztahu, dané pozice. Jinak řečeno, požadavek evidovat skutečného majitele církevní právnické osoby není s to měnit její vnitřní organizaci. Nezávislost církví a náboženských společností spravovat své záležitosti (ustavovat své orgány) podle čl. 16 odst. 2 Listiny zůstává zachována.

Možnost přezkoumávat nesrovnalosti ve vztahu k církevním právnickým osobám nelze vnímat jako zásah do spravování záležitostí církve. Cílem řízení není zasahovat do záležitostí církve, ale zajistit seznatelnost (transparentnost) jejího fungování.

Nezávislost církve na státních orgánech neznámá, že by státní orgány nesměly čerpat informace z vnitřních předpisů církve. Ostatně registrační proces církve prováděný Ministerstvem kultury určitý přezkum tzv. základního dokumentu vyžaduje; srov. § 10 a násl. zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), dále „zákon o církvích“. Jakkoli je tento přezkum zásadně limitován čl. 16 odst. 2 Listiny, předpokládá, že se správní orgán s vnitřním předpisem seznamuje [§ 14 odst. 1 písm. c) zákona o církvích].⁷

„Je nutno rozlišovat mezi právem svobodně projevovat své náboženství nebo víru a sdružovat se za účelem uplatňování náboženství nebo víry a právem na registraci církve nebo náboženské společnosti. Registrací získává církev právní subjektivitu, tedy vzniká jako právnická osoba podle práva České republiky, se všemi právními následky z toho plynoucími. Stát zákonem stanoví podmínky pro vznik církve jako právnické osoby podle českého práva, stejně jako tak činí i u vzniku ostatních právnických osob.“⁸

Jakkoli platí, že soud v případném řízení o nesrovnalosti nemůže vykládat vnitřní předpisy církve, neznámá to, že nemůže požadovat o jejich vyložení církev samu.

„Vznikne-li tedy pochybnost o kanonické platnosti či dovolenosti určitého aktu s možnou relevancí do práva českého, jsou to jediné církevní orgány (církevní soudy, kongregace apod.), které jsou příslušnými v takové věci rozhodovat, přičemž stání orgán (evidující orgán, soud apod.) předložené autonomní církevní stanovisko již dále nepřezkoumává, toliko akceptuje.“⁹

⁷ Blíže viz např. Kříž, J. Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 201.

⁸ Rozhodnutí ÚS ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. I. ÚS 708/02.

⁹ Rozhodnutí ÚS ze dne 26. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 1240/09.

Dále je také třeba vnímat, že nesrovnalost může spočívat také v absenci údajů v evidenci. V takovém případě soud může nesrovnalost řešit, aniž je třeba vykládat vnitřní předpisy církve.

Evidování skutečných majitelů církevních právnických osob nepředstavuje narušení ústavně garantovaných náboženských svobod, ani svobody sdružovací.

6.3. Odborové organizace a organizace zaměstnavatelů

V případě odborových organizací je relevantní čl. 27 Listiny. Ani zde nelze shledat, že by požadavek na evidování skutečných majitelů představoval zásah do zaručených práv. Povinnost evidovat skutečného majitele nepředstavuje závislost na státu, protože odborová organizace může vzniknout a existovat bez ohledu na plnění této povinnosti. Není ovlivněna sdružovací svoboda.

Evidenční povinnost ve vztahu k odborovým organizacím je také v souladu s korektivem čl. 27 odst. 3 Listiny, který zmiňuje opatření nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých. Takovým opatřením zjevně je právě potřeba evidování skutečných majitelů, jelikož jde o mechanismus boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, tj. závažné trestné činnosti. Jde nadto o prostředek, který je harmonizován na úrovni členských států Evropské unie.

Navrhovaná úprava je také v souladu s Úmluvou Mezinárodní organizace práce č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat (dále také „Úmluva MOP“). I případné porušení evidenční povinnosti nemůže vést k zásahu či omezení výkonu odborové činnosti (srov. čl. 2 a násl. Úmluvy MOP). Žádná ze záruk Úmluvy MOP není omezena. I z Úmluvy MOP přitom plyne, že při výkonu sdružovacího práva odborové organizace musí dbát zákonů (čl. 8 odst. 1 Úmluvy MOP). Zápis skutečného majitele nepředstavuje omezení ustavení či vzniku odborové organizace či její činnosti.

Výše uvedené platí obdobně pro organizace zaměstnavatelů.

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad návrhu na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky

Pozitivní dopady navrhované úpravy lze spatřovat v dalším posílení transparentnosti právnických osob, soukromého sektoru a podnikatelského prostředí. Negativní dopady souvisí především s opětovnou administrativou spojenou s určováním a evidováním skutečných majitelů podle nových pravidel.

7.1. Stát

Finanční dopad na státní rozpočet bude mít zejména provedení úprav v informačním systému evidence skutečných majitelů. Bude nezbytné zajistit automatický průpis podle nových zákonných pravidel; v případě nových subjektů bude třeba napojit systém na registr osob. Dále bude nezbytné upravit návrhové formuláře a provést plošný přepis některých zapsaných údajů. Náklady na systémové úpravy lze odhadovat na 1 až 2 miliony Kč. Výdaje Ministerstva

spravedlnosti a výdaje soudů budou uhrazeny z kapitoly státního rozpočtu Ministerstva spravedlnosti bez nároku na dodatečné navýšení rozpočtu kapitoly a bez dodatečných personálních nároků.

Výše popsanými technickými změnami se ušetří prostředky i kapacity na straně evidujících soudů. Přesto lze předpokládat, že i na straně soudů především v období krátce po účinnosti novely dojde ke krátkodobému nárůstu agendy.

Návrh také může vést k příjmům státního rozpočtu v podobě vybraných poplatků za zápis skutečného majitele do evidence v soudním řízení. Uvedené platí za předpokladu, že u osob, u nichž bude podle navrhované právní úpravy identifikován nový skutečný majitel, se neuplatní mechanismus automatického průpisu a současně že ani nevyužijí přechodné období k doplnění zápisu v evidenci (viz zvláštní část důvodové zprávy k článku II). Těchto subjektů by však mělo být relativně málo, protože nelze předpokládat z tohoto důvodu zásadní příjmy státního rozpočtu. Podobně nelze ani předpokládat, že by návrh vedl k relevantnímu navýšení příjmů v podobě pokut za spáchané přestupky podle zákona o ESM. Byť se rozšíří množina osob s evidenční povinností a i okruh osob potenciálně odpovědných za přestupek (podle § 55 odst. 1 zákona o ESM), objem peněz z vybraných pokut se nijak podstatně nezmění.

Je třeba zdůraznit, že novými evidujícími osobami budou především právnické osoby se speciálním účelem a povahou. Zvláště u těchto osob (politické stran a politická hnutí, církve, odborové organizace) bude jejich případné pokutování spíše teoretické, případně zcela výjimečné. Pokud by k udělení pokuty došlo, bude vždy přihlíženo k osobním a majetkovým poměrům pachatele¹⁰, přičemž lze i od uložení pokuty upustit.

7.2. Podnikatelé

Návrh právní úpravy modifikuje stávající povinnosti podnikajících právnických osob, tj. zejména obchodních korporací (zrušení § 3 a změna § 4 zákona o ESM) i subjektů nepodnikatelského a neziskového charakteru (změna § 7 zákona o ESM). Obchodní korporace obecně budou muset vyhodnotit, kdo je jejich skutečným majitelem podle nového zákonného vymezení, respektive budou muset vyhodnotit, zda je v tomto směru zápis v evidenci úplný. Na straně podnikatelů lze však rozlišit dvě skupiny dotčených subjektů.

Na většinu podnikatelů – obchodních korporací stejně jako dnes dopadne režim automatického průpisu. Pro ilustraci lze uvést, že v současnosti automatické průpisy stojí za 95 % všech zápisů.¹¹ Ačkoli u nich nová právní úprava vyvolá potřebu revize zapsaných údajů, díky automatickým průpisům dojde v jejich případě k úpravě bez nutnosti jejich aktivního zapojení. Pro většinu subjektů návrh potřebu žádných dalších administrativních nákladů nezpůsobí.

Minoritní část obchodních korporací skutečně bude muset zkoumat, zda v jejich případě na základě nového vymezení nejsou skutečnými majiteli i lidé, kteří jimi dosud nebyli. Tento

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 4. 2010, č. j. 1 As 9/2008-133.

¹¹ Z 561 160 subjektů, které zapsaly svého skutečného majitele, povinnost splnilo 533 504 prostřednictvím automatického průpisu a 27 656 tzv. manuálně (návrhem soudu nebo žádostí notářů). Data z informačního systému veřejných rejstříků ke dni 25. 3. 2022.

dopad se bude týkat podnikatelů s komplikovanou vlastnickou a řídicí strukturou. U nich lze předpokládat zvýšené počáteční finanční náklady a administrativu. Obchodní korporace, které splnily evidenční povinnost podle dosavadních pravidel, budou osvobozeny od poplatku za první návrh na zápis podle nové úpravy.

7.3. Povinné osoby

Určitý dopad lze identifikovat i na straně tzv. povinných osob, které provádějí identifikaci klientů podle AML zákona. Změna vymezení skutečného majitele a dále zrušení některých výjimek podle § 7 zákona o ESM vyvolá odpovídající změnu přístupu povinných osob, potřebu opětovného proškolení zaměstnanců, informování klientů atp. U větších povinných osob (např. banky) lze očekávat i možnou úpravu interních politik a informačních systémů. Všechny tyto následky mohou být spojeny s finančními náklady a administrativou.

7.4. Nepodnikatelské subjekty

Ve vztahu k subjektům, které dosud nemají evidenční povinnost (spadají pod režim § 7 zákona o ESM), by v drtivé většině případů mělo dojít ke splnění evidenční povinnosti prostřednictvím automatických průpisů. Potřebná data se budou automaticky přebírat z veřejného rejstříku nebo z registru osob. V praxi by dotčeným subjektům neměly vznikat žádné náklady spojené s evidováním.

Evidování skutečného majitele však bude znamenat změnu pro dotčenou právnickou osobu v tom směru, že u ní bude nově tento údaj zjišťován při postupech podle jiných právních předpisů, zejména v souvislosti s tzv. kontrolou klienta (podle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu), veřejnými zakázkami (§ 122 zákona o zadávání veřejných zakázek) nebo některými dotacemi [§ 14 odst. 3 písm. e) bod 2 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), a § 10a odst. 3 písm. f) bod 2 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů].

8. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

V ochraně osobních údajů nedochází návrhem k podstatným posunům oproti stávajícímu stavu.

V omezených případech nastanou situace, kdy budou podle nových pravidel vyhodnoceni jako skuteční majitelé i lidé, kteří jimi dosud nebyli. V případě obchodních korporací tomu bude zejména v důsledku § 4 odst. 1 zákona o ESM ve znění návrhu. Nově budou evidováni skuteční majitelé u některých subjektů, které dosud spadaly pod režim § 7 zákona o ESM. V těchto případech však budou evidováni v drtivé většině případů členové statutárních orgánů těchto subjektů, kteří jsou stejně již dnes povinně zapisováni do příslušných veřejných rejstříků. Výjimku představují odborové organizace, u nichž jsou údaje o členech statutárních orgánů zapsaných ve veřejném rejstříku zásadně zneprístupněny veřejnosti podle § 25 odst. 2 věta druhá rejstříkového zákona. Údaje o těchto osobách zůstanou i v rámci evidence skutečných

majitelů neveřejné, a to s ohledem na zásadní požadavek na zvýšenou ochranu soukromí členů statutárního orgánu odborové organizace (v podrobnostech viz zvláštní část důvodové zprávy).

V některých případech může naopak dojít k tomu, že aktuálně evidovaní jednotlivci podle nové právní úpravy skutečnými majiteli nebudou (zejména s ohledem na návrh zrušení § 3 zákona o ESM), a bude možné je z evidence vymazat.

Rozsah evidovaných údajů o skutečných majitelích (§ 13 zákona o ESM) se sám o sobě nemění, ale dojde k omezené změně struktury těchto údajů. Návrhem se ruší dosavadní rozlišování pozice skutečného majitele jakožto koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem. Nově budou tyto pojmy nahrazeny jediným pojmem.

Zpracování osobních údajů se návrh nedotýká. Osobní údaje, které se o fyzických osobách vedou v evidenci skutečných majitelů, budou i nadále zpracovávány na základě právního důvodu uvedeného v čl. 6 odst. 1 písm. c) GDPR¹², tj. za účelem splnění právní povinnosti, která se na správce vztahuje.

Případné vyřizování žádostí subjektů údajů (ve smyslu GDPR) se nebude lišit od současného stavu. Žádost vyřizuje ten, komu byla doručena, případně si vyžádá součinnost druhého správce; je-li předmětem podnětu vysloveně rozhodovací činnost soudů, vyřizuje žádost soud. Čl. 26 odst. 3 GDPR umožňuje, aby si společní správci vzájemně nastavili kritéria pro vyřizování žádostí. Žadatelé však mohou oslovit kteréhokoli správce.

Pro úplnost lze doplnit, že obecný režim přístupu k osobním údajům (podle čl. 15 GDPR) není v kolizi s požadavkem čl. 30 odst. 6 AML směrnice na zajištění neomezeného přístupu pro příslušné orgány a finanční zpravodajské jednotky bez upozornění dotčeného subjektu. Návrh nijak neupravuje přístup k informacím o příjemcích, kterým osobní údaje byly nebo budou zpřístupněny. Uplatní se proto obecná úprava zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“), který ve svém § 11 odst. 1 stanoví, že čl. 12 až 22 GDPR se použijí přiměřeně nebo se splnění povinností správce nebo zpracovatele nebo uplatnění práva subjektu údajů stanovených těmito články odloží, je-li to nezbytné a svým rozsahem přiměřené k zajištění chráněného zájmu uvedeného v § 6 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů. Tím je v tomto případě chráněný zájem dle § 6 odst. 2 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, tj. veřejný pořádek a vnitřní bezpečnost, předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů, výkon trestů a ochranných opatření, zajišťování bezpečnosti České republiky nebo zajišťování veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, včetně pátrání po osobách a věcech.

Pro podrobnosti lze odkázat na stále relevantní důvodovou zprávu k návrhu zákona o evidenci skutečných majitelů.¹³

¹² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

¹³ Dostupné na webu Poslanecké sněmovny ČR: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=177826>.

9. Zhodnocení souladu návrhu se zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy

Návrh ve vztahu k oblasti elektronizace veřejné správy následuje principy novelizovaného zákona o ESM a vyhovuje zásadám pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy. Z relevantních zásad lze zmínit (1) přednost digitálních služeb při dodržování vícekanálového principu, (2) maximální opakovatelnost a opětovná použitelnost údajů a služeb, (3) sdílení služeb veřejné správy, (4) konsolidace a propojování informačních systémů veřejné správy, (5) mezinárodní interoperabilita a (6) uživatelská přívětivost.

Návrh nemění stávající úpravu v tom, že lze zápis údajů do evidence zajistit s využitím digitálních nástrojů (elektronické podání) i listinou formou. V případě obchodních korporací přitom zákon o ESM požaduje návrh na zápis podávat elektronicky, nepodnikatelské subjekty mohou návrh podávat také listinnou formou (§ 21 zákona o ESM). Evidující osoby vždy mohou volit zápis prostřednictvím notáře, s nímž lze jednat elektronicky, listinnou formou či osobně.

Cílem návrhu je v maximální možné míře využít osvědčený mechanismus automatických průpisů (viz § 37 a násl. zákona o ESM), který je založen na využívání existujících dat z jiných informačních systémů veřejné správy. U drtivé většiny dotčených právnických osob totiž jsou osoby skutečných majitelů zjistitelné již z veřejného rejstříku, případně nově z registru osob. Zákon o ESM a dále také návrh této skutečnosti využívá a umožňuje opětovnou využitelnost dat, kterými již státní správa disponuje.

Data jsou do evidence skutečných majitelů propisována z veřejného rejstříku. Nově se navrhuje rozšíření uvedeného mechanismu na další situace (§ 38 odst. 3 a 4 a § 41 odst. 3 zákona o ESM v navrženém znění) a také zavedení čerpání dat i z registru osob (§ 38 odst. 5 zákona o ESM v navrženém znění). Tím je zajištěno zásadní snížení administrativní zátěže na straně evidujících osob i státu. Plnění zákonných povinností fakticky probíhá s využitím interní komunikace mezi informačními systémy.

Pro případy, kdy s ohledem na zákonné podmínky nelze využít mechanismu automatického průpisu podle § 38 zákona o ESM, se navrhuje zavést režim automatického průpisu na návrh podle § 41 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu, pokud byl u subjektu určen náhradní skutečný majitel. V podrobnostech k tomuto viz zvláštní část důvodové zprávy. Tento mechanismus redukuje administrativní zátěž u řady korporací (které nemají materiálního skutečného majitele) na pouze jednorázovou administraci zápisu.

Dále návrh využívá existujících dat a tím snižuje zátěž uživatelů v rámci úpravy přechodných ustanovení. Stávající data v evidenci budou jednorázově přepsána prostřednictvím nastavení informačního systému přímo na základě zákona. Díky tomu nebudou v převážné většině případů evidující osoby muset měnit zápisy v reakci na novou legislativu.

Samozřejmostí je aktualizace referenčních údajů v evidenci skutečných majitelů vůči základním registrům. Jde o funkci, která je zajišťována již dnes.

Návrh zákona rozšiřuje seznam subjektů, které mají dálkový přístup do evidence skutečných majitelů (§ 16 odst. 2 zákona o ESM). Změna míří především na poskytovatele dodací, kteří si

následně budou moci potřebná data z evidence získat bez součinnosti žadatele o dotaci. Žadatelé nebudou muset poskytovatelům předkládat výpisy z evidence, protože ti si je budou moci opatřit sami (princip *once only*). Blíže viz zvláštní část důvodové zprávy.

Uživatelské přívětivosti se dosahuje na více úrovních. Základním pozitivem je, že evidence je z velké části veřejně dostupná na internetu. K zápisu slouží online formuláře, které do značné míry uživatele korigují v tom, jak zápis provést. Tyto formuláře jsou průběžně zdokonalovány směrem k větší přehlednosti a srozumitelnosti.

S mezinárodní operabilitou počítá již stávající § 14 odst. 3 zákon o ESM navazující na požadavky AML směrnice týkající se sdílení dat z evidence skutečných majitelů prostřednictvím systému propojení evropských registrů skutečných majitelů. Tento technický projekt je koordinován ze strany Komise a je postupně zprovozňován.

10. Zhodnocení korupčních rizik

Předkládaný návrh zákona nezvyšuje oproti dosavadní právní úpravě korupčního rizika, spíše naopak. Rozšiřuje se okruh osob, u nichž mají být evidováni skuteční majitelé. Evidence skutečných majitelů je obecně nástrojem posilujícím transparentnost podnikatelského prostředí a má výrazný protikorupční efekt.

11. Předpokládané sociální dopady a dopady na životní prostředí, zhodnocení dopadů ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

U navrhované úpravy nelze předpokládat jakýkoli vliv v oblasti sociální či životního prostředí. Navrhovaná právní úprava nestanovuje odchylky ve vztahu k zákazu diskriminace, nezavádí žádné rozdíly na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Navrhovaná právní úprava není rovněž v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Navrhovaná právní úprava nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci žádného z pohlaví, neboť je nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje a nestanoví pro ně odlišné podmínky.

12. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Návrh neobsahuje ustanovení se vztahem k bezpečnosti nebo obraně státu.

13. Důvody pro vyslovení souhlasu Poslanecká sněmovny s návrhem v prvním čtení

Navrhuje se, aby s návrhem zákona vyslovila Poslanecká sněmovna souhlas již v prvním čtení (podle § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny).

Urychlené přijetí navrhovaného zákona je nezbytné s ohledem na to, že Komise podmínila jeho účinností možnost podání první žádosti o platbu v rámci Národního plánu obnovy. Proto je

třeba v celém legislativním procesu postupovat velmi rychle, aby zákon nabyl účinnosti ve třetím čtvrtletí tohoto roku. Tehdy je totiž nejpozději nutné o platbu požádat.

II. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K článku I (změna zákona o evidenci skutečných majitelů)

Je třeba zopakovat, že změna § 2 až 7 zákona o ESM je primárně iniciována požadavky a výtkami Komise vyjádřenými v řízení o porušení povinnosti pro nesprávné provedení směrnice (řízení č. 2021/2162) dle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Podstatou návrhu je zrušení rozlišování mezi koncovým příjemcem a osobou s koncovým vlivem [navržené změny § 2 až 4 zákona o ESM], více doslovné převzetí vymezení skutečného majitele z AML směrnice (§ 4 zákona o ESM ve znění návrhu) a omezení rozsahu výjimek dle § 7 zákona o ESM. Uvedené klíčové části návrhu byly konzultovány přímo se zástupci Komise. Návrh by v tomto ohledu měl vyhovovat pohledu Komise.

Další části navazují na uvedené základní úpravy. Jde jednak o terminologické změny, jednak o úpravu souvisejících institutů, zejména mechanismu automatického průpisu.

K bodům 1 a 2 [§ 2 písm. c) až e)]

Zrušuje se dosavadní dvousložková definice skutečného majitele spočívající na pojmech koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem. Základním důvodem je skutečnost, že Komise v rámci řízení pro nesprávné provedení směrnice (řízení č. 2021/2162) dle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie shledala dané řešení jako nevyhovující úpravě AML směrnice. Nepochopeným se jevil zejména samostatný prvek koncového příjemce, který podle zástupců Komise není v definici AML směrnice zahrnut.

Dosavadní definice jsou nahrazeny velmi obecným jednotným vymezením převzatým z návěti čl. 3 odst. 6 AML směrnice. S ohledem na požadavek Komise se návrh přidržuje i formulace AML směrnice, aby byl dán prostor pro jednotný, harmonizovaný výklad a následné jednotné provádění v rámci všech členských států EU.

Zrušením rozlišování mezi koncovým příjemcem a osobou s koncovým vlivem dojde k určitému snížení potenciální vypovídací hodnoty údajů v evidenci. Údaj o povaze postavení skutečného majitele bude redukován na to, zda je přímý, či nepřímý, a na to, zda se jedná o skutečného majitele materiálního (podle § 4 nebo § 5a zákona o ESM ve znění návrhu), náhradního (podle § 5 zákona o ESM), nebo formálního (podle § 6 zákona o ESM).

Stále platí, že pojem skutečného majitele je vázán pouze na fyzickou osobu. Stejně platí, že skutečných majitelů může být více. Beze změny zůstává i to, vůči čemu je skutečný majitel vymezován, tj. buď vůči právnické osobě, nebo právnímu uspořádání. Je zachován i prvek konečnosti postavení skutečného majitele, a to prostřednictvím slov „v konečném důsledku“, která jsou konkretizována v § 4 a 5a zákona o ESM ve znění návrhu.

Postavení skutečného majitele může být založeno nepřímo, s takovou možností také dále návrh pracuje. Nepřímým vztahem je takový vztah, kdy mezi skutečným majitelem a zkoumaným

subjektem jsou nějaké prostředkující osoby nebo právní uspořádání. Pojmy struktura vztahů, řetězení a větvení ostatně zůstávají dle návrhu v zákoně o ESM zachovány.

Zásadní změna spočívá v zavedení jednotné materiální charakteristiky skutečného majitele. Ta spočívá v tom, že skutečný majitel právníckou osobou nebo právní uspořádání *vlastní nebo kontroluje*.

Oba pojmy nestojí zřetelně vedle sebe, nejsou to nezbytně dvě oddělené charakteristiky, ale jde o kvalitativní pojmenování pozice materiálního skutečného majitele. Nejde o to, že by dosavadní dualistická koncepce byla ve svém základu chybná, ale o to, že další podrobnější kategorizace materiálních skutečných majitelů nemá být relevantní. Je-li někdo skutečným majitelem, je to samostatná a dostačující kvalita, která již není formálně dále vnitřně členěna. Ačkoli to není v právní úpravě ani v AML směrnici výslovně vyjádřeno, lze hovořit o jakési nevyjádřené právní domněnce, podle které kdo vlastní, platí o něm, že kontroluje, a naopak, kdo kontroluje, platí o něm, že vlastní. Každý materiální skutečný majitel ve smyslu návrhu vždy „vlastní nebo kontroluje“, aniž je rozlišováno mezi tím, zda konkrétně spíše vlastní, kontroluje nebo obojí. Jak „vlastnictví“, tak „kontrola“ mají přitom svůj obsah, avšak ten již nemá vliv na charakter postavení skutečného majitele.

Pojmy „vlastnit“/„vlastnictví“ a „kontrolovat“/„kontrola“ je třeba vykládat extenzivně. Nelze jim přisuzovat pouze význam, který jim je běžně v právním řádu přisuzován. „Vlastnictví“ neodkazuje výhradně k pojmu vlastnictví ve smyslu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Podobně „kontrolou“ se nerozumí dohled ve smyslu sledování či dozoru právnícké osoby. Pojmy je třeba vnímat laicky jako jakési opanování právnícké osoby (nebo právního uspořádání) dosahující stanovené intenzity.

Obecné vymezení § 2 písm. c) zákona o ESM ve znění návrhu je rozvedeno ve vztahu ke korporacím v § 4 zákona o ESM ve znění návrhu a ve vztahu k právním uspořádáním a fundacím (a obdobným právníckým osobám) v návrhu nového § 5a zákona o ESM. Z uvedených ustanovení plyne, co se rozumí tím, že někdo ve smyslu zákona o ESM „vlastní nebo kontroluje“. Pojem „vlastnictví nebo kontrola“ je tím naplněn relevantním a právně srozumitelným obsahem. Namísto pojmu kontroly se při podrobnějším vymezení pracuje s širším pojmem uplatňování rozhodujícího vlivu.

Ač dochází ke zrušení obecných pojmů koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem, kterými mohly být nejen fyzické, ale i právnícké osoby, nic se nemění na konceptu, kdy na vrcholu vlastnické a kontrolní struktury může být právnícká osoba. To odpovídá realitě, kdy ne vždy existuje v konečném důsledku fyzická osoba, která vlastní nebo kontroluje právníckou osobu. To, že i nadále lze na konci řetězce identifikovat právníckou osobu, potvrzuje např. § 5 odst. 1 písm. b) zákona o ESM v navrženém znění.

Na navrženou změnu navazuje přechodné ustanovení (bod 1 návrhu), podle kterého dojde k zajištění jednorázového přeznačení zapsaných údajů v evidenci skutečných majitelů. Zápisy se terminologicky sjednotí s novou úpravou. V podrobnostech viz zvláštní část důvodové zprávy k článku II.

K bodům 3 až 5 [§ 2 písm. c) až e)]

Návazně na bod 2 se upravuje terminologie v souvisejících § 2 písm. d) až f) zákona o ESM ve znění návrhu. Věcně stran vymezení předmětných pojmů nedochází k podstatným posunům.

Nově vymezení struktury vztahů (a řetězení) nehovoří o nepřímém vztahu. Pod strukturou vztahů lze chápat i vztahy přímé. Chce se tím reagovat na specifické typy situací:

- Relativně často existují situace, kdy je pozice skutečného majitele založena přímo i nepřímo současně. I v tomto případě je vhodné, aby struktura vztahů zohledňovala přímý vztah skutečného majitele.
- Mohou dále nastat situace, kdy sice mezi právnickou osobou a tím, kdo vlastní nebo kontroluje, není mezičlánek, ale současně je identifikován nepřímý skutečný majitel. K tomu dojde např. tehdy, pokud má mateřská společnost evidující osoby určeného náhradního skutečného majitele (podle § 5 odst. 1 zákona o ESM). Evidující osoba je ovládána přímo svou mateřskou společností, ale současně je s ohledem na aplikaci pravidla § 5 odst. 3 zákona o ESM určen náhradní skutečný majitel. I v takovém případě půjde o strukturu vztahů, která sice bude ohraničena nepřímým skutečným majitelem, který ale současně nebude vůči evidující osobě tím, kdo ji vlastní nebo může kontrolovat.
- Konečně lze zmínit případy, kdy je evidující osoba přímo ovládána veřejnoprávní (mateřskou) korporací, která podle § 7 zákona o ESM nemá skutečného majitele. V takové situaci je přímý náhradní skutečný majitel [podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o ESM] a současně jde o přímé ovládání. I v takové situaci je však vhodné hovořit o struktuře vztahů, protože z evidence by mělo být zřejmá existence veřejnoprávní (mateřské) korporace.

Výše uvedené je z praktického hlediska relevantní v kontextu aplikace § 13 písm. e) zákona o ESM, podle kterého se do ESM zapisuje také popis struktury vztahů. Je přitom třeba zdůraznit, že v běžných případech přímých skutečných majitelů navržená úprava vymezení nevyvolá žádnou potřebu revize zápisů. Stávající zápisy přímých skutečných majitelů totiž již představují popisy pomyslné struktury vztahů, tedy žádný zapisovaný údaj nechybí.

K bodu 6 (§ 3)

Ustanovení § 3 zákona o ESM se navrhuje zrušit. Vnitřní členění pojmu skutečného majitele na dvě složky (aktivní a pasivní) se nesetkalo na straně Komise s pochopením. Nejde přitom o to, že by stávající koncepce byla vnitřně chybná či nesprávná, ale o to, že podle názoru Komise nemá oporu v AML směrnici. Skuteční majitelé identifikovaní pouze jako koncoví příjemci mohou být vnímáni jako skuteční majitelé „druhé kategorie“ s nižším významem. Tento nezamýšlený efekt může vést k nesprávnému a nevhodnému přisuzování nižšího významu těmto skutečným majitelům (koncovým příjemcům). Pojem skutečného majitele podle čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i AML směrnice (tzn. bez náhradního skutečného majitele), je třeba vnímat jako jednotnou kvalitu.

Věcně dojde ke změně především zrušením pravidla § 3 odst. 1 zákona o ESM, které dopadá na právnické osoby obecně. Touto změnou se bezprostředně vychází vstříc výtce Komise, podle

níž je dvousložkové členění pojmu skutečného majitele nežádoucí. V tomto směru se dosažená transparentnost potenciálně snižuje, protože některé osoby, které jsou skutečnými majiteli podle stávající právní úpravy, jimi podle návrhu již nebudou.

Pravidla § 3 odst. 2 a 3 zákona o ESM se navrhuje zrušit v souvislosti s opuštěním pojmu koncového příjemce. Zachovávají se však ve vztahu k vymezení vlastnictví nebo kontroly korporace podle § 4 zákona o ESM ve znění návrhu. Důležitý aspekt stávající právní úpravy částečně zůstává zachován. Právo na relevantní podíl na zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku obchodní korporace nadále má být určující pro pozici skutečného majitele.

V důsledku navrženého zrušení § 3 odst. 1 zákona o ESM již v pozici skutečného majitele nebude bez dalšího manžel či manželka společníka s relevantně velkým podílem (nad 25 %). Dosud tomu tak striktně vzato být mohlo, a to s ohledem na fakt, že podíl je podle § 709 odst. 3 občanského zákoníku součástí společného jmění manželů (obdobně i zisk z podílu patřícího výhradně jednomu z manželů podle § 709 odst. 2 občanského zákoníku).

Nabytí podílu do společného jmění manželů podle § 709 odst. 3 občanského zákoníku nezakládá účast druhého manžela na obchodní společnosti nebo družstvu. Stal-li se jeden z manželů v době trvání manželství společníkem v obchodní korporaci, stává se druhý manžel oprávněným pouze z majetkové hodnoty podílu, která je součástí společného jmění, ale není tím založena jeho účast v dotčené obchodní společnosti nebo družstvu. Druhý manžel nemůže ani vykonávat práva a povinnosti spojené s účastí v obchodní korporaci, včetně hlasovacího práva a práva na podíl na zisku.

Druhý manžel nemá uvedená práva vůči obchodní společnosti ani nepřímo (ve smyslu § 3 odst. 2 zákona o ESM). Vyplacený zisk sice tvoří také součást společného jmění, ale to ani odvozeně nezakládá právo druhého manžela se za trvání manželství či při jeho zániku domáhat vyplacení tohoto zisku či jeho části. Pouze při vypořádání společného jmění se při absenci dohody manželů o způsobu vypořádání uplatní pravidlo, podle něhož jsou podíly na vypořádávaném jmění stejné [§ 742 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku]. Pravidlo se uplatní toliko při určení hodnoty, která by měla připadnout každému z manželů. Druhý manžel nemá právo na vydání určité konkrétní součásti majetku. Jeho právo se váže ke společnému jmění manželů, nikoli adresně k obchodní korporaci.

Uvedené samozřejmě nevylučuje, že v konkrétním případě s přihlédnutím k dalším okolnostem bude druhý manžel skutečným majitelem z jiného důvodu (např. z důvodu, že může vykonávat rozhodující vliv v obchodní korporaci jinými prostředky skrze neformální vliv uplatňovaný prostřednictvím svého manžela). Odchylně bude třeba posoudit také situace, kdy byl také druhý manžel stranou smlouvy o převodu podílu nebo zakladatelem obchodní společnosti, a bylo tak založeno jeho postavení společníka nebo člena.

K bodu 7 (§ 4)

Navrhuje se ustanovení komplexně reformulovat. Část dosavadních pravidel zůstává zachována. Dosavadní odstavec 1 je nově zařazen jako odstavec 3. Dosavadní odstavec 2 je

nově zařazen jako odstavec 5, přičemž je pravidlo dále upřesněno (v podrobnostech níže). Dochází k opuštění pravidel odstavců 3 a 4 (viz níže). Odstavec 6 je převzetím § 3 odst. 3 zákona o ESM.

Navrhuje se obecně upravit terminologii v návaznosti na zrušení pojmu osoby s koncovým vlivem. Charakteristiky postavení materiálního skutečného majitele již nemají být rozlišovány.

Odstavec 1

Navrhovaným zněním § 4 odst. 1 zákona o ESM se promítá znění čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) AML směrnice. S ohledem na průběh a závěry přímých jednání se zástupci Komise se přebírají i konkrétní formulace AML směrnice. Uvedený záměr ilustruje následující porovnání:

AML směrnice		Návrh	
<i>„Skutečným majitelem“ [se rozumí] fyzická osoba nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují klienta, ... což zahrnuje přinejmenším v případě korporací fyzickou osobu nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují právnickou osobu prostřednictvím</i>		Korporaci v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje každá fyzická osoba, která přímo nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání	
<i>přímého nebo nepřímého vlastnictví dostatečného akciového či vlastnického podílu nebo hlasovacích práv v uvedené právnické osobě, včetně akcií na doručitele,</i>	<i>Indikátorem přímého vlastnictví je akciový podíl 25 % plus jedna akcie či vlastnický podíl větší než 25 %, který v klientovi drží fyzická osoba.</i>	má podíl v korporaci nebo podíl na hlasovacích právech větší než 25 %,	má právo na podíl na zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku větší než 25 %,
	<i>Indikátorem nepřímého vlastnictví je akciový podíl 25 % plus jedna akcie či vlastnický podíl větší než 25 %, který v klientovi drží společnost kontrolovaná jednou nebo více fyzickými osobami nebo několik společností kontrolovaných stejnou fyzickou osobou nebo fyzickými osobami.</i>	uplatňuje rozhodující vliv v korporaci nebo korporacích, které mají v dané korporaci samostatně nebo společně podíl větší než 25 %	
<i>nebo prostřednictvím kontroly jinými prostředky nad uvedenou právnickou osobou.</i>	<i>Kontrolu jinými prostředky lze určit mimo jiné v souladu s kritérii stanovenými v čl. 22 odst. 1 až 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU (11);</i>	uplatňuje rozhodující vliv v korporaci jinými prostředky.	

Změna chápání „indikátoru“ („ukazovat“ ve smyslu § 4 odst. 3 zákona o ESM)

Návrh předně vychází z revize pojmání pojmu indikátoru používaného v AML směrnici.

Stávající právní úprava vychází z úvahy, že určitá velikost podílu na pozici skutečného majitele toliko poukazuje v tom smyslu, že osoba s takovým podílem skutečným majitelem být nutně nemusí. Tento přístup byl v souladu s dosavadním pojmem osoby s koncovým vlivem, která byla primárně vymezena prostřednictvím odkazu na pojem ovládající osoby dle zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), který ve svém § 75 stanovuje vyvratitelné domněnky ovládání. I § 4 odst. 2 zákona o ESM pracuje s vyvratitelnou domněnkou. Stávající § 4 odst. 3 zákona o ESM doslova pracuje s pojmem poukazování (ukazatele), kdy určitá skutečnost pozici skutečného majitele nepůsobí, ale jen se jí přiznává interpretační relevance při posuzování skutečného majitele. Podle stávající právní úpravy ten, kdo drží podíl na hlasovacích právech převyšující 25 %, nemusí být skutečným majitelem, pokud právnickou osobu neovládá.

AML směrnici je však třeba vykládat tak, že pomocí indikace se stanovuje, určuje, jaký je minimální dostatečný podíl pro pozici skutečného majitele, aniž je současně nezbytné naplnit materiální podmínku ovládání. Tento přístup lze podpořit následujícími argumenty.

Za prvé, pokud by indikace (podle AML směrnice) mohla být vyvrácena, nebylo by jasné, na základě čeho. AML směrnice uvádí, že skutečným majitelem je ten, kdo má dostatečný podíl, a poté odkazuje na 25 %. Směrnice však neříká, kdy podíl není dostatečný, z čehož je třeba vyvodit, že jakýkoli podíl nad danou hranici je dostatečný. Mnoho členských států¹⁴ vůbec s koncepcí indikování nepracuje. Pro pozici skutečného majitele postačuje překročit stanovenou 25% hranici bez dalšího.

Za druhé, původní definice skutečného majitele v předchozí směrnici 2005/60/ES byla v tomto ohledu jasná, když stanovila, že *pro splnění kritéria vlastnictví nebo kontroly se považuje za dostatečný podíl 25 % plus jedna akcie*¹⁵. Lze se i s ohledem na mezinárodní srovnání

¹⁴ Pro ilustraci lze odkázat např. na následující právní úpravy:

- Ustanovení § 9 estonského AML zákon (459 SE). Dostupné v angličtině na internetových stránkách estonské sbírky zákonů [zde](#).
- Ustanovení § 5 finského AML zákon (444/2017). Anglický překlad pojmu skutečného majitele je dostupný na internetových stránkách finského obchodního rejstříku [zde](#).
- Ustanovení čl. R561-1 francouzského měnového a finančního zákoníku; dostupné ve francouzštině na internetových stránkách francouzské sbírky zákonů [zde](#).
- Ustanovení § 1 odst. 5 lotyšského AML zákon (116/2008). Dostupné v angličtině na internetových stránkách lotyšské sbírky zákonů [zde](#).
- Ustanovení § 2 odst. 38 maďarského AML zákona (LIII/2017). Dostupné v angličtině na internetových stránkách Maďarské národní banky [zde](#).
- Ustanovení § 3 odst. 2 německého AML zákon (GwG). Dostupné v němčině na internetových stránkách spolkového ministerstva spravedlnosti a ochrany spotřebitele [zde](#).
- Ustanovení § 2 rakouského zákona o rejstříku skutečných majitelů (Nr. 136/2017 BGBl). Dostupné v němčině na internetových stránkách spolkového právního informačního systému [zde](#).

¹⁵ Čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.

domnívat, že cílem unijního zákonodárce nebylo se zvolenou formulací ve stávající AML směrnici od původního režimu odchýlit. Stávající znění a spíše nešťastné použití pojmu „indikátor“ (anglicky „*indicates*“) má snad pouze zdůraznit, že postavení skutečného majitele může být založeno i na nižším podílu a že členské státy mohou tuto hranici snížit, což je také v textu AML směrnice výslovně potvrzeno.¹⁶

Zatřetí, s indikací či indikátorem nepracuje ani návrh čl. 42 odst. 1 návrhu AML nařízení; nařízení by do budoucna mělo upravovat vymezení skutečného namísto AML směrnice. To potvrzuje výše uvedený výklad. Na indikátor nelze nahlížet jen jako náznak či vyvratitelnou domněnku. Jde naopak o bezpodmínečný příznak, definiční prvek.

Podle AML směrnice je pro skutečného majitele korporace primárně určující dostatečně velký podíl, přičemž následně se výchozí hranice stanovuje nad 25 %. Tím není dotčeno, aby členské státy tuto hranici případně snížily. Vždy platí, že překročení stanovené hranice je pro pozici skutečného majitele určující. To představuje podstatnou změnu v pojmání skutečného majitele.

Začtvrté, pojmání indikace jako vyvratitelné domněnky by vedlo zásadnímu snížení dosažené transparentnosti, protože by bylo možné v řadě případů tvrdit vyvrácení domněnky. Kritériem AML směrnice není pouze kontrola, ale také tzv. vlastnictví, tedy držení podílu korporace o určité velikosti, bez ohledu na to, zda tento podíl zároveň umožňuje korporaci kontrolovat.

Změna chápání „kontroly a vlastnictví“

Stávající zákon o ESM vychází z představy, že cílem je identifikovat jednotlivce se skutečným rozhodujícím vlivem, popřípadě osoby, které z právnické osoby či právního uspořádání ve významné míře skutečně profitují. Více doslovná interpretace směrnice však v důsledku vede k formalizovanému pojmání, které automaticky přiřazuje určitým osobám pozici skutečného majitele, bez ohledu na to, zda reálně mohou právnickou osobu ovládat či z ní nějak materiálně mít prospěch. To na jednu stranu pojem skutečného majitele obsahově vyprazdňuje, na druhou stranu může vést k identifikaci více skutečných majitelů.

Jak bylo již uvedeno, pojmy koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem se opouští. V důsledku řízení o porušení povinnosti pro nesprávné provedení AML směrnice lze konstatovat, že snaha pomocí uvedených pojmů koncepčně interpretovat a rozvinout nejasný pojem „vlastnictví nebo kontroly“ se nesetkala s pochopením. Podle tvrzení zástupců Komise by taková koncepce nemusela postihovat všechny skutečné majitele ve smyslu AML směrnice.

Pojem kontroly nemá znamenat jen možnost uplatňovat rozhodující vliv v právnické osobě, ale má subsumovat i jiné významné situace, které však reálnou kontrolu neumožňují či umožňovat nemusí. Uvedené neznamená, že by osoby s faktickým rozhodujícím vlivem skutečnými majiteli nebyly. Jsou jimi stále, ale vedle toho je nezbytné za skutečné majitele považovat i osoby, které naplní určitá formální kritéria. Materiální rovina skutečného majitele zůstává v případě obchodních korporací zřetelně zachována pomocí využití pojmu ovládání podle

¹⁶ Čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) AML směrnice: *Toto ustanovení platí, aniž je dotčeno právo členských států rozhodnout o tom, že indikátorem vlastnictví nebo kontroly může být nižší procentní podíl.*

zákona o obchodních korporacích (§ 4 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu). Navržená změna § 4 odst. 1 zákona o ESM však než na osoby se skutečnou kontrolou ve větší míře dopadne na osoby, které jsou sice významné (mají poměrně značnou účast), ale reálně rozhodující vliv nemají či mít nemusí.

K jednotlivým prvkům vlastnictví nebo kontroly

Návrh nového znění § 4 odst. 1 zákona o ESM představuje rozvinutí vymezení skutečného majitele v případě korporací, respektive stanovuje, co se v jejich případě rozumí vlastnictvím nebo kontrolou.

V návěti ustanovení se rozvíjí obecný pojem „v konečném důsledku“. Vychází se ze stávající koncepce, kdy se hledána osoba, která figuruje na pomyslném konci řetězce vlastnictví nebo kontroly. Pozice může být založena přímo i nepřímo, tj. s využitím prostředkujících článků. Prostředkujícími články mohou být jak osoby (fyzické i právnické), tak právní uspořádání.

Je třeba zdůraznit, že podmínkou aplikace odstavce 1 písm. a) až c) není naplnění kritéria uplatňování rozhodujícího podle odstavce 2 vůči zkoumané korporaci. Skutečným majitelem bude každá fyzická osoba, která naplní některé z uvedených kritérií bez dalšího. Odstavec 2 primárně rozvádí navrhovaný odstavec 1 písm. d) [a částečně i písm. c)]. Písmeno d) je sběrnou kategorií, která má případně postihnout ty skutečné majitele, kteří uplatňují rozhodující vliv jinak, než prostřednictvím přímých či nepřímých podílů.

K pozici skutečného majitele postačuje naplnit pouze jednu z charakteristik uvedených v navržených písmenech. Výčet odstavce 1 je alternativní. I v rámci navrhovaných písmen a) a b) je více alternativ. K pozici skutečného majitele postačí pouze 30% podíl na hlasovacích právech nebo pouze 35% podíl na likvidačním zůstatku.

Písmeno a)

Navržené písmeno a) představuje vymezení tzv. vlastnictví korporace, jak jej vymezuje čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) druhý pododstavec věta první AML směrnice. Skutečným majitelem je každá fyzická osoba, která má větší jak 25% podíl nebo podíl na hlasovacích právech. Návrh hovoří obecně o podílu ve smyslu majetkové účasti ve společnosti (podíl na základním kapitálu). Podílem se rozumí i akcie v případě akciové společnosti. Skutečným majitelem je také každý, kdo má více jak 25 % hlasovacích práv, což platí i pokud by jeho majetkové účast byla menší.

Stanovená procentuální hranice velikosti podílu je fixní a ve vztahu ke skutečnému majiteli definiční. Pozici skutečného majitele 25% a nižší podíl nezaloží, ledaže existuje další skutečnost, která by umožňovala rozhodující vliv. Tzn. menší podíl může pozici skutečného majitele založit, pokud skrze něj lze uplatňovat rozhodující vliv (s ohledem na specifické nastavení práv, které podíl představuje).

Pravidlo postihuje i situace, kdy má někdo podíl nepřímo, tzn. prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání. Pro účely zjišťování nepřímého skutečného majitele se na podíly

v navázaných obchodních korporacích nahlíží tak, že prostředkují pozici skutečného majitele. Např. 100% podíl ve společnosti A, která má 100% podíl B, zakládá nepřímé vlastnictví společnosti B. Prostředkujícím článkem je společnost A.

Pro účely výpočtu nepřímého podílu je převzato pravidlo stávajícího § 3 odst. 3 zákona o ESM, a to do § 4 odst. 6 zákona o ESM ve znění návrhu. Podstatné je, že nepřímý podíl stále může být prostředkován řetězcem navázaných právnických osob, stejně jako právních uspořádání (např. v situaci, kdy jsou podíly obchodní společnosti vloženy ve svěřenském fondu).

Písmeno b)

Navržené písmeno b) pokrývá specifickou manifestaci vlastnictví. AML směrnice vychází z předpokladu, že s podílem jsou spojena všechna práva podstatná z hlediska tzv. vlastnictví a kontroly. Podle českého práva (ale i podle jiných právních úprav) je však možné tato podstatná práva (na podíl na zisku) od podílu oddělit. To je třeba v rámci implementace zohlednit.

Je důležité si uvědomit, že oddělením práva na podíl na zisku od podílu by se skutečný majitel mohl velmi snadno ze své pozice vymanit, i když by zásadní prvek jeho vztahu ke korporaci zůstal zachován. Vznikla by významná mezera, která by umožňovala obejít požadavek transparentnosti. Postup určování skutečného majitele podle návrhu písmena b) je souladu s běžnou praxí i v jiných členských státech, kdy se pracuje s ředěním podílu (na zisku) prostřednictvím řetězce navázaných korporací.¹⁷

Pokud se dle návrhu v rámci pojmu skutečného majitele již nerozlišuje mezi aktivní (vlivovou) a pasivní (příjmovou) složkou, a skutečným majitelem jsou zjevně i osoby bez rozhodujícího vlivu, je adekvátní pod tento pojem zahrnout i osoby s relevantním právem na podíl na zisku (jakož i likvidačním zůstatku a jiných vlastních zdrojích). Pokud někdo má relevantní podíl na zisku, tak zjevně společnost ve smyslu AML směrnice vlastní.

Písmeno b) je převzetím pravidla § 3 odst. 2 zákona o ESM. V nové koncepci daný podíl, respektive právo na podíl, nepředstavuje kritérium prospěchu, ale kritérium vlastnictví (v obecném, širokém smyslu AML směrnice), respektive „vlastnictví nebo kontroly“. Tím se navrhované písmeno b) odlišuje od návrhem rušeného § 3 odst. 1 zákona o ESM, který byl založen i na pouhé možnosti fakticky získávat z činnosti a likvidace právnické osoby určitý prospěch, aniž by k právnické osobě existovala také určitá právní vazba v podobě práva na přímý či nepřímý podíl na zisku, jiných vlastních zdrojích či likvidačním zůstatku. Zachování stávajícího pravidla § 3 odst. 2 zákona o ESM je odůvodněno potřebou důsledné implementace AML směrnice v kontextu českého právního prostředí.

¹⁷ Srov. např.:

- *Příručka oznamování skutečného majitele v registru skutečných majitelů* (str. 10 a násl.) vydanou lucemburským obchodním rejstříkem. Dostupné v angličtině na internetových stránkách lucemburského obchodního rejstříku [zde](#).
- Ilustrativní příklady v angličtině na internetových stránkách finského obchodního rejstříku [zde](#).
- *Pokyny pro identifikaci skutečného majitele* (str. 2 a násl.) vydané estonským ministerstvem financí. Dostupné v angličtině na internetových stránkách estonského centrálního registru [zde](#).

Zástupci Komise potvrdili, že navrhovaná úprava v písmeni b) není v rozporu s vymezením AML směrnice. Ustanovení sice dle názoru Komise jde nad rámec minimálních požadavků AML směrnice, ale je možné jej v české úpravě upravit, respektive zachovat. Předkladatel má za to, že daná úprava nad rámec AML směrnice nejde, ale naopak představuje důslednou implementaci AML směrnice. Byť AML směrnice právo na podíl na zisku nezmiňuje, v kontextu českého právního řádu, jak bylo vysvětleno, je pro dosažení cílů AML směrnice třeba na dané specifikum výslovně pamatovat. Vymezení skutečného majitele zohledňující, kdo má právo na podíl na zisku obchodní korporace, je v souladu se smyslem institutu skutečného majitele podle AML směrnice. Jak v oblasti boje proti praní špinavých peněz, tak ve veřejných zakázkách či dotacích je relevantní a často dokonce klíčové, kdo je příjemcem zisků zkoumaného subjektu, kdo z něj profituje.

Návrh písmena b) pokrývá také osoby s nepřímým podílem. Pro účely výpočtu nepřímého podílu je převzato pravidlo stávajícího § 3 odst. 3 zákona o ESM, a to do navrhovaného odstavce 6.

Skuteční majitelé určení podle stávajícího pravidla § 3 odst. 2 zákona o ESM zůstávají skutečnými majiteli i dle návrhu, byť nadále budou pouze obecně skutečnými majiteli a nikoli tzv. koncovými příjemci.

Písmeno c)

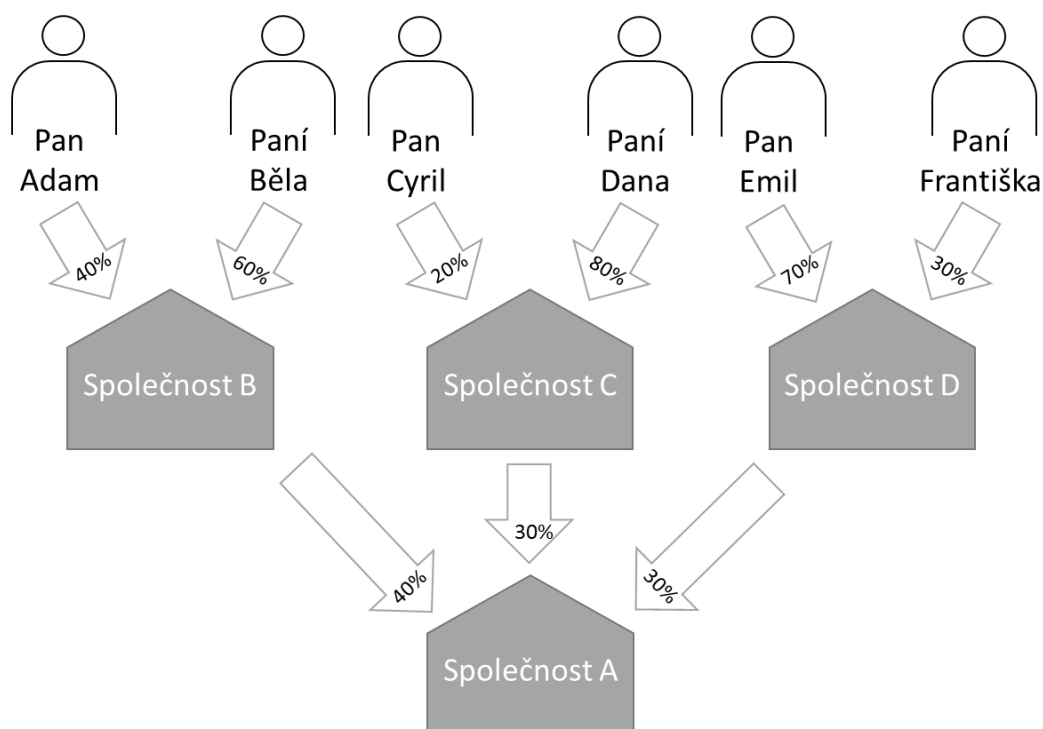
Navržené písmeno c) upravuje tzv. nepřímé vlastnictví, jak jej vymezuje čl. 3 odst. 6 písm. a) bod i) druhý pododstavec věta druhá AML směrnice. Nepřímým vlastnictvím se rozumí kontrola jiné korporace, která je společníkem či akcionářem s více jak 25% podílem v korporaci, která je předmětem zkoumání. Vlastnictvím ve smyslu návrhu je kontrola (ať už přímá, či nepřímá) někoho, kdo má dostatečně velký podíl. Sama tato skutečnost však logicky neznamená, že by nepřímý skutečný majitel ovládal i korporaci, která je předmětem zkoumání.

Na úrovni prostředkující korporace návrh namísto AML směrnicí užívaného pojmu „kontrola“ pracuje s pojmem „uplatňování rozhodujícího vlivu“. Tento pojem je dále vymezen v navrhovaném odstavci 2. Záměrně již není užit neurčitý pojem „kontrola“, který jako takový AML směrnice nevymezuje a jehož použití by vedlo k zacyklení. Pojem „kontrola“ má navíc v českém právním řádu jiný obecný význam (kontrola jakožto dohled či dozor).

Není pochyb o tom, že materiální kontrolou se v kontextu AML směrnice rozumí právě uplatňování rozhodujícího vlivu. Tento pojem se ve vztahu k obchodním korporacím v odstavci 3 ztotožňuje s pojem ovládání podle zákona o obchodních korporacích. Uvedený přístup je v souladu s právními úpravami i interpretační praxí v jiných členských státech.¹⁸ Na úrovni korporace, která je společníkem zkoumané korporace, se zjišťuje její ovládající osoba.

¹⁸ Srov. např.:

- Lucemburská *Příručka oznamování skutečného majitele v registru skutečných majitelů* (str. 10 a násl.); dostupné [zde](#).

Uvedený příklad ilustruje věcnou změnu oproti stávající úpravě. Podle stávající úpravy by skutečným majitelem společnosti A, nejsou-li známy další okolnosti, byla pouze paní Běla. U společnosti B, která má 40% podíl, a paní Běly, která má 60% podíl ve společnosti B, by se návazně na § 4 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu uplatnila domněnka ovládnutí podle § 75 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. V případě společností C a D jejich podíl na společnosti B domněnku ovládnutí obecně nezaloží.

Podle návrhu, konkrétně § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM v navrhovaném znění, však budou skutečnými majiteli vedle paní Běly i paní Dana i pan Emil. Každý z nich je totiž ovládací osobou (naplní domněnku) vůči korporaci, která má více jak 25% podíl na zkoumané společnosti A. Dalo by se zjednodušeně říci, že ovládají relevantní podíl.¹⁹

Písmeno d)

Navržené písmeno d) po vzoru AML směrnice zdůrazňuje, že vlastnictvím nebo kontrolou se rozumí také uplatňování rozhodujícího vlivu (kontrola) jinými prostředky. AML směrnice v tomto ohledu zmiňuje kritéria stanovená v čl. 22 odst. 1 až 5 směrnice 2013/34/EU²⁰ [čl. 3 odst. 6 písm. b) bod i) druhý pododstavec věta čtvrtá AML směrnice]. Směrnice odkazuje na pravidlo určující, v jakých případech jsou podniky povinny sestavovat konsolidovanou účetní

• Výslovná úprava v § 3 odst. 2 věty druhá až čtvrtá německého AML zákon (GwG); dostupné [zde](#). Shodně *Výkladové a interpretační pokyny k AML zákonu* vydané Spolkový úřadem pro dohled nad finančními službami. Dostupné v angličtině na internetových stránkách zmíněného úřadu [zde](#).

¹⁹ Toto formulaci např. používá i vymezení § 3 odst. 2 bod 2 německého AML zákon (GwG); dostupné [zde](#).

²⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU ze dne 26. června 2013 o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků, o změně směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES a o zrušení směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS Text s významem pro EHP.

závěrku a konsolidovanou zprávu vedení podniku. Ve vztahu k určování skutečného majitele je třeba pomyslně do pozice podniku situovat fyzickou osobu, respektive skutečného majitele.

Uvedená relevantní pravidla směrnice 2013/34/EU jsou v návrhu obsažena. Kritéria se totiž v zásadě se překrývají s domněnkami ovládání, respektive i pojmem ovládání podle zákona o obchodních korporacích. Čl. 22 odst. 1 písm. a) směrnice 2013/34/EU je kryt § 75 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, čl. 22 odst. 1 písm. b) a d) směrnice 2013/34/EU je kryt § 75 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, čl. 22 odst. 1 písm. c) a odst. 2 směrnice 2013/34/EU je kryt obecným § 74 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Čl. 22 odst. 3 až 5 směrnice 2013/34/EU jsou zohledněny skrze obecný pojem ovládající osoby podle § 74 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

Ve vztahu ke korporacím obecně (nejen obchodním) se navrhuje výslovně upravit domněnku v odstavci 4, který odpovídá čl. 22 odst. 1 písm. b) a d) směrnice 2013/34/EU.

Odstavec 2

Navrhuje se blíže vymezit, co se rozumí uplatňováním rozhodujícího vlivu v korporaci. Vzhledem ke specifické potřebě evidování skutečných majitelů a požadavku na srozumitelnost a jasnost právní úpravy se konkretizuje, jak pojmu rozumět. Vychází se z toho, jak je uplatňování rozhodujícího vlivu pojímáno u obchodních korporací, byť ani zákon o obchodních korporacích tento pojem nevymezuje.

Podstatou vymezení je postihnout (1) i nepřímé působení, (2) právní i neprávní prostředky vlivu, (3) konečnost a původnost vlivu a (4) cíl vlivu. Textace návrhu vychází jednak z pravidla § 77 zákona o obchodních korporacích, jednak částečně z vymezení kontroly jinými prostředky dle návrhu AML nařízení.²¹

Nepřímost je vyjádřena již ustáleným spojením „*nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání*“. Slova „*na základě vlastního uvážení*“ vyjadřují původnost, respektive konečnost vůle osoby s rozhodujícím vlivem. V současnosti § 2 písm. d) zákona o ESM pro obdobnou situaci užívá slov „*bez pokynů jiného*“. Zásadní je vyjádření toho, že pro uplatňování rozhodujícího vlivu nejsou podstatné formální či právní prostředky („*bez ohledu na to, zda a na základě jaké právní skutečnosti*“). Rozhodující vliv je hodnocen materiálně.

Stejně jako dosud je pro pozici materiálního skutečného majitele dostačující potencialita uplatňování rozhodujícího vlivu. Stejně tomu ostatně je i v případě ovládající osoby podle

²¹ Pro účely tohoto článku zahrnuje „kontrola jinými prostředky“ alespoň jednu z těchto možností:

- a) právo jmenovat nebo odvolávat více než polovinu členů představenstva nebo podobných členů vedení společnosti;
- b) schopnost významně ovlivňovat rozhodnutí přijatá společností, včetně práv veta, rozhodovacích práv a veškerých rozhodnutí týkajících se rozdělení zisku nebo vedoucích ke změně aktiv;
- c) kontrola, ať už sdílená, či nikoli, prostřednictvím formálních nebo neformálních dohod s majiteli, členy nebo společnostmi, ustanovení stanov, partnerských dohod, syndikálních dohod nebo rovnocenných dokumentů v závislosti na konkrétních vlastnostech právnické osoby, jakož i způsobu hlasování;
- d) vazby na rodinné příslušníky řídících pracovníků nebo ředitelů / těch, kdo společnost vlastní nebo kontrolují;
- e) použití formálních nebo neformálních ujednání o pověření.

zákona o obchodních korporacích. Potencialita uplatňování rozhodujícího vlivu je vyjádřena užitím slova „*může*“. Pro naplnění pozice skutečného majitele, stejně jako doposud, není podstatné, zda k dané aktivitě, která je považována za uplatňování rozhodujícího vlivu, skutečně došlo či dochází, ale že k ní s ohledem na pozici určité osoby, respektive její práva dojít objektivně může. Uplatňování rozhodujícího vlivu není nahodilé či jednorázové, ale jde o stabilní kvalitu. Stejně jako v případě pojmu ovládání, rozhodující vliv není založen ad hoc ovlivněním.

Podstatou rozhodujícího vlivu je možnost prosazovat vůli ve vztahu k rozhodování nejvyššího orgánu korporace. Vliv je manifestací vůle. Pouze ten, kdo má prostředky (ať už právní, či mimoprávní), aby svou vůli transformoval do kýženého rozhodování, má vliv rozhodující.

Vůlí se rozumí záměry, úmysly v dosahování nějakého cíle. Kdo může prosazovat svou vůli, může dosahovat výsledku, který chce, aby nastal. Následek, ke kterému vůle směřuje, se týká rozhodování nejvyššího orgánu korporace. Osoba s rozhodujícím vlivem může dosahovat takového rozhodování orgánu, jaké chce či rozhodování modifikovat. Úprava záměrně stanovuje o „rozhodování“ nejvyššího orgánu, nikoli jen o rozhodnutí. Rozhodující vliv proto může spočívat i negativním prosazování vůle, tedy znemožnění přijetí nežádoucích rozhodnutí.

Rozhodující vliv může uplatňovat i právnická osoba. V tomto směru nedochází ke změně. I osobou s koncovým vlivem podle stávající právní úpravy může být osoba právnická.

Odstavec 3

Vymezuje se, že v případě obchodních korporací rozhodující vliv vždy uplatňuje také ovládající osoba podle zákon o obchodních korporacích.

Navrhovaný odstavec 3 odpovídá dosavadnímu pravidlu § 4 odst. 1 zákona o ESM. Nezasahuje se do stávající koncepce, kdy je pojem osoby ovládající podle zákona o obchodních korporacích, ztotožněn s pojmem skutečného majitele, jde-li současně o fyzickou osobu.

Odstavec 4

Jde o stejné pravidlo, které pro obchodní korporace stanoveno v § 75 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Účel úpravy je pouze zobecnit dané pravidlo vůči všem korporacím. Pravidlo vychází z čl. 22 odst. 1 písm. b) a d) směrnice 2013/34/EU. Jde v zásadě o jediné kritérium zmíněné v směrnici 2013/34/EU, které lze v návaznosti na čl. 3 odst. 6 AML směrnice smysluplně vztáhnout i vůči jiným než obchodním korporacím.

Dosavadní § 4 odst. 4 zákona o ESM se zrušuje, protože předmětné interpretační pravidlo je ve světle doplnění § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM v navrženém znění nadbytečné. Hranice podílu prostředkujícího nepřímou pozici skutečného majitele je stanovena nad 25 %. Tím, že návrh § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM hovoří o uplatňování rozhodujícího vlivu (tj. ovládání v případě obchodních korporací), je zjevné, že případné další prostředkující podíly musí být schopny tento vztah (ovládání) prostředkovat. Stále platí, že pokud určitý podíl ovládání

prostředkuje, děje se tak absolutně (jakoby 100%) a naopak pokud ovládání neprostředkuje, řetězec vlivu je přerušen (chová se v rámci propočtu jako 0 %).

Není nadále vhodné hovořit o „*nepřímém podílu na hlasovacích právech*“, protože v návaznosti právě na § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM v navrženém znění jde vlastně o přímý podíl, který je ovládán (respektive přesněji daný společník či akcionář je ovládán). Relevantní také nejsou jen hlasovací práva, ale i podíl či akcie obecně.

Odstavec 5

Navrhovaný odstavec 5 odpovídá dosavadnímu pravidlu § 4 odst. 2 zákona o ESM. Navrhuje se upravit terminologii v návaznosti na zrušení pojmu osoby s koncovým vlivem. Charakteristiky postavení materiálního skutečného majitele již dle návrhu nejsou rozlišovány.

Dále se navrhuje rozšířit stávající pravidlo vyvratitelné právní domněnky, aby dopadala i na fyzické osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu nebo osoby, které ve statutárním orgánu zastupují člena, který je právnickou osobou. Obdobně je v současnosti vymezena osoba ve vrcholném vedení [dosavadní § 2 písm. i) zákona o ESM]. Osobou v postavení obdobném členovi statutárního orgánu se rozumí likvidátor, insolvenční správce nebo opatrovník právnické osoby.

Změna reflektuje skutečnost, že i v případě, kdy je členem statutárního orgánu právnická osoba, bude obecně skutečným majitelem právě ta fyzická osoba, která ji v tomto orgánu zastupuje. Skuteční majitelé této právnické osoby zpravidla nebudou svůj vliv tímto způsobem jakkoli prostředkovat. Možnost fakticky uplatňovat vliv na rozhodování jiné než obchodní korporace mají jak členové jejího statutárního orgánu, tak obdobně fyzické osoby zastupující členy, kteří jsou právnickou osobou.

Skutečný majitel podle navrženého odstavce 5 bude zásadně shodný s případným náhradním skutečným majitelem podle § 5 zákona o ESM. To je v souladu s koncepcí, kdy určení náhradního skutečného majitele má představovat krajní možnost.

Změna má význam v návaznosti na návrh úpravy § 7 zákona o ESM. Nově totiž budou evidenční povinnosti mít např. společenství vlastníků jednotek, u nichž je časté, že členem statutárního orgánu je tzv. správcovská společnost. Skuteční majitelé správcovské společnosti však zjevně skutečnými majiteli společenství vlastníků jednotek nejsou. Daleko spíše lze mít za to, že skutečným majitelem je přímo fyzická osoba zastupující danou společnost ve statutárním orgánu. Bez navrhovaného pravidla by právě v případě společností vlastníků jednotek, kterých je značné množství, nebyl stávající mechanismus automatického průpisu podle § 38 odst. 3 písm. b) zákona o ESM přínosný, protože by v mnoha případech vedl k nesprávnému výsledku. V návaznosti na návrh odstavce 5 se navrhuje zrušit i zmíněný automatický průpis nepřímých skutečných majitelů podle § 38 odst. 3 písm. b) zákona o ESM, respektive § 38 odst. 3 zákona o ESM náležitě revidovat.

Odstavec 5 bude aplikovatelný v zásadě na všechny osoby, které dosud podle § 7 zákona o ESM evidenční povinnost neměly, ale nově ji mít budou. Jde totiž výhradně o korporace. Proto

je žádoucí, aby vyvratitelná domněnka umožňovala určit skutečného majitele jednoduše. Přitom lze mít za to, že právě v případě těchto nepodnikatelských subjektů (spolky a nově také společenství vlastníků jednotek, církve apod.) bude v praxi spíše skutečnosti odpovídat, že mají přímého skutečného majitele z pozice statutárního orgánu (člena či zástupce), než že u nich lze hovořit o nepřímém skutečném majiteli, byť samozřejmě taková možnost není ve specifických situacích vyloučena.

Pod režim vyvratitelné právní domněnky podle odstavce 5 se nově navrhuje podřadit specifický případ investičního fondu v právní formě akciové společnosti s proměnným základním kapitálem (tzv. SICAV). Bude se mít za to, že osobou s rozhodujícím vlivem a skutečným majitelem této právnické osoby bude zástupce investiční společnosti ve statutárním orgánu SICAV. Tato fyzická osoba není s ohledem na § 46 odst. 4 a 5 zákona o obchodních společnostech pouhým vykonatelem pokynů investiční společnosti při výkonu činnosti zástupce, ale osobou s osobním závazkem a s obdobnou odpovědností (ve vztahu k předmětnému SICAV) jako mají členové statutárního orgánu investiční společnosti, kterou v SICAV zastupuje.

Zda je osobou s rozhodujícím vlivem také člen statutárního orgánu investiční společnosti, bude na místě posoudit na *ad hoc* bázi. Obvykle tomu tak nebude. Předložený návrh to však nevylučuje (viz právě konstrukce vyvratitelné domněnky).

Argumentem *a contrario* lze dovodit, že aplikace navrženého pravidla na jiné než investiční fondy v právní formě akciové společnosti s proměnným základním kapitálem nepřichází v úvahu [viz také § 2 písm. b) zákona o ESM v navrženém znění].

SICAV, včetně SICAV s podfondy představují z hlediska účelu obdobnou entitou jako podílové fondy (tj. nástroj k investování). Investoři se v SICAV nebo podfondu SICAV průběžně mění. Mění se také výše jejich investice (tj. podíly). Zkoumání skutečného majitele mezi běžnými investory, tj. vlastníky investičních akcií bez hlasovacích práv je v praxi složité a především neodůvodněné. Zejména v případě běžných UCITS fondů, ale i fondů kvalifikovaných investorů, zpravidla nefigurují osoby, které by držely investiční akcie v rozsahu zakládající kvalifikovanou účast. Nelze přehlédnout ani skutečnost, že s investičními akciemi obvykle není spojeno hlasovací právo. Pro případ, že bude hlasovací právo s investičními akciemi spojeno obdobně jako u zakladatelské akcie, tj. trvale a nikoli nahodile, bude situace jiná (viz níže k návrhu odstavce 7).

Odstavec 6

Návrh odstavce 6 odpovídá stávajícímu pravidlu § 3 odst. 3 zákona o ESM, které se uplatňuje při výpočtu nepřímého podílu na prospěchu. Nově pravidlo má sloužit obecně k výpočtu nepřímého podílu podle § 4 odst. 1 písm. a) nebo b) zákona o ESM ve znění návrhu.

Nepřímým podílem se rozumí situace, kdy dochází k pomyslnému ředění účasti určité osoby na zkoumané korporaci. Ustanovení stojí na předpokladu, že s podílem je typicky spojeno právo na podíl na zisku. Fakticky totiž dochází k ředění pouze prostředkovaných podílů na zisku,

popřípadě jiných vlastních zdrojích nebo likvidačního zůstatku. Nepřímý podíl na základním kapitálu se v realitě nijak neřadí. Nepřímý podíl není nutně spojen s žádným konkrétním právem vlastníka podílu a zkoumané korporace. Nepřímý podíl proto striktně vzato vyjadřuje jen vztah formální. Z hlediska zkoumání skutečného majitele je však třeba jej zohledňovat a propočítávat.

Dostatečně velký nepřímý podíl zakládá pozici skutečného majitele. Cílem návrhu, stejně jako transponované AML směrnice, je dosažení rozkrytí struktury vztahů. Byť skrze nepřímé podíly nemusí být nutně uplatňován rozhodující vliv, pozici skutečného majitele založí.

Ustanovení stanovuje, jakým způsobem vypočítat relevantní podíl, který někdo má nepřímo, respektive konkrétně prostřednictvím podílů v navázaných právnických osobách. Pro výpočet relevantního podílu je třeba rozlišovat, zda jednotlivé podíly figurují v rámci řetězení nebo v rámci větvení. Pravidlo vyjasňuje, že hranice 25 % podílu je v případě nepřímého vztahu nahlížena v souhrnu celého řetězce (či více větvení). Pevným kritériem je podíl, který i po zředění přes více stupňů struktury, převýší alespoň 25 %. Proto se podíly v případě řetězení násobí. Různě velké podíly v řetězení mají vliv na to, zda je prostřednictvím řetězení možné být skutečným majitelem, či nikoli.

Je-li zkoumána výše nepřímého podílu skutečného majitele, násobí se jeho přímý podíl (v prostředkující korporaci), a dále ostatní podíly navazujících osob až k podílu ve zkoumané obchodní korporaci.

Vyskytuje-li se ve struktuře vztahů větvení, součiny podílů z jednotlivých řetězení se sčítají.

Odstavec 7

Navrhuje se doplnit pravidlo, podle kterého se nepřihlíží pro účely určení skutečného majitele investičního fondu v právní formě SICAV k investičním akciím bez hlasovacích práv. Návrh reaguje na dosavadní praktické nejasnosti při určování skutečného majitele SICAV a zohledňování investičních akcií, a to zejména v situacích, kdy investiční akcie nabude dočasně hlasovací právo.

V současnosti totiž v praxi trvají výkladové pochybnosti, zda právo fyzické osoby – investičního akcionáře na podíl na likvidačním zůstatku [viz § 4 odst. 1 písm. b) *in fine* zákona o ESM, ve znění návrhu], zakládá pro investičního akcionáře, který třebaže krátkodobě a přechodně drží kvalifikovanou účast, postavení skutečného majitele. Další pochybnost vzniká v praxi ohledně toho, zda je potřeba k vlastníkům investičních akcií pro účely určení pozice skutečného majitele přihlížet bez ohledu na to, zda je s jejich investičními akciemi trvale či krátkodobě spojeno hlasovací právo. Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZISIF“), hlasovací právo investičním akciím zásadně nepřiznává, ledaže stanovy stanoví jinak (viz § 162 odst. 3 ZISIF). A i když stanovy jinak nestanoví, platí, že za určitých okolností je umožněno hlasovat vlastníkům investičních akcií o určitých otázkách i bez hlasovacích práv (konkrétně vyžaduje-li zákon hlasování na valné hromadě podle druhu akcií, viz § 162 odst. 2 ZISIF). Proto se nově

doplněným odstavcem 7 staví najisto, že se k investičním akciím v kontextu určování skutečného majitele nepřihlíží, ledaže s investičními akciemi stanovy spojují obdobné hlasovací právo jako u zakladatelských akcií. Pokud stanovy takové hlasovací právo s investiční akcií spojují, navrhované pravidlo se nepoužije. K investičním akciím by se pro účely určení skutečného majitele nemělo přihlížet ani při dočasném (z povahy věci krátkodobém a nahodilém) nabytí hlasovacích práv k investiční akci.

V souvislosti se pravidlem navrhovaným v odstavci 7 je nutné zdůraznit, že jde o pravidlo zaváděné pouze pro investiční fondy a pouze pro ty založené ve formě SICAV. Akciová společnost s proměnným základním kapitálem je (nejen) v českém právním řádu *vehicle* určený ke kolektivnímu investování v širším slova smyslu. Jde o nástroj k investicím jak pro širokou veřejnost, tak pro kvalifikované investory.

Proměnný základní kapitál v SICAV v praktické rovině umožňuje provádět jak investice, tak desinvestice, a to v rámci stanovami určené dolní a horní hranice rozpětí proměnného základního kapitálu. Současně platí, že fondovým kapitálem je nutné rozumět hodnotu majetku investičního fondu sníženou o hodnotu dluhů, přičemž toto obecné pravidlo podle § 16 odst. 5 věta druhá ZISIF je modifikováno zvláštními pravidly [§ 164 ZISIF pro SICAV a § 165 ZISIF pro případ SICAV s podfondy]. Do obchodního rejstříku se však zapisuje jako základní kapitál SICAV jen částka vložená úpisem zakladatelských akcií (zákon používá dikci zapisovaný základní kapitál). Zapisovaný základní kapitál je nezbytné odlišit od fondového kapitálu.

V praxi jsou investice prováděny nabytím investičních akcií ze strany investorů, se kterými však pravidelně není spojeno hlasovací právo (srov. § 162 odst. 3 ZISIF). Vlastník investiční akcie má sice podle platné právní úpravy právo účastnit se valné hromady, a to i tehdy nejsou-li spojena s investiční akcií žádná hlasovací práva, nicméně k takové účasti na valné hromadě v praxi nedochází a v minulosti byly návrhy na vyloučení vlastníka investiční akcie bez hlasovacího práva z účasti na valné hromadě (nepřijatý návrh předložený do připomínkového řízení Ministerstvem financí v červnu 2018).

Ve vztahu k určení skutečného majitele je rozhodné zejména držení zakladatelských akcií (§ 159 ZISIF), na čemž nově doplňované pravidlo nic nemění. K tomu je potřeba dodat, že i pro zakladatelské akcie platí specifická pravidla odlišná od akcií emitovaných běžnými akciovými společnostmi (např. nemožnost obchodování na regulovaném trhu, či nemožnost jejího odkoupení na účet společnosti). Dále je potřeba zdůraznit, že v § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu je zaváděna vyvratitelná domněnka, podle které se má za to, že rozhodující vliv v investičním fondu v právní formě SICAV uplatňuje každá fyzická osoba, která je členem jejich statutárního orgánu nebo osobou v obdobném postavení nebo osobou zastupující právnickou osobu v tomto orgánu.

S ohledem na to, že základním principem kolektivního investování (v širším smyslu, tj. včetně investic realizovaných prostřednictvím fondů kvalifikovaných investorů) je společné investování peněžních prostředků shromážděných od většího množství investorů na principu rozložení rizika, a to podle předem určené investiční strategie, nelze o investorech do investičních akcií z povahy věci hovořit jako o skutečných majitelích SICAV nebo o

skutečných majitelích podfondu SICAV (v případě podfondu nejde ani o osobu). Skutečné majitelé je třeba hledat mezi držiteli zakladatelských akcií, případně na úrovni členů statutárního orgánu (srov. nové pravidlo pro SICAV v § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu).

Navrženým odstavcem 7 se chce také předcházet případnému obcházení nastavených pravidel tím, že na investiční akcie, se kterými stanovy spojují hlasovací právo (a účast na valné hromadě), třeba hledět ve vztahu k určení osoby skutečného majitele obdobně jako na osobu držící akcie zakladatelské. A to i přesto, že v praxi zpravidla nepřichází u investičních akcií v úvahu překročení prahů pro kvalifikaci jako skutečného majitele, jak uvedeno v odůvodnění odstavce 5. Pokud by se tak výjimečně stalo, půjde o krátkodobý jev (např. při vlně výprodejů nebo vstupu významnějšího investora, typicky na začátku působení fondu). Tak jako krátkodobé nabytí většiny hlasů na valné hromadě (např. v důsledku sistace hlasovacích práv jiného) by ani krátkodobé překročení prahu nemělo být považováno za něco, co zakládá postavení skutečného majitele.

Držitel investiční akcie nerealizuje dividendu, a obvykle se až na výjimky neúčastní valné hromady. Zhodnocení jeho investice je dáno až při opuštění SICAV (desinvestici). Jakého zhodnocení dosáhne držitel investiční akcie, záleží na řadě faktorů, ne jen výnosu investičního fondu, či příslušného podfondu, ale také na výši poplatků za obhospodařování, vstupních nebo výstupních poplatků a také na tom, zda investor splňuje podmínku časového testu pro účely osvobození od daně z příjmů. Nelze vyloučit ani realizaci ztráty. Výplata dividend u investiční akcie není možná, investiční akcie totiž není klasickou akcií, stejně jako SICAV není klasickou akciovou společností. Lze připomenout pravidlo § 162 odst. 1 ZISIF, podle kterého je spojeno s investiční akcií právo na její odkoupení na žádost jejího vlastníka na účet společnosti, nebo podfondu, k němuž byla vydána. Investiční akcie odkoupením zanikají. Takové odkupy jsou přitom v případě investičních akcií zcela standardní a běžné. To je podstata fungování SICAV. To představuje také zásadní rozdíl oproti akcií v běžné akciové společnosti, i oproti zakladatelské akcií.

Na uvedeném nic nemění ani § 164 odst. 3 ZISIF, podle kterého práva akcionáře podílet se na zisku a na likvidačním zůstatku, jakož i další majetková práva, spojená s investiční akcií akciové společnosti s proměnným základním kapitálem, která nevytváří podfondy, se vztahují jen k majetku a dluhům z investiční činnosti této společnosti. Důvod je ten, že jde o zvláštní pravidlo pro SICAV bez podfondů (tj. nedává smysl vytvářet regulační arbitráž mezi SICAV s podfondy a SICAV bez podfondů). V případě podfondů tyto ani nemají právní osobnost, procesní způsobilost je jim právem přiznána jen ve zvláštních případech (srov. § 388c odst. 1 insolvenčního zákona). Ve vztahu ke jmění podfondů lze odkázat na obdobné pravidlo v § 165 odst. 1 ZISIF, kde se však o likvidačním zůstatku nehovoří.

Pro ilustraci lze srovnat postavení majitele investiční akcie s osobou vkladatele disponujícího tzv. nadměrným vkladem v bance, tj. částečně nepojištěným vkladem. Takový vkladatel banky v likvidaci, v rozsahu, v jakém neobdržel náhradu z Fondu pojištění vkladů, má nárok, aby jeho pohledávka za bankou v likvidaci byla vypořádána z likvidačního zůstatku. Nicméně u někoho, jehož vklad přesahuje limit pro pojištěnou pohledávku, nedává smysl

zkoumat, zda je v postavení skutečného majitele likvidované banky. Stejně tak postavení skutečného majitele nelze shledat ani u vlastníka investiční akcie bez hlasovacího práva, který je z povahy věci investorem, nikoli skutečným majitelem investičního fondu – SICAV, prostřednictvím kterého je pouze investice prováděna. Investiční akcie je v zásadě nosičem a dokladem investice provedené prostřednictvím investičního fondu, nikoli nástrojem uplatňování vlivu na SICAV. Stejně tak je třeba znovu zdůraznit, že SICAV není běžnou obchodní korporací a může působit jen jako regulovaný investiční fond s dohledem České národní banky.

K bodům 8 a 9 (§ 5 odst. 1 a 2)

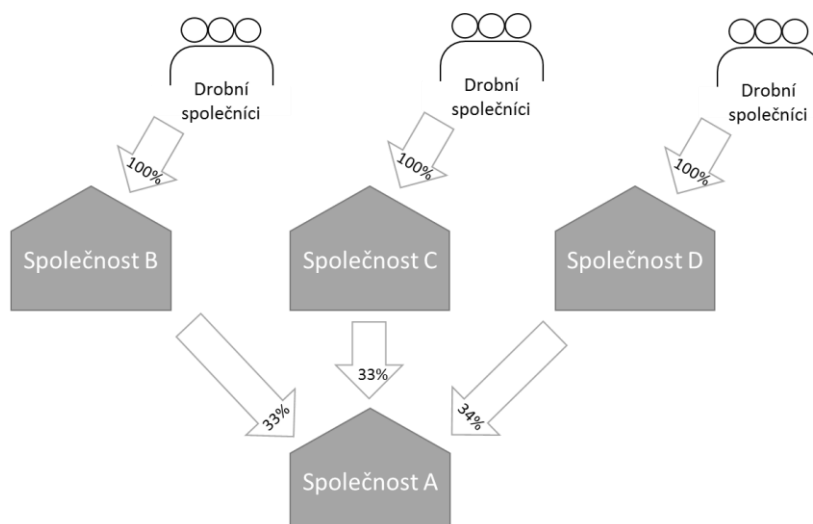
Ustanovení § 5 odst. 1 a písm. b) a odst. 2 zákona o ESM se navrhuje reformulovat, a to v návaznosti na zrušení diferenciací mezi koncovým příjemcem a osobou s koncovým vlivem. S ohledem na stávající funkční koncepci se pojem osoby s koncovým vlivem nahrazuje pojmem uplatňování rozhodujícího vlivu podle § 4 odst. 2 zákona o ESM ve znění návrhu. V případě obchodních korporací, u nichž se § 5 zákona o ESM aplikuje především, lze pomyslně dosadit i pojem ovládající osoby ve smyslu zákona o obchodních korporacích.

K bodu 10 (§ 5 odst. 3)

Ustanovení § 5 odst. 3 zákona o ESM se navrhuje formulačně upravit, aby odpovídalo nové navrhované koncepci. Podstata pravidla zůstává zachována. Pokud je u korporace určen náhradní skutečný majitel, je tento (náhradním) skutečným majitelem i korporací v podřízené struktuře vztahů, přičemž u těchto korporací se již samostatně náhradní skutečný majitel (podle § 5 odst. 1 zákona o ESM) neurčuje; odstavec 3 dle návrhu je speciálním pravidlem vůči odstavci 1 (respektive i odstavci 2). Pravidlo je konstruováno jakoby z hlediska mateřské společnosti, ačkoli je vždy aplikováno dceřinými společnostmi. V praxi dceřiná společnost určí jako své (náhradní) skutečné majitele osoby, které jsou náhradními skutečnými majiteli její mateřské společnosti.

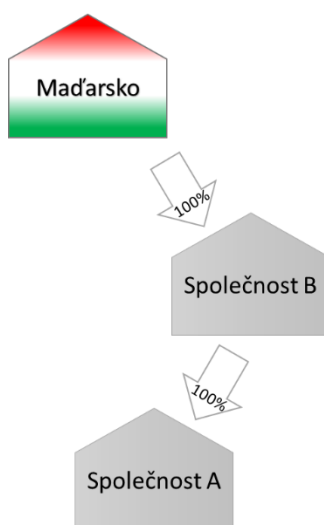
Standardně náhradní skutečný majitel mateřské společnosti bude skutečným majitelem i dceřiné společnosti. Nutným vztahem pro aplikaci § 5 odst. 3 zákona o ESM v navrženém znění je, že dceřiná společnost je ovládána (ve smyslu zákona o obchodních korporacích) mateřskou společností, případně stejným subjektem, kterým je ovládána společnost mateřská. To vychází z úvahy, že náhradním skutečným majitelem zákon určuje osobu, u které lze s největší mírou pravděpodobnosti předpokládat určité rozhodovací pravomoci; to platí i podle stávající úpravy.

Na uvedeném nic nemění ani nové pravidlo § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM ve znění návrhu, podle kterého je skutečný majitel ten, kdo uplatňuje rozhodující vliv vůči společníkovi s více než 25% podílem. Taková osoba totiž nemusí být ovládající osobou (či obecněji osobou s rozhodujícím vlivem) ve vztahu ke zkoumané korporaci.

V uvedeném příkladu se ve vztahu ke společnosti A pravidlo § 5 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu obecně neuplatní, protože žádný ze společníků ji neovládá, byť i u nich je dán důvod k určení náhradního skutečného majitele. Pokud by však např. společnost D měla 60% podíl (a společnosti B a C každá např. jen po 20 %), pravidlo by se již uplatnilo, tzn. (náhradními) skutečnými majiteli společnosti A by byly osoby ve vrcholném vedení společnosti D.

V návrhu se záměrně hovoří obecně o „*korporacích, ve kterých je uplatňován rozhodující vliv*“ a nikoli o „*korporacích, ve kterých [mateřská společnost] uplatňuje rozhodující vliv*“, aby byly zahrnuty i situace, kdy je na pomyslném vrcholu struktury (řetězce ovládání) právnická osoba, které podle § 7 zákona o ESM skutečného majitele nemá. V takovém případě lze náhradního skutečného majitele určit až o úroveň níže. Byť je takový skutečný majitel určen u korporace, která není ovládající osobou, je určen u nejvrchnější korporace, u které lze skutečného majitele určit. Tento náhradní skutečný majitel korporace je skutečným majitelem i korporací, které jsou v dané struktuře pod ní a jsou jejím prostřednictvím ovládány (jejím prostřednictvím je v nich uplatňován rozhodující vliv).

Ve společnosti A uplatňuje rozhodující vliv entita, která podle § 7 odst. 1 zákona o ESM ve znění návrhu nemá skutečného majitele (Mad'arsko). Náhradní skutečný majitel se proto určí

až o úroveň níže ve struktuře vztahů, a to u společnosti B. Náhradní skuteční majitelé společnosti B, jejímž prostřednictvím je uplatňován rozhodující vliv, budou podle navrženého pravidla odstavce 3 (náhradními) skutečnými majiteli i společnosti A. Není přitom podstatné, zda je společnost B tuzemská, či zahraniční. Na aplikaci § 5 odst. 3 zákona o ESM to nemá vliv. Lze doplnit, že v rámci zápisu struktury vztahů do evidence by mělo dojít k jejímu úplnému popsání, tzn. včetně entity s rozhodujícím vlivem na vrcholu řetězce, byť by šlo o zahraniční veřejnoprávní korporaci.

K bodu 11 (§ 5a)

Potřeba doplnění nového § 5a zákona o ESM je vyvolána zrušením obecných vymezení § 2 písm. c) až e) zákona o ESM. Tato ustanovení totiž upravují vymezení materiálního skutečného majitele obecně, tedy nejen pro korporace, ale i pro další právnické osoby (fundačního typu) a právní uspořádání. Při odstranění obecných pojmů koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem by však obecné vymezení nově chybělo.

Návrh je transpozicí čl. 3 odst. 6 písm. b) bod v) AML směrnice, respektive čl. 3 odst. 6 písm. c) AML směrnice. Z AML směrnice je zjevné, že i v případě právních uspořádání a právnických osob fundačního typu (v rámci zákona o ESM upravenými v § 6) je třeba počítat s existencí materiálních skutečných majitelů. AML směrnice bohužel blíže nestanovuje, jak tento pojem v daných situacích chápat. Relativně nejasně se pouze konstatuje, že skutečným majitelem je ten, kdo „*v konečném důsledku vykonává kontrolu prostřednictvím přímého či nepřímého vlastnictví nebo jinými prostředky*“. Co rozumět přímým a nepřímým vlastnictvím v případě právních uspořádání a fundací AML směrnice nedefinuje.²²

Navíc v čl. 3 odst. 6 písm. b) bod v) AML směrnice hovoří již pouze o kontrole, aniž by ale bylo jasné, zda jde o záměr a co se tím rozumí. Návrh s ohledem na neurčitost AML směrnice a s cílem jednotnosti odvozuje vlastnění a kontrolu od uplatňování rozhodujícího vlivu, což je pojem odpovídající pojmu kontrola podle AML směrnice. Následně se formuluje pravidlo po vzoru navrhovaného § 4 odst. 2 zákona o ESM, které vyjasňuje, co se rozumí uplatňováním rozhodujícího vlivu v daných případech. Lze v úplnosti odkázat na předchozí výklad.

Samostatně se upravují pravidla pro právnické osoby fundačního typu a pro právní uspořádání. Strukturou i obsahově jde o pravidla obdobná. V případě zmíněných právnických osob, u nichž neexistuje nejvyšší orgán, vliv směřuje vůči rozhodování statutárního nebo jiného řídicího orgánu. Řídicím orgánem (*administrative board* nebo *administrative body*) je orgán, který skutečně řídí a spravuje příslušnou osobu (správní rada). U právního uspořádání pozici řídicího (jakož i statutárního) orgánu odpovídá pozice svěřenského správce.

²² Např. předchozí směrnice 2005/60/ES vymezovala skutečného majitele fundací a právních uspořádání v čl. 3 odst. 6 písm. b) jako „i) ... fyzickou osobu, která je příjemcem nejméně 25 % majetku právního uspořádání nebo subjektu, ... ii) fyzickou osobu, která kontroluje nejméně 25 % majetku právního uspořádání nebo subjektu.“.

K bodům 12 až 14 (§ 7)

V reakci na jednu z výtek vyjádřených ve formálním upozornění Komise se navrhuje revidovat § 7 zákona o ESM. Stávající podoba výjimek byla zástupci Komise vyhodnocena jako příliš široká, nevyhovující požadavkům čl. 30 AML směrnice. Navržené změny § 7 zákona o ESM proto také byly konzultovány se zástupci Komise.

V rámci § 7 zákona o ESM se navrhuje provést dvě hlavní změny. Jednak jde o vypuštění části stávajících výjimek, jednak o doplnění obecného materiálního testu, na základě kterého lze shledat, že právnická osoba nemá skutečného majitele.

Odstavec 1

Písmeno a)

Důsledky právní úpravy se nemění ve vztahu ke zvláštním typům veřejnoprávních korporací, kterými jsou stát, územní samosprávný celek, dobrovolný svazek obcí, státní příspěvková organizace a příspěvková organizace územního samosprávného celku. O těchto se stanovuje, že skutečného majitele nemají. Z formálního hlediska se opouští nevyvratitelná právní domněnka, přičemž praktický efekt úpravy zůstane stejný. Domněnka se opouští v návaznosti na charakter subjektů, na které ustanovení dopadne. U nich principiálně o skutečném majiteli nelze uvažovat.

Změnou struktury ustanovení je stávající pasáž § 7 písm. a) až c) zákona o ESM přesunuta do § 7 odst. 1 písm. a) zákona o ESM ve znění návrhu.

Písmeno b)

V písmeni b) se navrhuje doplnit materiální test, na základě kterého lze dospět k závěru, že právnická osoba skutečného majitele nemá. Vychází se přitom z návrhu čl. 42 odst. 5 písm. b) návrhu AML nařízení, podle kterého se povinnost určovat a evidovat skutečného majitele nevztahuje na veřejnoprávní subjekty vymezené v čl. 2 odst. 1 bodě 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU²³.

Čl. 2 odst. 1 bodu 4 směrnice Rady 2014/24/EU je v českém právním řádu transponován v § 4 odst. 1 písm. e) zákona o zadávání veřejných zakázek v rámci vymezení pojmu veřejný zadavatel. Účel výjimky podle § 7 zákona o ESM a vymezení veřejného zadavatele jsou rozdílné. Proto se v návrhu s pojmem veřejného zadavatele nepracuje, ale stávající textace zákona o zadávání veřejných zakázek je do značné míry převzata. Tím je umožněno navázat na teorii a případnou judikaturu k neurčitým kritériím uspokojování potřeb veřejného zájmu, absence průmyslové nebo obchodní povahy a požadavku na převážné financování. Cílem je, aby nedošlo k odklonu od stávajícího výkladu těchto pojmů.

²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/24/EU ze dne 26. února 2014 o zadávání veřejných zakázek a o zrušení směrnice 2004/18/ES Text s významem pro EHP.

Lze citovat relevantní část důvodové zprávy k návrhu zákona o zadávání veřejných zakázek:

Vymezení veřejného zadavatele v § 4 odst. 1 písm. e) vychází z evropského práva. Při výkladu tohoto ustanovení je nezbytné přihlížet i k relevantní judikatuře Soudního dvora Evropské unie. Při posuzování, zda se jedná o takovouto osobu, je rozhodující její účel. Nepřihlíží se pouze ke stavu v okamžiku založení či zřízení, ale i k aktuální situaci. Je-li tímto účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu, které nemají průmyslovou nebo obchodní povahu, bude jedna z podmínek naplněna. Potřeba má průmyslovou nebo obchodní povahu zejména v případě, že osoba, která ji uspokojuje, působí v hospodářské soutěži za standardních tržních podmínek, usiluje o dosažení zisku a nese ztráty plynoucí z výkonu své činnosti. Dalším rozhodujícím faktorem pro posouzení, zda se jedná o právnickou osobu, která je veřejným zadavatelem, je míra vlivu jiného veřejného zadavatele na tuto osobu. Zkoumá se účast veřejného zadavatele na jejím financování, složení jejích orgánů nebo míře jeho vlivu. Je-li převažující alespoň u jedné z kategorií uvedených v § 4 odst. 1 písm. e) bod 2, bude i tato právnická osoba veřejným zadavatelem.

Jako příklad jiné právnické osoby, která je veřejným zadavatelem, lze uvést Český rozhlas, Českou televizi, střední či vysoké školy, dopravní podniky, komunální společnosti apod., avšak rozhodujícím vždy bude naplnění zákonných znaků.

Zadavatelem je také i osoba zadávající veřejnou zakázku, která bude v určité výši financována z veřejných rozpočtů. Aby se jednalo o zadavatele, musí prostředky z rozpočtu veřejného zadavatele, rozpočtu Evropské unie nebo veřejného rozpočtu cizího státu přesahovat 50 % podíl na financování veřejné zakázky anebo přesahovat 200 000 000 Kč.

Ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) zákona o ESM v navrženém znění stejně jako vzorové pravidlo zákona o zadávání veřejných zakázek stanovuje 2 kumulativní podmínky uplatnění pravidla. První podmínka se váže na účel a charakter právnické osoby. Druhou podmínkou je kvalifikovaný vztah k vymezené veřejnoprávní korporaci, přičemž jsou stanoveny 3 možnosti, jak lze tuto podmínku naplnit: převážné financování, rozhodující vliv nebo jmenování/odvolávání členů orgánů ze strany vymezených veřejnoprávních korporací. K naplnění druhé podmínky postačuje vyhovění pouze jedné z uvedených možností.

Ustanovení je aplikovatelné výhradně vůči českým právnickým osobám. Může dopadat jak na právnické osoby soukromého práva, tak na další veřejnoprávní právnické osoby, které nejsou zahrnuty v navrhovaném odstavci 2. Jak je uvedeno v citaci výše, použité neurčité právní pojmy je třeba vykládat eurokonformně.

Požadavek na založení či zřízení ve veřejném zájmu je třeba interpretovat extenzivně. Splňují jej i subjekty, které veřejný zájem uspokojují, byť by formálně historicky takto nebyly založeny (SD EU C-470/99 Universale-Bau). Není současně nezbytné, aby uspokojování veřejného

zájmu bylo jediným účelem právnické osoby (SD EU C-44/96 Mannesmann, C-360/98 Gemeente Arnhem).²⁴

To, zda právnická osoba funguje za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu, které nejsou průmyslové či obchodní povahy, se odvíjí od posouzení více faktorů.²⁵ Této otázce se věnuje judikatura Soudního dvora EU (SD EU C-360/96 Gemeente Arnhem, C-373/00 Adolf Truley a C-18/01 Arkkitehtuuritoimisto Riita Korhonen) i české soudy a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.²⁶ K praktickému shrnutí dochází odborná literatura:

... lze dovodit obecnější základní pravidlo, podle kterého se o potřebu veřejného zájmu, která nemá obchodní nebo průmyslovou povahu, zpravidla nejedná, pokud právnická osoba splňuje kumulativně (současně) následující podmínky:

- a) je zaměřena především na vytváření zisku,*
- b) působí na trhu za zcela standardních tržních podmínek,*
- c) nese plně ekonomická rizika spojená s výkonem své činnosti,*
- d) na její činnosti se nepodílí financování z veřejných zdrojů. Jako specifické lze v tomto ohledu zmínit postavení státních podniků dle StPod, jelikož dle § 2 odst. 2 StPod státní podnik de iure nemá vlastní majetek, a tedy nehospodaří se svým majetkem, ale hospodaří s majetkem státu; s ohledem na to je zjevné, že státní podnik bude obtížně prokazovat, že nese plně ekonomická rizika spojená s výkonem své činnosti, nebo že se na jeho činnosti nepodílejí veřejné zdroje.²⁷*

Vedle požadavku na specifický účel právnické osoby se dále pro režim výjimky dle navrhovaného ustanovení vyžaduje určitý vztah k veřejnoprávnímu subjektu. Jsou stanoveny 3 alternativní způsoby naplnění této podmínky.

Pojem financování je opět třeba vnímat relativně široce. Jde o platby z veřejných rozpočtů, ale také o nenávratné finanční subvence (zejména dotace)²⁸. Jak bylo řečeno, převážnost znamená zásadně nadpolovičně.²⁹

Pojem uplatňování rozhodujícího vlivu je návrhem rozveden revidovaným § 4 zákona o ESM. V navrhovaném § 7 odst. 1 písm. b) se oproti § 4 odst. 1 písm. e) zákona o zadávání veřejných zakázek nehovoří o možnosti uplatňování, ale přímo o uplatňování. Nejde o věcnou odlišnost, pouze se reflektuje, že prvek potenciality je vyjádřen již v samotném vymezení „uplatňování rozhodujícího vlivu“ v § 4 odst. 2 zákona o ESM v navrženém znění. V případě obchodních

²⁴ V podrobnostech viz také Šebesta, M., Novotný, P., Machurek, T., Dvořák, D. a kol. *Zákon o zadávání veřejných zakázek. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 30 a násl.

²⁵ Srov. Korbel, F., Hradilek, Š. *K podnikatelské výjimce z uveřejnění v registru smluv. Výklad průmyslové nebo obchodní povahy činnosti podnikatele a běžného obchodního styku podle zákona o registru smluv*. Právní rozhledy, 2021, č. 2, s. 39–47.

²⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 Afs 111/2008 nebo rozhodnutí ÚOHS sp. zn. S244/2012 a sp. zn. S1108/2014.

²⁷ Šebesta, M., Novotný, P., Machurek, T., Dvořák, D. a kol. *Zákon o zadávání veřejných zakázek. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 32.

²⁸ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 As 132/2018-59.

²⁹ V podrobnostech Šebesta, M., Novotný, P., Machurek, T., Dvořák, D. a kol. *Zákon o zadávání veřejných zakázek. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, str. 32.

korporací se vychází z konceptu ovládající osoby (§ 4 odst. 3 zákona o ESM v navrženém znění), který také pracuje s možností uplatňování rozhodujícího vlivu.

Poslední možností, jak naplnit podmínku vztahu k uvedené veřejnoprávní korporaci, je, bude-li více než polovina členů statutárního nebo kontrolního orgánu právnické osoby jmenována nebo volena uvedenou veřejnoprávní korporací.

Návrh sice přejímá materiální text z předlohy zákona o zadávání veřejných zakázek, ale současně doplňuje v případě obchodních korporací jednu formální podmínku navíc. Jde o požadavek, aby veškeré podíly v obchodní korporaci měly přímo nebo nepřímo Česká republika, kraj nebo obec. Není-li tato podmínka splněna, režim výjimky nelze aplikovat a obchodní korporace musí určit a evidovat svého skutečného majitele.

Uvedený požadavek odpovídá stávající úpravě obsažené v § 7 písm. o) zákona o ESM. Návrhem nedochází k rozšíření případů, kdy by obchodní korporace neměly skutečného majitele. Současně je uvedené pravidlo formálně dobře ověřitelné a praktické. Dotčené subjekty z řad obchodních korporací, kterých je v souhrnu zdaleka nejvíce, budou vždy primárně zkoumat vyhovění této formální podmínce.

Pravidla vymezující veřejného zadavatele mají jiný účel a kontext než pravidla týkající se určování skutečného majitele. Z hlediska cílů zadávání veřejných zakázek lze chápat to, aby pojem veřejného zadavatele pokryl více subjektů. Naopak v oblasti určování skutečného majitele a posílení transparentnosti mají být výjimky upraveny úzce a adresně.

Odstavec 2

Na návrh odstavce 1 písm. b) navazuje návrh odstavce 2, který zavádí vyvratitelnou domněnku, které právnické osoby vyhovují materiálnímu testu. V praxi bude možné v případě uvedených právních forem předpokládat, že skutečného majitele nemají; nebude třeba zkoumat, zda je domněnka naplněna (srov. § 133 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále „občanský soudní řád“).

V případě školské právnické osoby zřízené státem, územním samosprávným celkem nebo dobrovolným svazkem obcí [§ 7 odst. 3 písm. a) zákona o ESM v navrženém znění] a v případě veřejné výzkumné instituce [§ 7 odst. 3 písm. b) zákona o ESM v navrženém znění] se lze domnívat, že ani hypotetické vyvrácení domněnky nepřichází s ohledem na jejich povahu v úvahu. Stejně materiálnímu testu vyhoví i právnické osoby v právní formě státního nebo národního podniku [§ 7 odst. 3 písm. d) zákona o ESM v navrženém znění]. U právnických osob zřízených zákonem nebo mezinárodní smlouvou [§ 7 odst. 3 písm. c) zákona o ESM v navrženém znění] bude třeba zkoumat, zda je plněna druhá podmínka, tj. kvalifikovaný vztah k veřejnoprávní korporaci. Ne všechny subjekty zřízené zákonem, které v současnosti pod výjimku spadají, materiálnímu testu vyhoví. Budou nově muset evidenční povinnost plnit. Půjde však spíše o jednotky případů.

Pro přehled lze uvést následující seznam právnických osob zřízených zákonem (popřípadě, jejichž vznik musí zákon předpokládat), které materiálnímu testu navrženého odstavce 1 písm. b) zjevně vyhovují:

- Česká filharmonie – podle dekretu presidenta republiky č. 129/1945 Sb.
- Česká národní banka – podle zákona č. 6/1993 Sb.
- Česká televize – podle zákona č. 483/1991 Sb.
- Česká tisková kancelář – podle zákona č. 517/1992 Sb.
- České dráhy, a.s. – podle zákona č. 77/2002 Sb.
- Český rozhlas – podle zákona č. 484/1991 Sb.
- Garanční fond obchodníků s cennými papíry – podle zákona č. 256/2004 Sb.
- Garanční systém finančního trhu – podle zákona č. 374/2015 Sb.
- Národní galerie v Praze – podle zákona č. 148/1949 Sb.
- Příspěvkové organizace zřízené zákonem, např.:
 - Centrum pro regionální rozvoj České republiky (podle zákona č. 248/2000 Sb.).
 - Státní zdravotní ústav a zdravotní ústavy (podle zákona č. 258/2000 Sb.).
- Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest a Agentura pro podnikání a inovace (podle zákona č. 47/2002 Sb.).
- Rada pro veřejný dohled nad auditem – podle zákona č. 93/2009 Sb.
- Regionální rady regionu soudržnosti – podle zákona č. 248/2000 Sb.
- Správa železniční dopravní cesty, státní organizace – podle zákona č. 77/2002 Sb.
- Státní fondy:
 - Státní fond životního prostředí České republiky (podle zákona č. 388/1991 Sb.).
 - Státní fond kultury České republiky (podle zákona č. 239/1992 Sb.).
 - Státní fond dopravní infrastruktury (SFDI) (podle zákona č. 104/2000 Sb.).
 - Státní fond rozvoje bydlení (podle zákona č. 211/2000 Sb.).
 - Státní zemědělský intervenční fond (podle zákona č. 256/2000 Sb.).
 - Státní fond kinematografie (podle zákona 496/2012 Sb.).
- Všeobecná zdravotní pojišťovna – podle zákona č. 551/1991 Sb.
- Vinařský fond (podle zákona č. 321/2004 Sb.).
- Vysoké školy (veřejné, státní) – podle zákona č. 111/1998 Sb.

Konečně dochází ke zrušení stávajících výjimek v případě soukromoprávních právnických osob, byť specifického účelu a povahy. Navrhuje se zrušit výjimku pro:

- okresní a regionální komory nebo začleněná společenstva podle jiného zákona,
- politické strany a politická hnutí,
- církve a náboženské společnosti a ostatní právnické osoby podle zákona upravujícího církve a náboženské společnosti,
- odborové organizace a organizace zaměstnavatelů,
- honební společenstva,
- společenství vlastníků jednotek.

Důvodem zrušení je fakt, že výjimky pro uvedené subjekty byly Komisí vyhodnoceny jako nepřijatelné a v rozporu s účelem AML směrnice. Ačkoli se předkladatel domnívá, že není v souladu se smyslem a účelem AML směrnice zjišťování skutečných majitelů u uvedených právnických osob, vychází se s cílem zamezení jakýmkoli pochybnostem o správnosti vnitrostátní právní úpravy v této věci vstříc výtkám Komise. Pokud lze o výjimkách uvažovat, je třeba je vázat na evidentní situace veřejnoprávních právnických osob, u nichž není institut skutečného majitele z povahy věci aplikovatelný, případně na vyhovění jasnému materiálnímu testu prokazujícímu definovaný vztah právnické osoby k veřejnoprávní korporaci.

Předkladatel si je vědom toho, že výše uvedené právnické osoby jsou standardně plně transparentní, zásadně neumožňují existenci struktur vztahů. Jejich riziko z hlediska zneužití pro trestnou činnost, zejména praní peněz a financování terorismu, je obecně velmi malé. Přesto jde o právnické osoby soukromoprávní povahy, u nichž kategorii skutečného majitele principiálně vyloučit nelze, zejména s ohledem na neurčitý prvek tzv. uplatňování rozhodujícího vlivu jinými prostředky.

Úprava výjimek, respektive jejich absence, není v jiných členských státech jednotná. Převážná část států výjimky nepřipouští. Pokud jde např. o církve, obecně evidenční povinnost v ostatních členských státech mají. Mnohdy tyto nefungují v rámci zvláštní právní formy, ale dopadají na ně obdobná pravidla jako pro občanská sdružení (spolky).

Skutečným majitelem bude u dotčených právnických osob zpravidla (každý) člen jejich statutárního orgánu. Jelikož jde výhradně o korporace, uplatní se domněnka podle § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu.

Pro člena statutárního orgánu takové osoby nemá skutečnost, že je skutečným majitelem, popřípadě že je takto evidován, žádné zásadní konsekvence. Evidování skutečného majitele bude znamenat změnu zejména pro dotčenou právnickou osobu, jelikož u ní bude nově tento údaj zjišťován při postupech podle jiných právních předpisů, zejména v souvislosti s tzv. kontrolou klienta (podle AML zákona), veřejnými zakázkami (§ 122 zákona o zadávání veřejných zakázek) nebo některými dotacemi [§ 14 odst. 3 písm. e) bod 2 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), a § 10a odst. 3 písm. f) bod 2 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů].

V návaznosti na zrušení výjimek se navrhuje rozšířit mechanismus automatického průpisu, aby dopadal na nové osoby s evidenční povinností (v podrobnostech viz zvláštní část důvodové zprávy ke změně § 38 zákona o ESM). V praxi by nová povinnost neměla ve většině případů vést ke vzniku nových administrativních nákladů.

K bodům 15 a 23 (§ 7 odst. 2, § 23 a § 53)

Změny v návaznosti na návrh zrušení pojmu „podíl na prospěchu“.

K bodu 17 (9 odst. 3)

Navrhuje se pro nadbytečnost zrušit slovo „určený“. Relevantní totiž nemá být postup určování skutečného majitele podle daného předpisu, ale to, zda se reálně jedná o skutečného majitele ve smyslu § 5 zákona o ESM.

Navrhuje se také doplnit neúplný odkaz na § 5 zákona o ESM. V úplnosti by mělo být odkazováno i na skutečného majitele podle § 5 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu.

K bodům 18, 20 a 33

Návazně na zrušení pojmů koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem se navrhuje upravit terminologii v souvisejících ustanoveních § 10, § 15 odst. 1 písm. b), § 48 odst. 3, § 55 odst. 2 a § 56 odst. 2 písm. b) zákona o ESM.

K bodu 19 (§ 14 odst. 4)

Změna reaguje na návrh zrušení výjimky z evidenční povinnosti pro odborové organizace podle § 7 písm. l) zákona o ESM.

Podle § 25 odst. 2 rejstříkového zákona se údaje o členech orgánu odborové organizace zpřístupní veřejnosti jen na základě písemné žádosti odborové organizace. Údaje o členech statutárního orgánu odborové organizace jsou ve veřejném rejstříku primárně neveřejné. Důvodem této úpravy je nezbytná ochrana členů orgánu odborových organizací (odborových funkcionářů) v pracovněprávních vztazích. Funkcionáři jsou neveřejní s cílem zamezení či minimalizace případného nátlaku zaměstnavatelů. Uvedený režim je v souladu se závazky České republiky vyplývajícími z mezinárodních smluv ratifikovaných Českou republikou, zejména úmluvami Mezinárodní organizace práce (např. čl. 11 Úmluvy MOP).

Navrhovaná úprava zajistí, aby byl diskrétní ochranný režim stanovený pro veřejný rejstřík zachován i ve vztahu k údajům v evidenci skutečných majitelů. Bez navržené úpravy by v důsledku došlo k negaci a obejití ochranného pravidla § 25 odst. 2 rejstříkového zákona.

Budou-li údaje o odborové organizaci neveřejné ve spolkovém rejstříku, budou následně neveřejné i v evidenci skutečných majitelů. Je nutno vnímat, že v případě odborových organizací bude téměř výhradně docházet k plnění evidenční povinnosti prostřednictvím mechanismu automatického průpisu podle revidovaného § 38 odst. 3 zákona o ESM ve znění návrhu. Jako skuteční majitelé budou do evidence propisováni členové statutárního orgánu odborové organizace (zpravidla neveřejní).

Navržená změna dopadne případně i na jiné právnické osoby, u nichž došlo podle § 25 odst. 2 rejstříkového zákona k znepřístupnění veřejnosti údajů o členech orgánů. Je přitom třeba zdůraznit, že takový postup je možný pouze na základě rozhodnutí soudu. Znepřístupnění je podmíněno veřejným zájmem a nelze jej provést v případě obchodních korporací. V současnosti jsou v uvedeném neveřejném režimu, kromě odborových organizací, pouze jednotky právnických osob.

Navrhovaná úprava nijak nemění to, že údaje o skutečném majiteli odborové organizace budou v evidenci skutečných majitelů zapsané. Tyto údaje budou také dostupné, nikoli však vždy veřejnosti. Údaje budou vždy dostupné dálkově vymezenému okruhu subjektů a orgánů podle § 16 zákona o ESM (povinné osoby dle AML zákona, orgány veřejné moci).

K bodům 21 a 22 (§ 16 odst. 2 a 3)

Do výčtu subjektů, kterým může být umožněn dálkový přístup k údajům v neveřejné části evidence skutečných majitelů, se doplňují (1) poskytovatelé dotací a veřejné finanční podpory a (2) Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále „Rada“). Návazně na doplnění nových písmen se upravuje odkaz v odstavci 3.

Poskytovatelé i Rada si dálkový přístup budou moci zřídit dle stávajících pravidel § 17 zákona o ESM.

Ad (1)

Ustanovení některých zákonů [§ 14 odst. 3 písm. e) bod 2. zákona 218/2000 Sb. a § 10a odst. 3 písm. f) bod 2. zákona č. 250/2000 Sb.] vyžadují po žadatelích o dotaci dokládat údaje o skutečném majiteli, je-li žadatel právnickou osobou. Konkrétně se vyžaduje přímo výpis z evidence skutečných majitelů ve formě úplného výpisu.

Stávající režim je v praxi nevhodný a spojený se zbytečnou administrativou, kdy žadatelé dokládají údaje, kterými státní správa již disponuje. Dnešní podoba nevyhovuje principům digitálně přívětivé legislativy (zásada *only once*, tedy sdělovat údaje pouze jednou) a představuje pro žadatele zbytečnou administrativní zátěž. Zátěž paradoxně vzniká i na straně poskytovatele, který musí s žadatelem dále komunikovat a řešit doplnění podkladů žádosti.

Nepraktičnost se ve zvýšené míře projevuje v případě právnických osob, které nemají zřízenou datovou schránku (především spolky), a nemohou proto jednoduše získat úplný výpis z evidence. Kvůli získání úplného výpisu musí tito žadatelé kontaktovat příslušný soud. Tím je zbytečně zatěžována i administrativa soudu. Situace je absurdní navíc tím, že údaje obsažené v úplném výpise se zpravidla v případech spolků (u nich probíhá automatický průpis údajů ze spolkového rejstříku) nijak neliší od údajů dostupných z veřejné části evidence.

Nově popsané problémy odpadnou, jelikož poskytovatelé si budou údaje z evidence skutečných majitelů (úplné výpisy) zjišťovat napřímo. Uplatní se § 7 zákona 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů. Obecně lze odkázat i na pravidlo § 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Lze doplnit, že ustanovení nedopadá jen na poskytovatele dotací a nevratných finančních výpomocí ve smyslu velkých a malých rozpočtových pravidel, ale na tuzemské poskytovatele jakýchkoli dotací i podle jiných právních předpisů.

Ad (2)

Neomezený přístup Rady do evidence je nezbytný pro možnost řádného výkonu její působnosti podle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Úkolem Rady je dohlížet nad zachováváním plurality informací a transparentnosti vlastnictví ve vysílání.

Přístup Rady ke všem údajům v evidenci je nezbytný rovněž pro plnění její působnosti podle zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. Zákaz provozování rozhlasového a televizního vysílání veřejnými funkcionáři je spojen s příslušnou působností Rady stanovenou v zákoně č. 231/2001 Sb. (odejmout v případě porušení zákazu příslušnou licenci).

K bodu 24 (§ 33a)

Nové procesní pravidlo reaguje na podstatné změny § 7 zákona o ESM ve znění návrhu. Posouzení, zda právnická osoba má, nebo nemá skutečného majitele, tedy zda na ní vůbec dopadá evidenční povinnost, může předpokládat zhodnocení, zda byly splněny podmínky § 7 odst. 1 písm. b) zákona o ESM ve znění návrhu. Takové posouzení se navrhuje svěřit soudu v rámci zvláštního řízení.

Odstavec 1

Předmětem řízení může být otázka týkající se jak právnické osoby uvedené ve výčtu § 7 odst. 2 zákona o ESM ve znění návrhu, tak teoreticky i osoby na tomto seznamu neuvedené. Řízení nelze vést o osobách uvedených v § 7 odst. 1 písm. a) zákona o ESM ve znění návrhu, protože u nich je jednoznačně stanoveno, že skutečného majitele nemají.

Cílem řízení je konstatovat, zda právnická osoba spadá pod režim § 7 odst. 1 písm. b) zákona o ESM ve znění návrhu. Toto konstatování bude pro dotčené právnické osoby významné při jednání s třetími stranami, zejména s povinnými osobami dle AML zákona nebo s orgány veřejné správy (např. v rámci dotačního řízení). Potvrzení skutečnosti, že právnická osoba je osobou podle § 7 odst. 1 písm. b) zákona o ESM ve znění návrhu a tedy nemá skutečného majitele, znamená, že u takové právnické osoby se skutečný majitel nezjišťuje ani neeviduje.

Soudem příslušným k vedení tohoto specifického řízení [o výjimce podle § 7 odst. písm. b) zákona o ESM] je soud, který by byl příslušný k zápisu (podle § 19 zákona o ESM). Řízení může soud zahájit buď na návrh právnické osoby, která tvrdí, že spadá pod danou výjimku, nebo i bez návrhu, je-li to vhodné k ochraně práv třetích osob. V případě řízení zahájeného na návrh právnické osoby samé se oproti obecné právní úpravě určovací žaloby (§ 80 občanského soudního řádu) neuplatní požadavek na doložení naléhavého právního zájmu. Ten lze v případě řízení na návrh právnické osoby předpokládat.

Pro návrh není stanovena speciální forma jako v případě formulářového návrhu na zápis. Návrh se podá v souladu s občanským soudním řádem. Navrhovatel by měl logicky spolu s návrhem doložit, na základě čeho se domnívá, že spadá pod režim výjimky. Návrh není zpoplatněn.

Soud zahajuje řízení podle navrhovaného § 33a zákona o ESM (dále také „řízení o evidenční výjimce“) z moci úřední jen za předpokladu, že to je vhodné k ochraně práv třetích osob.

Navazuje se na formulaci § 44 odst. 1 zákona o ESM. Třetími osobami lze rozumět ty, které mají či mohou mít vztah k evidující osobě, ale také případně širší veřejnost, může-li být nejasná pozice právnické osoby v rozporu s veřejným zájmem (s ohledem na povahu a poměry dané právnické osoby, které se nesrovnalost týká).

Účastníkem řízení bude pouze právnická osoba, o kterou se jedná. Žádná specifika daného řízení upravena nebudou. Použije se obecná právní úprava občanského soudního řádu. Proti rozhodnutí je přípustné odvolání.

Speciální postup dle navrženého ustanovení je třeba odlišit od situace, kdy právnická osoba nemá zapsaného skutečného majitele, ač jej zapsaného mít má. V takovém případě je třeba využít postupy v rámci řízení o nesrovnalosti. Je však možné uvažovat i situace, kdy bude soudu oznámena nesrovnalost, ale ve skutečnosti se tato domnělá nesrovnalost bude týkat právě subjektu spadajícímu pod výjimku § 7 zákona o ESM. V takovém případě bude soud moci zahájit řízení dle navrhovaného ustanovení.

Pokud soud rozhodne, že právnická osoba není osobou podle § 7 odst. 1 písm. b) zákona o ESM ve znění návrhu a nedopadá na ni výjimka z evidenční povinnosti, je tím potvrzeno, že právnická osoba má mít zapsaného skutečného majitele. Další postup se bude odvíjet především od toho, zda právnická osoba má v okamžiku rozhodnutí zapsané skutečné majitele. Pokud skutečné majitele zapsané nemá, jedná se o nesrovnalost a soud by měl evidující osobu vyzvat podle § 43 zákona o ESM k nápravě. Následně soud může přistoupit také k řízení o nesrovnalosti (§ 44 a násl. zákona o ESM).

Návrh výslovně neřeší situace pomyslného konfliktu řízení o evidenční výjimce a řízení o návrhu na zápis nebo řízení o nesrovnalosti. Formálně totiž ke konfliktu nedochází.

V rámci obou uvedených řízení je obecně třeba, aby soud nejprve vyhodnotil, zda vůbec jde v dané věci o evidující osoby, tj. zda je naplněna základní podmínka řízení. Jelikož podle § 26 odst. 1 zákona o ESM návrh může podat zásadně jen evidující osoba, soud musí vždy zkoumat, zda návrhatel vůbec je evidující osobou ve smyslu § 2 písm. j) zákona o ESM [§ 2 písm. h) zákona o ESM ve znění návrhu]. Stejnou úvahu musí vést i notář, má-li provést zápis na žádost. Obdobně lze řízení o nesrovnalosti vést pouze s evidující osobou (§ 44 odst. 3 zákona o ESM). Jinak řečeno, soud by vždy měl posuzovat, zda subjekt, o kterém vede řízení o návrhu na zápisu nebo o nesrovnalosti vůbec spadá pod režim zákona o ESM.

V praxi se však mohou vyskytnout situace, kdy otázku, zda subjekt má skutečného majitele, nastolí až iniciativa subjektu samého s využitím navrhovaného § 33a. To samo o sobě neznámá, že by soud musel řízení o návrhu na zápis nebo o nesrovnalosti přerušovat. Může však v daných řízeních podmínky řízení vždy přezkoumat (§ 103 občanského soudního řádu).

Vazba řízení o evidenční výjimce a ostatních řízeních podle zákona o ESM proto není formálně zavedena, ale spíše je dána fakticky. Soud současně není třeba v tomto ohledu jakkoli limitovat nebo korigovat, protože věcné posouzení tak jako tak provádí on. V rámci jakého řízení a

v jakém pořadí soud provede vyhodnocení, zda subjekt má skutečného majitele, je spíše otázkou konkrétní procesní efektivity.

Shledá-li soud v řízení o zápisu, že navrhovatel není evidující osobou, návrh podle § 28 odst. 1 písm. a) zákona o ESM odmítne. Jeví se následně logické, aby stejný závěr učinil i v řízení o evidenční výjimce. Z praktického hlediska by bylo smysluplné, aby i v takovém případě sám řízení o evidenční výjimce zahájil (je-li to současně vhodné k ochraně práv třetích osob). Pokud by teoreticky soud nejprve rozhodl v řízení o evidenční výjimce, může následně odmítnout i návrh na zápis. Obdobný postup lze uvažovat i v řízení o nesrovnalosti, které by se v takové situaci zastavilo.

Pokud by teoreticky došlo k zápisu (ať už ze strany soudu či notáře) či konstatování nesrovnalosti a následně k rozhodnutí, že subjekt nemá podle § 7 odst. 1 písm. a) zákona o ESM ve znění návrhu skutečného majitele, nepůsobí to žádné zásadní komplikace. Soud by pouze nechal zápisy ve vztahu k danému subjektu vymazat a zajistil podle navrhovaného odstavce 2 uveřejnění informace, že subjekt skutečného majitele nemá. Historické nesprávné údaje by zůstaly součástí soudního spisu.

Lze také uvažovat situaci, kdy je nejprve zahájeno řízení o evidenční výjimce a až poté dorazí návrh na zápis. V takovém případě je žádoucí vyčkat vyřešení primární otázky, tzn., zda se na subjekt aplikuje § 7 odst. 1 písm. b) zákona o ESM v navrhovaném znění. Soud ostatně není limitován lhůtou pro rozhodnutí. Nic však formálně soudu nebrání případně řízení o návrhu na zápis vést. Může si totiž interně vyhodnotit, že návrh podle navrženého § 33a je zjevně neopodstatněný a dojde k jeho zamítnutí.

Odstavec 2

Z praktického hlediska je podstatné, aby deklarace absence evidenční povinnosti byla vyjádřena i prostřednictvím informačního systému evidence skutečných majitelů. Soud proto do 3 dnů ode dne, kdy usnesení nabylo právní moci, zajistí uveřejnění takové skutečnosti prostřednictvím webového rozhraní evidence. Uživatelé evidence seznají, že právnická osoba je z evidenční povinnosti vyňata; to bude zajištěno informativní hláškou při vyhledání daného subjektu v evidenci. Z hlášky má být zřejmé, že subjekt podle § 7 zákona o ESM nemá skutečného majitele a tedy ani evidenční povinnost. Obdobná hlášení je známé již ze současného rozhraní informačního systému.

K bodu 25 (§ 38 odst. 1 a 2)

Navrhuje se upravit stávající terminologickou nepřesnost, kdy se v případě automatického průpisu nepřímých skutečných majitelů podle § 38 odst. 1 a 2 zákona o ESM hovoří o skutečném majiteli právnické osoby obecně. Pravidlo však z povahy věci má mířit pouze na korporace, protože jen vůči jim lze smysluplně následně aplikovat § 38 odst. 4 zákona o ESM (respektive nově dle návrhu odstavec 7). Pokud je totiž společníkem např. nadace, neplatí, že její skuteční majitelé jsou i skutečnými majiteli obchodní korporace, jejímž je společníkem. Došlo by nesprávně k automatickému průpisu formálních skutečných majitelů podle § 6 zákona

o ESM ke korporaci, u které lze určovat pouze skutečného majitele materiálního (podle § 4 zákona o ESM), případě náhradního (podle § 5 zákona o ESM). Takový průpis by zpravidla nebyl v souladu se skutečností, a proto ani v současnosti takto nefunguje.

K bodům 26 až 28 (§ 38)

Odstavce 1 a 2

Doplněním dovětku do § 38 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. b) zákona o ESM se vyjasňuje, že průpis nepřímého skutečného majitele je v těchto případech podmíněn pravidly § 38 odst. 7 zákona o ESM ve znění návrhu. Návrh odstavce 7 funkčně odpovídá stávajícímu § 38 odst. 4 zákon o ESM, který také v zásadě podmiňuje průpis uplatněním pravidel výpočtu nepřímého podílu. Navrhuje se však pravidla upravit nikoli odkazem, ale výslovně v daném ustanovení.

Odstavce 3 a 6

Navrhuje se upravit pravidlo automatického průpisu i pro právní formu veřejné obchodní společnosti. Dosavadní § 38 zákona o ESM na veřejnou obchodní společnost nemíří, protože u ní nelze zjistit velikost podílů jednotlivých společníků z údajů zapsaných v obchodním rejstříku. Výsledek automatického průpisu by byl neúplný a potenciálně nesprávný.

V praxi se ukázalo, že v případě veřejných obchodních společností je plnění evidenční povinnost vůči evidenci skutečných majitelů velmi malé (pouze 12,5 %)³⁰. Důvodem přitom zjevně není záměr či snaha skrývat netransparentní struktury, ale spíše neznalost dotčených subjektů. U těchto společností je struktury vztahů typicky jednoduchá, osoby společníků se v průběhu času nemění.

S cílem efektivního a administrativně jednoduchého zvýšení počtu evidovaných skutečných majitelů u veřejných obchodních společností se navrhuje zavést specifická pravidla automatického průpisu pro tento typ subjektu. V důsledku návrhu dojde k zásadnímu zvýšení plnění evidenční povinnosti ze strany veřejných obchodních společností.

Jelikož ze zápisu v obchodním rejstříku nelze seznat výši podílů jednotlivých společníků, navrhuje se odstavec 6, podle kterého se pro účely průpisu všechny podíly považují za stejně velké. Pro pozici skutečného majitele na základě podílu je obecně třeba překročit 25% hranici velikosti podílu. Navrhovaný odstavec 3 proto může dopadnout jen na veřejné obchodní společnosti, které mají 2 nebo 3 společníky. Předpokládá se, že podíly společníků jsou stejné (tj. poloviční nebo třetinové), přičemž tak tomu v případě veřejné obchodní společnosti nejčastěji skutečně i je.

Dle dostupných údajů je veřejných obchodních společností s 2 nebo 3 společníky přibližně 80 %. Na tyto bude případně pravidlo moci dopadnout. V ostatních případech, kdy bude zpravidla

³⁰ Z 5684 zapsaných veřejných obchodních společností má zapsaného skutečného majitele jen 711 subjektů. Data z informačního systému veřejných rejstříků ke dni 14. 4. 2022.

dán důvod pro určení náhradního skutečného majitele podle § 5 zákona o ESM, bude nově možné využít pravidlo § 41 odst. 3 zákona o ESM.

I v případě veřejné obchodní společnosti bude obecně platit, že automatický průpis nezbavuje evidující osoby povinnosti zapsat správné údaje, pokud průpis neodpovídá skutečnému stavu nebo je neúplný. Má se však za to, že evidující osoba, u které se automatický průpis uplatnil, splnila svou evidenční povinnost (§ 9 odst. 2 zákona o ESM).

Odstavec 4

Dochází k reformulaci a přeznačení stávajícího odstavce 3, jeho účel a obsah se však zásadně nemění.

Navrhuje se předně zrušit neaplikovatelnou část pravidla dopadající na zahraniční spolky, protože tyto právnické osoby podle § 12 odst. 1 zákona o ESM vůbec nemají evidenční povinnost. Zahraniční spolky nemají sídlo na území České republiky, nejde o tuzemské právnické osoby.

V návaznosti na zrušení výjimek v § 7 odst. 2 zákona o ESM ve znění návrhu se pravidlo o automatickém průpisu doplňuje o právní formy právnických osob, které se zapisují do veřejného rejstříku podle rejstříkového zákona (stávající vyjmenované právní formy právnických osob zůstávají zachovány). Navržené řešení do značné míry zbaví dotčené právnické osoby jakýchkoli administrativních povinností spojených s novou evidenční povinností. Dle aktuálních údajů³¹ by v důsledku aplikace pravidla došlo k automatickému splnění evidenční povinnosti téměř v 94 % dotčených případů:

Právní forma	Počet subjektů zapsaných ve veřejném rejstříku	Počet subjektů se zapsaným statutárním orgánem	Podíl v %
Společenství vlastníků jednotek	73 108	72 856	99,7
Odborová organizace	7 386	2 691	36,4
Organizace zaměstnavatelů	78	32	41
Okresní nebo regionální komora³²	215	210	97,7
<i>Souhrnně</i>	<i>80 787</i>	<i>75 789</i>	<i>93,8</i>

Automatický průpis je mechanismus přebírání některých údajů z veřejných rejstříků do evidence skutečných majitelů. Automatický průpis zajišťuje sám informační systém, pro evidující osoby je bezplatný. Automatický průpis je zásadně nezávislý na aktivitě evidující osoby a nastává automaticky, odpovídá-li situace ve veřejném rejstříku zákonným předpokladům. Průpis není jednorázový, ale představuje dynamické propojení stavu zápisu ve

³¹ Data z informačního systému veřejných rejstříků ke dni 25. 3. 2022.

³² V číselníku právních forem Českého statistického úřadu vedeno pod označením „Komora (s výjimkou profesních komor)“.

veřejném rejstříku s evidencí skutečných majitelů. Dojde-li ke změně ve veřejném rejstříku, která má vliv na pozici skutečného majitele (např. změni-li se člen statutárního orgánu), projeví se změna i v evidenci skutečných majitelů. Automatický průpis nezavazuje evidující osoby povinnosti zapsat správné údaje, pokud průpis neodpovídá skutečnému stavu nebo je neúplný. Má se však za to, že evidující osoba, u které se automatický průpis uplatnil, splnila svou evidenční povinnost (§ 9 odst. 2 ZESM).

Pro úplnost lze uvést, že návrh nezmiňuje tzv. začleněné společenstvo podle zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů [v současnosti uvedené v § 7 písm. m) zákona o ESM], jelikož nejde o samostatnou právní formu. Začleněná společenstva jsou spolky podle občanského zákoníku, takže na ně pravidlo již dopadá.

Konečně se v návaznosti na § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu ruší pravidlo o automatickém průpisu nepřímého skutečného majitele v případě dotčených právnických osob.

Odstavec 5

V návaznosti na zrušení výjimky v § 7 odst. 2 zákona o ESM ve znění návrhu se doplňuje nové pravidlo automatického průpisu. Na rozdíl od stávající úpravy by informační systém měl čerpat data nikoli z veřejného rejstříku podle rejstříkového zákona, ale z registru osob ve smyslu zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o základních registrech“). Vymezení pojmu automatického průpisu s touto možností již dle stávající úpravy § 2 písm. n) zákona o ESM počítá.

Právní formy právnických osob, na které má ustanovení dopadat, nejsou zapisovány do veřejného rejstříku podle rejstříkového zákona, ale do samostatných registrů. Jde o rejstřík honebních společenstev (vedený orgánem státní správy myslivosti, tj. příslušnými obecními úřady obcí s rozšířenou působností), rejstřík politických stran a hnutí (vedený Ministerstvem vnitra) a rejstříky registrovaných církví a náboženských společností a dalších právnických osob (vedené Ministerstvem kultury). Čerpání údajů přímo z těchto rejstříků by bylo technicky velmi složité, protože nejde o informační systémy veřejné správy. Uvedené registry jsou technicky řešeny různorodě.

Chce se proto přebírat data přímo z registru osob, ve kterém se podle § 26 zákona o základních registrech o každé právnické osobě vedou i údaje o jejím statutárním orgánu, jakož i o fyzické osobě v obdobném postavení nebo osobě zastupující právnickou osobu v tomto orgánu [§ 26 odst. 2 písm. i) až n) zákona o základních registrech]. Automatický průpis těchto osob jakožto skutečných majitelů je odůvodněn pravidlem § 4 odst. 2 zákona o ESM v navrženém znění, protože u těchto osob se uplatní domněnka pozice skutečného majitele.

Z technického hlediska by čerpání dat z registru osob do evidence skutečných majitelů nemělo být problematické. Využije se existující služby ROS. V souvislosti s návrhem nevznikne potřeba připravovat nové služby.

Předpokladem samozřejmě bude, že potřebné údaje o členech statutárního orgánu budou v registru osob v úplnosti zapsány příslušnými editory registru osob, tj. subjekty, které vedou výše zmíněné rejstříky. Úprava stojí na předpokladu, že se převezmou ta data, která budou dostupná. Nebude-li možné ze základního registru získat veškerá potřebná data, nebude průpis úplný a evidující osoba bude muset evidenční povinnost splnit standardní cestou, tj. podáním návrhu na zápis soudu nebo žádosti o zápis notáři. V drtivé většině případů však budou propisovány fyzické osoby, které jsou současně vedeny v registru obyvatel, takže potřeba zajišťovat zápisy manuálně vznikne výjimečně.

Počet dotčených subjektů není v porovnání s jinými subjekty zásadní.

Právní forma	Počet subjektů
Honební společenstvo³³	4251
Politická strana a politické hnutí³⁴	246
Církevní právnická osoba³⁵	5383

Navržené řešení by do značné míry zbavilo dotčené právnické osoby jakýchkoli administrativních povinností spojených s novou evidenční povinností. Automatický průpis by zajišťoval sám informační systém. Automatický průpis je pro evidující osoby bezplatný a zásadně nezávislý na aktivitě evidující osoby. Bude nastávat automaticky, bude-li odpovídat situace v registru osob zákonným předpokladům. Automatický průpis není jednorázový, ale představuje dynamické propojení stavu zápisu v registru osob s evidencí skutečných majitelů. Dojde-li ke změně v registru osob, která má vliv na pozici skutečného majitele (např. změni-li se člen statutárního orgánu), projeví se změna i v evidenci skutečných majitelů. Automatický průpis nezavazuje evidující osoby povinnosti zapsat správné údaje, pokud průpis neodpovídá skutečnému stavu nebo je neúplný. Má se však za to, že evidující osoba, u které se automatický průpis uplatnil, splnila svou evidenční povinnost (§ 9 odst. 2 ZESM).

Dosavadní úprava § 38 odst. 4 zákona o ESM se posunuje do odstavce 7, přičemž však dochází k reformulaci těchto pravidel (viz níže).

Odstavec 7

Návrh funkčně odpovídá stávajícímu § 38 odst. 4 zákon o ESM, který také v zásadě podmiňuje průpis uplatněním pravidel výpočtu nepřímého podílu. Navrhuje se však pravidla upravit nikoli odkazem, ale výslovně v daném ustanovení.

Navrhovaný odstavec 7 slouží pro účely automatického vyhodnocení (ze strany informačního systému), zda prostředkující podíly mohou prostředkovat pozici nepřímého skutečného majitele v případech podle § 38 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. b) zákona o ESM. Nově se pravidlo vztahuje i na případy akciových společností s jediným akcionářem, protože tímto akcionářem může být jiná korporace se zapsaným skutečným majitelem, případně jiná korporace

³³ Data z internetových stránek Ministerstva financí, systému ARES (dostupné [zde](#)) ze dne 25. 3. 2022.

³⁴ Data z internetových stránek Ministerstva vnitra (dostupné [zde](#)) ze dne 25. 3. 2022.

³⁵ Data z internetových stránek Ministerstva kultury (dostupné [zde](#)) ze dne 25. 3. 2022.

podléhající automatickému průpisu (typicky společnost s ručením omezeným). Je zohledněn i nově zaváděný automatický průpis u veřejných obchodních společností.

Stejně jako doposud informační systém nebude schopen rozpoznat, jaká práva jsou s podílem spojena. Vychází se z předpokladu, že veškeré podíly, které mechanismus vyhodnocuje, jsou základní a jsou s nimi spojena hlasovací práva i práva na podíl na zisku. Výčet navrženého odstavce 7 je alternativní.

Písmeno a)

Navržené písmeno a) reflektuje pravidlo § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM v navrženém znění. Záměrně se hovoří až o podílech v navázaných korporacích, tj. nikoli v korporaci, která je předmětem daného výpočtu (společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti). Navázanými korporacemi se rozumí korporace propojené v rámci struktury vztahů, tj. navázané v rámci jednoho nebo více řetězení. Systém bude propočítávat, o kom lze mít za to, že ovládá společníky, kteří mají více než 25% podíl na společnosti s ručením omezeným, respektive kdo ovládá jediného akcionáře akciové společnosti. S ohledem na principiálně limitované možnosti automatického vyhodnocení se pracuje se základní domněnkou ovládání podle § 75 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, kterou jedinou lze zohledňovat na základě údajů dostupných v obchodním rejstříku.

Písmeno b)

Písmeno b) reflektuje pravidlo § 4 odst. 1 písm. a) a b) zákona o ESM v navrženém znění, respektive odkazuje na pravidla výpočtu nepřímého vlastnického podílu podle § 4 odst. 7 zákona o ESM v navrženém znění. Systém vedle výpočtu podle navrženého písmene a) propočítává i to, zda někdo má nepřímý podíl a v jaké výši. Takto funguje systém již dnes.

Písmeno c)

Navržené písmeno c) reflektuje specifickou situaci, kdy má dojít k průpisu nepřímého náhradního skutečného majitele, a to v návaznosti na pravidlo § 5 odst. 3 zákona o ESM v navrženém znění (v podrobnostech viz výše). Oproti postupu podle navrženého písmene a) již zde systém musí sledovat, že i přímý podíl na zkoumané obchodní společnosti (společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti) naplňuje domněnku ovládání podle § 75 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Aby systém mohl propsat náhradního skutečného majitele od mateřské společnosti, musí mít mateřská společnost v dceřiné společnosti 40% nebo větší podíl, aniž má někdo stejný nebo větší podíl (a obdobně v případných dalších prostředkujících korporacích).

K bodu 29 (§ 39)

Změna navazuje na nový § 38 odst. 5 zákona o ESM v navrženém znění, který upravuje automatické průpisy z registru osob.

Automatický výmaz skutečného majitele proběhne v důsledku deklaratorního výmazu osoby z registru osob. Výmaz skutečného majitele nastane až s určitým odstupem od zániku právnické osoby (zpravidla v řádu dnů), což však nijak zásadně nesnižuje výhody navrženého mechanismu. Nelze předpokládat, že by navržený režim mohl vést k právní nejistotě.

K bodu 30 (§ 40)

Ustanovení reaguje na skutečnost, že při využití mechanismu automatických průpisů z pochopitelných důvodů není možné seznat skutečný den, od kterého je fyzická osoba skutečným majitelem, ale jen den, kdy došlo k zápisu rozhodné skutečnosti do veřejného rejstříku, respektive do registru obyvatel.

Např. v případě společníka společnosti s ručením omezeným nelze ze zápisu v obchodním rejstříku seznat den nabytí účinků smlouvy o převodu podílu, ale pouze den, kdy k zápisu tohoto společníka došlo. Skutečný den vzniku postavení je případně možné seznat z dokumentů ve sbírce listin, kterou však mechanismus automatického průpisu zohledňovat neumí. Obdobná bude situace při průpisu členů statutárního orgánu podle § 38 odst. 43 a 5 zákona o ESM ve znění návrhu. Proto systém propisuje tento den jako den vzniku postavení skutečného majitele, aby výsledek průpisu nebyl neúplný. Takto systém funguje i dnes.

Jelikož by se zpravidla mělo jednat o rozdíly v řádu pouze několik dnů, navrhuje se zároveň stanovit, že takto propsaný údaj nepůsobí nesrovnalost ani porušení povinnosti podle § 9 odst. 1 zákona o ESM. Daná nepřesnost, způsobená přímo mechanismem automatického průpisu, sama o sobě nebude moci vést k ohlášení nesrovnalosti (podle § 42 zákona o ESM a § 15a AML zákona) či k řízení o nesrovnalosti. Nebude ji ani možné vnímat jako nezajištění souladu zápisu se skutečným stavem.

Navržené ustanovení se uplatní i zpětně, tzn. i ve vztahu k automatickým průpisům proběhlým dle dosavadní právní úpravy. To platí i o pravidle, že daný propsaný údaj nepůsobí nesrovnalost ani porušení povinnosti podle § 9 odst. 1 zákona o ESM.

K bodu 31 a 16 (§ 41 odst. 3 a § 9 odst. 2)

Navrhuje se umožnit evidujícím osobám, u nichž je nebo má být zapsán skutečný majitel podle domněnky § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu nebo náhradní skutečný majitel podle § 5 odst. 1 zákona o ESM, nastavit speciální automatický průpis členů jejich statutárního orgánu (nebo osob v obdobném postavení nebo osob, které jsou zástupcem právnické osoby v tomto orgánu).

Úprava umožní relativně velké skupině korporací, na které však nedopadá režim § 38 zákona o ESM, aby přesto využívaly mechanismus automatického průpisu. Vychází se z úvahy, že pokud je u korporace určen skutečný majitel podle § 5 odst. 1 zákona o ESM, je tomu zpravidla proto, že materiálního skutečného majitele nemá, a určí jako náhradního skutečného majitele osoby ve svém vrcholném vedení. Těmi budou, zvláště v případě českých korporací, právě členové statutárního orgánu, kteří jsou vždy zjištělní z veřejného (obchodního) rejstříku.

Úprava cílí především na obchodní korporace (ať už obchodní společnosti nebo družstva), které mají větší počet společníků s menšími podíly. Taková korporace stabilně spadá pod režim § 5 odst. 1 zákona o ESM. V současnosti však je v případě těchto korporací nutné při každé změně člena statutárního orgánu současně zajistit i aktualizaci údajů v evidenci skutečných majitelů, což je z administrativního i finančního hlediska zbytečná zátěž. Nově proto postačí podat již jeden návrh (žádost) a následně budou změny ve statutárním orgánu automaticky promítány do evidence skutečných majitelů.

Navrhovaný režim automatického průpisu bude muset evidující osoba nejprve aktivovat, a to prostřednictvím běžného návrhu na zápis. V návrhovém formuláři v rámci zápisu skutečného majitele podle § 5 zákona o ESM uživatel zaškrtně, že náhradními skutečnými majiteli jsou nyní i do budoucna všechny fyzické osoby, které jsou zapsány ve veřejném rejstříku jako členové jejího statutárního orgánu (případně zástupci právnických osob v tomto orgánu). Stejnou možnost bude mít i notář v rámci vyřizování žádosti o zápis. Podmínkou vyhovění takovému návrhu (žádosti) bude, že je dán důvod pro určení skutečného majitele podle § 5 odst. 1 zákona o ESM. Návrh i žádost budou zpoplatněny jako běžný návrh na zápis (žádost o zápis).

V případě určení skutečného majitele podle § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu bude mechanismus fungovat obdobně, jak v případě náhradního skutečného majitele. Rozdíl bude v povaze postavení propisovaných skutečných majitelů. Odkaz na určení skutečného majitele podle § 4 odst. 5 zákona o ESM ve znění návrhu a i následný průpis budou využitelné pouze pro malou, nikoli však nevýznamnou skupinu právnických osob (např. Česká kancelář pojistitelů podle zákona č. 168/1999 Sb.). U většiny nikoli obchodních korporací se totiž uplatní automatický průpis podle § 38 odst. 4 nebo 5 zákona o ESM ve znění návrhu.

Návazně se upravuje odkaz v § 9 odst. 2 zákona o ESM.

K bodu 32 (§ 45 odst. 2)

Staví se nájisto, že se zapisuje poznámka o nesrovnalosti spočívající v absenci jakéhokoli zápisu. V takovém případě se poznámka zapisuje mimo řízení o nesrovnalosti. Úprava bude relevantní, zejména vyhodnotí-li soud, že řízení o nesrovnalosti nezahájí. K takovému závěru může dojít například tehdy, pokud se ukáže, že předmětná právnická osoba je neaktivní a vedení řízení o nesrovnalosti by bylo neefektivní a v důsledku zbytečné. I v takové chvíli je však žádoucí poznámku zapsat, aby bylo pro uživatele evidence zřejmé, že se věcí soud zabýval.

K bodu 34 (§ 53 odst. 1 a § 54 odst. 1)

Ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 1 zákona o ESM hovoří o zákazu výplaty a sistaci hlasovacích práv „jemu“ (tj. skutečnému majiteli) a „*právnické osobě nebo právnímu uspořádání, jejichž je skutečný majitel rovněž skutečným majitelem*“. Aplikace daného pravidla v případě nezapsání náhradního skutečného majitele je v současnosti diskutabilní, a to zejména v případech podřízených osob v řetězci podřízené podle pravidla § 5 odst. 3 zákona o ESM.

Konstrukce a smysl pravidla směřuje na zákaz výplaty zisku a sistaci hlasovacích práv ve vztahu k materiálnímu skutečnému majiteli (přímému i nepřímému). To plyne již ze slov

„vyplatit jemu“, která značí výplatu fyzické osobě. Zároveň jsou postihována práva, která obecně konstituují materiální pozici skutečného majitele. Primárním cílem a smyslem přísných zákazů § 53 a 54 zákona o ESM je posilovat transparentnost skutečného směřování finančních toků a skutečného generování vlivu.

Chce se proto postavit najisto, že v případě korporátních struktur bez materiálního skutečného majitele se zákazy uplatnit nemají. Takto přísný přístup by byl v předmětných zásadně transparentních situacích nedůvodný. Byť není žádoucí, aby náhradní skuteční majitelé – vrcholní manažeři – nebyli v evidenci řádně zapsáni, je třeba zohlednit, že zapisování jsou pouze v případě roztržité vlastnické struktury, a informační hodnota zápisu je tak méně významná. Na manažerských pozicích navíc může docházet k relativně častému obměňování. Lze předpokládat, že častěji dochází i k opomenutí zápisu do evidence.

Navržené pravidlo v zásadě dopadá na 2 situace.

(1) Nezapsaným náhradním skutečným majitelem je osoba ve vrcholném vedení, která je současně společníkem evidující osoby. Podstatné však je, že její podíl není takový, aby založil pozici materiálního skutečného majitele podle § 4 zákona o ESM ve znění návrhu. Pokud např. bude náhradním skutečným majitelem člen představenstva obchodní společnosti, který bude současně akcionářem s 1% podílem (např. na základě manažerského motivačního programu), jeho případné nezapsání do evidence by bez navrhovaného pravidla teoreticky mohlo znemožnit vyplatit mu zisk či výkon jeho hlasovacích práv.

(2) Nezapsanými náhradními skutečnými majiteli jsou osoby ve vrcholném vedení korporace na vrcholu řetězení určované podle § 5 odst. 3 zákona o ESM. V praxi v těchto případech hrozí jednak nepřesné určení osob ve vrcholném vedení určité korporace (např. pro neochotu či nepochopení ze strany vrcholného vedení v třetí zemi při poskytování součinnosti evidující osobě, typické jsou v těchto případech nesnáze se získáním osobních údajů), jednak nesprávné určení korporace (v nesprávné úrovni struktury), u níž se mají zjistit osoby ve vrcholném vedení. Aplikace § 53 odst. 1 a 54 odst. 1 zákona o ESM by v daném případě představovala nedůvodně přísný přístup. Pro spíše formální pochybení by negativní důsledky dopadaly také na množství právnických i fyzických osob, které skutečnými majiteli nejsou.

Je třeba zdůraznit, že pravidlo má za cíl jednoznačně vyřešit doktrinní a praktickou nejasnost a nelze *a contrario* dosavadní znění § 53 a 54 zákona o ESM vykládat tak, že ve výše uvedených případech daná ustanovení dosud neumožňovala výplatu zisku, resp. výkon hlasovacích práv.

K bodu 35 (§ 54 odst. 2)

Navrhuje se prodloužit dobu, ve které nejsou podle § 54 odst. 1 zákona o ESM hlasovací práva sistována. Smyslem stávajícího pravidla je zabránit možnému negativnímu dopadu zákazu výkonu hlasovacích práv v případech, kdy ke změně člena obchodní korporace dochází krátce před rozhodováním nejvyššího orgánu. Cílem je poskytnout čas na zápis nového člena (skutečného majitele) obchodní korporaci, ale i případně přímo skutečnému majiteli, který tak může učinit podle § 26 odst. 3 zákona o ESM.

Stávající lhůta je nevhodně navázána právě na lhůtu 15 dnů podle § 26 odst. 3 zákona o ESM. Je třeba si uvědomit, že lhůta podle § 26 odst. 3 zákona o ESM nezačíná běžet hned okamžikem vzniku rozhodné skutečnosti, ale až po marném uplynutí lhůty k zajištění zápisu podle § 9 odst. 1 věta druhá zákona o ESM. Obchodní korporace má iniciovat zápis skutečného majitele bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti, tzn. obecně v řádu dne či několika málo dnů. Až poté, tzn. např. pod 2 dny, začíná běžet lhůta podle § 26 odst. 3 zákona o ESM. Reálně skutečný majitel může podat návrh podle § 26 odst. 3 zákona o ESM až např. 17. den od vzniku rozhodné skutečnosti. Je proto žádoucí, aby byla ochranná doba podle § 54 odst. 2 zákona o ESM náležitě prodloužena, aby měl nový společník (skutečný majitel) prostor napravit nečinnost obchodní korporace a nebyl postižen důsledky § 54 odst. 1 zákona o ESM.

K článku II (přechodná ustanovení)

K bodům 1 a 2

Přechodné ustanovení stanovuje lhůtu, ve které budou prostřednictvím nastavení informačního systému evidence skutečných majitelů zajištěny některé změny a doplnění v evidovaných údajích navazující na novou legislativu. Tyto změny a doplnění nelze provést k jednomu okamžiku. Průběh procesu přepisování do dopisování dat v rozsáhlé databázi si vyžádá řádově několik týdnů. I s ohledem na potřebu následné kontroly výsledků přepisovacího programu se stanovuje doba 1 měsíce, ve které by vše mělo být zajištěno. Změny v databázi budou prováděny a nasazovány postupně.

Pomocí přepisovacího programu (skriptu) dojde k:

1. přepočítání a přepsání automatických průpisů dle nových pravidel u subjektů, u nichž je již automatických průpis nastaven podle stávající úpravy (tj. podle § 38 odst. 1 až 4 a 7 zákona o ESM ve znění návrhu),
2. zajištění automatických průpisů u subjektů, které budou mít evidenční povinnost nově (tj. podle § 38 odst. 4 a 5 zákona o ESM ve znění návrhu), a
3. přepsání (přejmenování) některých údajů tak, aby bylo dosaženo souladu s novou právní úpravou, respektive její terminologií.

V návaznosti na zrušení pojmů „koncový příjemce“ a „osoba s koncovým vlivem“ dojde v zápisech k jejich automatizovanému nahrazení obecným pojmem „skutečný majitel podle § 4 zákona č. 37/2021 Sb.“, respektive „skutečný majitel podle § 5a zákona č. 37/2021 Sb.“. Stejně bude pojem „podíl na prospěchu“ nahrazen pojmem „podíl“. Nevznikne potřeba v tomto ohledu zápisy upravovat manuálně (návrhy či žádostmi o zápis).

Druhá věta přechodného ustanovení bodu 2 návrhu navazuje na předchozí pravidla, přičemž nestanovuje přepis údajů, ale zavádí se fikce v tom smyslu, že pokud je zapsán údaj o podílu na hlasovacích právech nebo přímý podíl na prospěchu, považuje se tento údaj také za údaj o „podílu“ obecně. Na rozdíl od první věty přechodného ustanovení bodu 2 návrhu se nechce zasahovat do zapsaných údajů, protože ty jsou v souladu s navrhovanou úpravou a terminologií. Údaj o podílu na hlasovacích právech a údaj o přímém vlastnickém podílu však mají být v

souladu s § 4 odst. 1 písm. a) a c) zákona o ESM ve znění návrhu pojmány i jako údaje o „podílu“, aby nevyvstala potřeba tyto zápisy aktualizovat z důvodů terminologických změn a rozšíření v nové první úpravě.

Nové návrhy nebo žádosti o zápis podávané ode dne účinnosti návrhu budou prováděny na základě revidovaných formulářů, které již budou v souladu s novou terminologií zákona.

K bodu 3

Stanovuje se lhůta pro splnění evidenční povinnosti v případě subjektů, o nichž dosud platilo, že skutečného majitele nemají. Jde o speciální úpravu vůči § 9 zákona o ESM, který evidujícím osobám ukládá povinnost zajistit shodu platných údajů v evidenci se skutečným stavem bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti.

Vzhledem k tomu, že u drtivé většiny těchto subjektů bude splnění evidenční povinnosti zajištěno prostřednictvím automatického průpisu, lze mít 6 měsíční lhůtu za dostatečnou. Důvodem neprovedení automatického průpisu zpravidla bude skutečnost, že daný subjekt buď neplní povinnost vůči veřejnému rejstříku (nemá v rozporu s rejstříkovým zákonem zapsán statutární orgán), nebo jeho statutární orgán není v rozporu se zákonem o základních registrech veden v registru osob.

Současně se navrhuje vůči těmto novým subjektům pozastavit mechanismy řešící či reagující na nesrovnalosti v evidenci skutečných majitelů podle zákona o ESM, stejně jako potřebu zjišťování skutečného majitele prostřednictvím evidence (např. podle AML zákona či zákona o zadávání veřejných zakázek). Zjišťování skutečných majitelů z evidence, respektive i případné řešení nesrovnalostí, u dotčených právnických osob je pozastaveno pouze do okamžiku, než je zajištěn první zápis údajů o jejich skutečném majiteli do evidence, nejdéle však po dobu 6 měsíců. Ve většině případů dojde k zajištění zápisu prostřednictvím automatického průpisu krátce po nabytí účinnosti návrhu zákona.

Praktickým předpokladem uplatnění navrženého pravidla bude ověření, zda již právnická osoba nemá skutečného majitele zapsaného. Povinné osoby, ale např. i zadavatelé veřejných zakázek, standardně zkontrolují údaje v evidenci skutečných majitelů. Pokud v evidenci nebudou vedeny žádné údaje a dosud neuběhlo 6 měsíců ode dne účinnosti, nebude ve vztahu k evidenci po omezenou dobu vznikat jakýkoli problém či překážka. Nevznikne nesrovnalost, nebude dán důvod k vyloučení dodavatele podle § 122 odst. 7 písm. a) zákon o zadávání veřejných zakázek, ani nebude třeba mít výpis z evidence k žádosti o dotaci. Pokud však dříve k zápisu skutečného majitele dojde, postupuje se vůči těmto subjektům standardně, např. povinné osoby budou hlásit případné zjištěné nesrovnalosti podle § 15a AML zákona.

Ustanovení má vliv i na případné zjišťování skutečného majitele podle § 53 odst. 2 a 54 odst. 3 zákona o ESM. Pokud bude např. majoritním společníkem obchodní korporace církev, povinnost obchodní korporace jakožto evidující osoby nevyplatit zisk či sistovat hlasovací práva vznikne až v okamžiku, kdy církev bude mít skutečného majitele zapsaného.

K bodu 4

S ohledem na navrhované přechodné ustanovení bodu 9 se stanovuje speciální režim pro právnické osoby a právní uspořádání vzniklé v období jednoho měsíce ode dne účinnosti zákona. V tomto období totiž nebude možné provádět zásahy do evidovaných dat z důvodu rozsáhlého přepisu dat podle přechodných ustanovení bodů 1 a 2 návrhu.

Navrhuje se u těchto subjektů stanovit výjimečný a dočasný režim, během kterého se skutečný majitel nebude zjišťovat z evidence skutečných majitelů. V případě povinných osob to přitom nebude znamenat úplnou rezignaci na zjišťování skutečného majitele, ale pouze to, že dočasně nebude zjišťován z evidence.

K bodu 5

Pro subjekty, které splnily evidenční povinnost podle dosavadní právní úpravy, se stanovuje dodatečná lhůta k zajištění souladu zápisu s požadavky nové legislativy. Volí se stejná lhůta, která platila v obdobné situaci podle § 60 odst. 3 zákona o ESM. Ustanovení představuje speciální úpravu vůči § 9 zákona o ESM. Právnické osoby mají 6 měsíců na to, aby stav zápisu uvedly do souladu s novým vymezením skutečného majitele. Uvedené platí i v případech, kdy v mezidobí (během 6 měsíců přechodného období) dojde ke změně skutečného majitele či zapisovaných údajů.

Ustanovení nemíří na právní uspořádání, jelikož v jejich případě návrh zákona sám o sobě potřebu revidovat zápis nevyvolává. Ustanovení § 5a zákona o ESM v navrhovaném znění nepředstavuje zcela nové pravidlo, ale pouze nové vyjádření stávajícího § 2 písm. c) až e) zákona o ESM.

Druhá věta navrhovaného ustanovení reaguje především na situace, kdy budou v důsledku nové právní úpravy v evidenci skutečných majitelů zapsány i osoby, které skutečnými majiteli podle nových pravidel nebudou (např. v důsledku zrušení § 3 odst. 1 zákona o ESM). K těmto údajům se ze zákona nebude přihlížet. Evidující osoby současně nebudou tyto neaktuální údaje nuceny mazat, protože takový údaj nebude působit nesrovnalost ani porušení evidenční povinnosti podle § 9 odst. 1 zákona o ESM. Potřeba zasahovat do zápisů v důsledku navrhované úpravy se omezí na situace, kdy zápisy nebudou úplné, tj. někteří skuteční majitelé ve smyslu návrhu nebudou evidováni.

K bodu 6

Navrhuje se ve vztahu k právnickým osobám, které řádně splnily evidenční povinnost podle stávající legislativy, upravit přechodné období, ve kterém nebudou vystaveny negativním důsledkům neaktuálního stavu zápisu způsobeného nepřizpůsobením se nové právní úpravě.

Pro aplikaci ochranného režimu dle navrženého ustanovení bude třeba vždy posoudit, zda stav zápisu ke dni nabytí účinnosti návrhu odpovídal požadavkům dosavadní právní úpravy. Beneficium míří jen na subjekty splňující stávající povinnosti, protože pokud je nesplňují již podle dosavadní úpravy, musely by změnu návrhu zajistit stejně bez zbytečného odkladu (§ 9

odst. 1 zákona o ESM). Uvedené posouzení bude provádět jak právnická osoba sama (ve vztahu k případnému neaplikování § 52 a násl. zákona o ESM), tak povinné osoby podle AML zákona (v rámci kontroly klientů) a soud (při rozhodování o tom, zda zahájí řízení o nesrovnalosti).

Pokud bude shledáno, že stav zápisu ke dni nabytí účinnosti návrhu odpovídá požadavkům dosavadních předpisů, nebudou na právnickou osobu po omezené období dopadat kontrolní a sankční mechanismy. Z hlediska povinných osob to v praxi znamená, že povinná osoba v případě právnické osoby (klienta) spadající pod uvedený ochranný režim již nebude mít za nesrovnalost, pokud by zápis neodpovídal požadavkům nové úpravy (tj. nebudou zapsány i osoby, které podle předchozí právní úpravy skutečnými majiteli nebyly). Uvedené samozřejmě neznamená, že by povinná osoba neprováděla zjištění skutečného majitele (ve smyslu nové právní úpravy). Pouze bude dočasně limitován postup podle § 15a AML zákona. Obdobně v případě subjektů spadajících pod ochrany režim soud nezahájí řízení o nesrovnalosti, protože ze zákona nepůjde o nesrovnalost.

Ochranné období počne běžet dnem účinnosti návrhu zákona a skončí dnem prvního zápisu nových údajů podle nové právní úpravy, nejpozději však 6 měsíců ode dne účinnosti návrhu zákona. Období je ohraničeno okamžikem zápisu (ve smyslu uveřejnění zápisu), který byl proveden na základě nové právní úpravy, což je vyjádřeno slovy „zápis do evidence skutečných majitelů podle zákona č. 37/2021 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona“. Přerušení ochranného období nepůsobí případný zápis provedený na základě návrhu či žádosti, jejichž obsah odpovídá úpravě přede dnem účinnosti zákona (podle bodu 8 návrhu takový návrh nebo žádost se posoudí podle dosavadních právních předpisů).

Na rozdíl od přechodného ustanovení bodu 3 návrhu se neomezuje využívání evidence jako takové, protože údaje v evidenci budou stále dostupné. Pravidlo míří pouze na subjekty podle bodu 5 návrhu, tedy na ty, které již zapsané údaje mají. V případě veřejných zakázek stále bude možné ověřit, zda osoba má v evidenci vedeny skutečné majitele, v případě dotací získat výpis z evidence.

Samostatně je v druhé větě přechodného ustanovení bodu 6 návrhu upraveno pozastavení soukromoprávních následků podle § 52 a násl. zákona o ESM. Předpoklady aplikace daného ochranného režimu jsou podobné, jako v případě věty první navrhovaného bodu. Ustanovení může dopadnout pouze na právnické osoby, které evidenční povinnost podle dosavadní úpravy splnily (osoby podle přechodného ustanovení bodu 5 návrhu). Klíčové je vyhodnocení, kdo je skutečným majitelem podle nové právní úpravy. Efekt předmětných ustanovení se nepozastavuje generálně, ale jen vůči těm osobám, které jsou skutečnými majiteli podle nové právní úpravy. Obchodní korporace, respektive evidující osoba bude mít nadále v souvislosti s výplatou zisku či výkonem hlasovacích práv povinnost kontrolovat, kdo jsou její skuteční majitelé. Pokud jimi však budou osoby, které pod vymezení skutečného majitele dosud nespádaly, zákaz výplaty zisku ani sistace hlasovacích práv se na ně v daném období neuplatní.

K bodu 7

Reaguje se na povinnost zápisu den, od kterého osoba skutečným majitelem [§ 13 písm. f) zákona o ESM]. V případě osob, které podle stávající úpravy skutečným majitelem nebyly, je dnem, od kterého jsou skutečným majitelem, ze zákona den nabytí účinnosti návrhu zákona. Ačkoli by navrhované pravidlo bylo možné i interpretačně dovodit, chce se s cílem zjednodušení pozice adresátů normy věc postavit najisto.

Pravidlo bude mít využití zejména v případech právnických osob, u nichž byla dosud stanovena výjimka z evidenční povinnosti (podle § 7 zákona o ESM) a u skutečných majitelů určených nově podle § 4 odst. 1 písm. c) zákona o ESM ve znění návrhu.

K bodu 8

S ohledem na praktičnost a jednoznačnost posuzování návrhů na zápis skutečného majitele se stanovuje, že návrhy doručené soudu, popřípadě žádosti podané notáři, za účinnosti dosavadní právní úpravy se vyřídí v dosavadním právním režimu. Návrhy budou z hmotněprávního hlediska posouzeny podle právní úpravy účinné v okamžiku doručení.

Pravidlo reflektuje také fakt, že tyto návrhy a žádosti budou vycházet ze struktury návrhového formuláře odpovídající stávající legislativě. Nelze přitom vyloučit, že návrh vzniklý s pomocí formuláře funkčního před nabytím účinnosti návrhu zákona bude doručen soudu až po nabytí účinnosti zákona. V takovém případě však již návrh bude posuzován podle nové právní úpravy a patrně nebude odpovídat nové zákonné terminologii, protože jej bude možné považovat za nesrozumitelný a bude dán důvod k jeho odmítnutí [§ 28 odst. 1 písm. c) zákona o ESM].

Záписy na základě těchto návrhu či žádostí budou moci proběhnout i po nabytí účinnosti návrhu zákona. Snahou prostřednictvím domluvy s příslušnými soudy a notáři bude, aby tyto návrhy a žádosti byly vyřízeny co nejdříve po nabytí účinnosti návrhu, aby i následně vůči výsledným zápisům bylo během 1 měsíce po nabytí účinnosti možné také aplikovat režim přechodného ustanovení bodu 1 návrhu.

Pro úplnost lze uvést, že se nestanovuje zvláštní pravidlo pro případy probíhajících řízení o nesrovnalosti zahájených přede dnem nabytí účinnosti návrhu zákona. Hned ode dne účinnosti návrhu by měl soud případné nesrovnalosti začít posuzovat i podle nové hmotněprávní právní úpravy, a to včetně úpravy přechodných ustanovení.

Bude-li např. nesrovnalost spočívat v evidenci osob, které skutečnými majiteli podle nové právní úpravy nejsou, bude možné aplikovat přechodné ustanovení bod 5 větu druhou návrhu. Bude-li naopak nesrovnalost spočívat v absenci zápisu skutečného majitele, soud bude muset zhodnotit, zda není důvod pro aplikaci přechodného ustanovení bodu 6 návrhu. Bude-li možné tato přechodná ustanovení uplatnit, nepůjde o nesrovnalost a soud bude moci řízení o nesrovnalosti zastavit. Pokud zápis nebude ke dni nabytí účinnosti návrhu odpovídat požadavkům předchozí právní úpravy (přechodné ustanovení bod 6 návrhu), bude možné již v rámci takového řízení konstatovat, že zapsané údaje neodpovídají požadavkům nové právní

úpravy. Z hlediska evidujících osob nepůjde o horší pozici, protože zápis jejich skutečného majitele by tak jako tak vyžadoval změnu.

Specifickou situaci mohou po nabytí účinnosti návrhu představovat řízení o tzv. historických nesrovnalostech. V rámci nich bude soud z povahy věci nucen aplikovat právní úpravu účinnou v době, kdy nesrovnalost vznikla. I po nabytí účinnosti návrhu se stále budou moci vyskytnout případy, kdy bude třeba údaje v evidenci (dostupné pouze v úplném výpise) poměřovat optikou staré právní úpravy.

K bodu 9

Navrhuje se po krátkou dobu omezit možnost provádět zápisy do evidence. Vychází se z potřeby zajistit řádné technické provedení přepisů a automatických průpis dat podle přechodných ustanovení bodů 1 a 2 návrhu. Aby tato programová operace mohla co nejlépe proběhnout, je třeba, aby po dané období nedocházelo k zásahům a změnám do databáze. Tyto zásahy by totiž negativně ovlivnily funkčnost mechanismů programu, především správné provedení automatických průpisů.

K uvedenému řešení se přistupuje po předchozí zkušenosti složitého provádění průpisů po 1. 6. 2021, kdy nabyl účinnosti zákon o ESM. Často docházelo k zásahům do údajů, které byly současně předmětem mechanismu průpisu, což v důsledku mnohdy působilo nechtěné zablokování automatického průpisu.

Je třeba zdůraznit, že se nelimituje možnost podat návrh na zápis či požádat o zápis notáře hned ode dne účinnosti návrhu zákona. Návrh bude moci soud standardně posoudit, případně i odmítnout či zamítnout, ovšem nebude po dané krátké období provést zápis (obdobně v případě žádosti u notáře). V souvislosti s navrženým přechodným ustanovením bodu 4 návrhu se návazně pozastavují následky spojené s nezapsáním skutečného majitele u nově vzniklých subjektů a právních uspořádání. Obdobný zmírňující efekt je upraven, avšak po dobu až 6 měsíců, u osob podle přechodných ustanovení bodů 3 a 5 návrhu.

Návrh nebo žádost o zápis stejných údajů, které se v mezidobí automaticky propíší podle přechodného ustanovení bodu 1 návrhu, podané před uplynutím 1 měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, soud nebo notář odmítne.

K bodu 10

Navrhuje se dočasně a jednorázově osvobodit od soudního poplatku subjekty, které podle stávající právní úpravy evidenční povinnost neměly a subjekty, které ji sice měly, ale podle stávající právní úpravy ji splnily (zajistily zápis do evidence).

Od poplatku se osvobozuje pouze jeden první návrh na zápis doručený za účinnosti navrhovaného zákona, za podmínky, že v řízení o návrhu bylo věcně rozhodnuto. Pokud soud návrh na zápis odmítne, beneficium osvobození se nevyčerpá; obdobně jako kdyby se v běžném režimu poplatek vracel. Současně je stanovena maximální doba daného režimu, a to na 6 měsíců

od účinnosti zákona v návaznosti na lhůty pro zajištění souladu zapsaných údajů s novými požadavky podle přechodných ustanovení bodů 3 a 5 návrhu.

V případě žádosti o zápis notáři se zvláštní režim neupravuje. Zápisy prováděné notáři budou zpoplatněny beze změn.

K článku III (účinnost)

Účinnost se navrhuje stanovit co nejdříve při současném zohlednění potřeby promítnout navrhované změny do fungování informačního systému evidence skutečných majitelů.

Termín je fakticky dán lhůtou, do kdy je nejpozději třeba podat první žádost České republiky o platbu v rámci Národního plánu obnovy. Žádost je třeba podat nejpozději na přelomu září a října. Termín podání žádosti posunout nelze.

Na zpracování množství technických změn bude třeba využít maximální možný časový prostor. Volí se proto nejzazší možný okamžik účinnosti vyhovující termínu danému Komisí v souvislosti s Národním plánem obnovy.

Navrhované stanovení účinnosti je odůvodněno naléhavým obecným zájmem na určitém dni účinnosti navrhovaného zákona. Naléhavý obecný zájem na stanovení účinnosti je způsobem především probíhajícím řízením o porušení povinnosti pro nesprávné provedení směrnice (řízení č. 2021/2162) dle čl. 258 Smlouvy o fungování Evropské unie a dále skutečností, že účinností návrhu Komise podmínila možnost podání první žádosti o platbu v rámci Národního plánu obnovy.

V Praze dne 8. června 2022

Předseda vlády:
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M., v.r.

Ministr spravedlnosti:
JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., v.r.